Latgales programma 2010-2017

Rīcības programma

PASŪTĪTĀJS:
Latgales plānošanas reģions
Reģ. Nr. 90002181025
Adrese: Atbrīvošanas aleja 95, Rēzekne, LV 4600
Tālr. 65428111, fakss 65421211, e-pasts latgale@latgale.lv

IZSTRĀDĀTĀJS:
SIA "Grupa 93"
Reģ. Nr. 50103129191
juridiskā adrese: Kr. Barona iela 3-4, Rīga, LV-1050
Tālr.67217043, fakss:67217045, e-pasts: info@grupa93.lv

Daugavpils, 01.12.2010

Saturs

1. Ievads. Vispārīgie jautājumi 4

2. Ieviešana 6

3. Esošās situācijas kopsavilkums 8
3.1. Latgales reģiona raksturojuma kopsavilkums 8
3.2. Stiprās puses, vājās puses, iespējas un draudi (SVID) 9

4. Stratēģiskā daļa 13
4.1. Ilgtermiņa un vidēja termiņa mērķi 13
4.2. Stratēģiskie virzieni (ilgtermiņa prioritātes) 13
4.3. Latgales programmas ieguldījums Eiropas un Latvijas mērķu sasniegšanā 14
4.4. Stratēģiskā matrica 18

5. Darbības programma: Latgale ID 24
5.1. „Latgale ID" apakšprogramma: Uzņēmējdarbības izglītība 29
5.2. „Latgale ID" apakšprogramma: Inkubatoru tīkls 31
5.3. „Latgale ID" apakšprogramma: Augošu uzņēmumu atbalsts 32
5.4. „Latgale ID" apakšprogramma: Investīciju piesaiste 34
5.5. „Latgale ID" apakšprogramma: Nozaru programmas (pilota programma „Veselīga pārtika") 36
5.6. „Latgale ID" apakšprogramma: Sociālā uzņēmējdarbība 42

6. Fonds (finanšu instrumentu programma) 45
6.1. „Fonds" apakšprogramma: Mikrofinansējums (finanšu instrumenti maziem projektiem līdz 10 tūkst. EUR) 48
6.2. „Fonds" apakšprogramma: Pašvaldību un reģiona finansējums (finanšu instrumenti vidējiem projektiem – 10 tūkst. – 1,5 milj. EUR) 50
6.3. „Fonds" apakšprogramma: Stratēģisko investīciju programma (lielie projekti – sākot ar 1,5 milj. EUR) 52

7. Attīstības centru tīkls (policentriskas attīstības programma) 53
7.1. „Attīstības centru tīkls" apakšprogramma: Daugavpils 59
7.2. „Attīstības centru tīkls" apakšprogramma: Rēzekne 62
7.3. „Attīstības centru tīkls" apakšprogramma: Balvi 64
7.4. Attīstības centru tīkls" apakšprogramma: Līvāni 65
7.5. „Attīstības centru tīkls" apakšprogramma: Ludza 66
7.6. „Attīstības centru tīkls" apakšprogramma: Krāslava 68
7.7. „Attīstības centru tīkls" apakšprogramma: Preiļi 70

8. Transporta un sakaru programma „Savienojumi" 72
8.1. „Savienojumi" apakšprogramma: Latgales reģiona integrētā autoceļu programma 74
8.2. „Savienojumi" apakšprogramma: Transporta koridori un ES Austrumu robeža 75
8.3. „Savienojumi" apakšprogramma: Daugavpils lidosta 77
8.4. „Savienojumi" apakšprogramma: Latgales informatīvā telpa 78

9. Novadu programma 79

10. „Skola+" (sabiedriskās darbības atbalsta centru un pakalpojumu programma) 81

11. Sociāli atbildīgā Latgale 84
11.1. „Sociāli atbildīgā Latgale" apakšprogramma: Sociālās drošības pasākumi 87
11.2. „Sociāli atbildīgā Latgale" apakšprogramma: Sociālā kompetence 88
11.3. „Sociāli atbildīgā Latgale" apakšprogramma: Vienkāršās profesijas 89

12. Ezeri (tūrisma un dabas programma) 90

13. Latgales reģiona pievilcība (mārketinga programma) 92

14. Zaļā enerģija (nākotnes zināšanu programma) 94

15. Darbības programmu finansējums **96**

16. Programmas ieviešanas uzraudzība **97**

Saīsinājumi

AM	Aizsardzības ministrija
AS	akciju sabiedrība
DAP	Dabas aizsardzības pārvalde
DP	darbības programma
DPA	darbības programmas apakšprogramma
ES	Eiropas Savienība
FM	Finansu ministrija
IKT	informācijas un komunikāciju tehnoloģiju nozare
IS	informācijas sistēma
IT	informācijas tehnoloģijas
IZM	Izglītības un zinātnes ministrija
KM	Kultūras ministrija
LAD	Lauku atbalsta dienests
LAF	Lauku attīstības fonds
Latgales programma	Latgales plānošanas reģiona attīstības programma 2011-2017.gadam
Latgales stratēģija	Latgales plānošanas reģiona attīstības stratēģija 2030
LG	AS „Latvijas gāze”
LGA	Latvijas Garantiju aģentūra
LHZB	Latvijas Hipotēku un zemes banka
LIAA	Latvijas investīciju un attīstības aģentūra
LM	Labklājības ministrija
LMT	SIA „Latvijas mobilais telefons”
LPR	Latgales plānošanas reģions
LPRAP	Latgales plānošanas reģiona Attīstības padome
LR	Latvijas Republika
LVC	AS „Latvijas valsts ceļi”
MK	Ministru kabinets
RAPLM	Reģionālās attīstības un pašvaldību lietu ministrija
SM	Satiksmes ministrija
TELE2	SIA „Tele 2” sakaru tīkls
TRIATEL	AS „Telekom Baltija” sakaru tīkls
UR	Uzņēmumu reģistrs
VeM	Veselības ministrija
VIF	Vides investīciju fonds
VI	Veselības inspekcija
ViM	Vides ministrija
VMD	Valsts mežu dienests
VNĪA	Valsts nekustamo īpašumu aģentūra
VRAA	Valsts reģionālās attīstības aģentūra
VZD	Valsts zemes dienests
ZF	Zivju fonds
ZM	Zemkopības ministrija

1.Ievads. Vispārīgie jautājumi

1. Latgales programma – Latgales reģiona piedāvājums nākamajam ES finanšu periodam 2014-2020 ieviest 10 reģiona darbības programmas, kā arī uzsākt to realizāciju laika periodā no 2011.gada līdz 2013. gadam (vienotā stratēģiskā ietvardokumenta 2007-2013 darbības programmu un to papildinājumu ietvaros un aktīvi iesaistoties nākamā 2014-2020 ES finanšu perioda plānošanas programmēšanā, paužot reģiona intereses).

2. Latgales programma definē rīcībspējīgu vidi darbības programmu ieviešanai, nosakot kārtību, resursus un ieviešanā iesaistīto Latgales reģiona institūciju un uzņēmumu lomas. (2.daļa)

3. Attīstības programma balstīta Latgales reģiona vajadzībās un sadarbībā starp reģiona institūcijām, privāto un nevalstisko sektoru.

4. Ņemot vērā reģiona ekonomisko atpalicību, statistikas aprēķinus un ekspertu viedokli, nākotnes prognoze Latgalē rāda negatīvu ainu – sociālā kapitāla zaudēšanu (iedzīvotāju skaita samazināšanos līdz 260 tūkstošiem 2030.gadā, iedzīvotāju novecošanos, jauno cilvēku aizbraukšanu), sociālās problēmas, novājinātu privāto sektoru. Tādēļ Latgales programma ir instruments Latgales stratēģijas ieviešanai, realizējot izvēlētās Darbības programmas, kas mobilizē Latgales resursus (uzņēmumus, pašvaldības, cilvēkus), izmanto vietējos dabas apstākļus un ES pierobežu, lai mazinātu negatīvās tendences, sekotu un iekļautos Latvijas un Eiropas Savienības attīstības procesos.

5. Stratēģiski izvēlētas prioritārās darbības programmas, kuras vairos pilsētu pievilcību, atbalstīs uzņēmējdarbību un veidos prasmes strādāt ar finanšu resursiem. Pārējās darbības programmas ir pakārtotas laikā un resursos, ar salīdzinoši mazāku ietekmi uz reģiona sociāli ekonomisko attīstību.

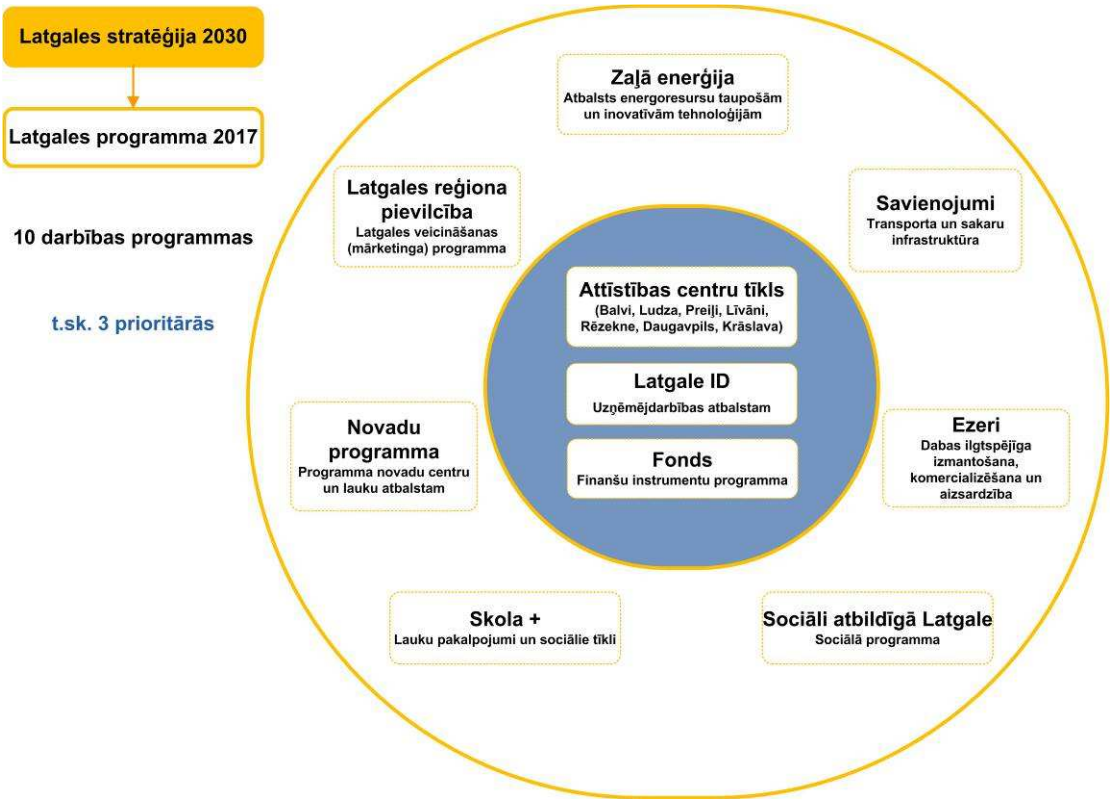

1.attēls. Attīstības programmas sastāvs – darbības programmas

6. Prioritārajām programmām ir lielāka ietekme uz reģiona izaugsmes sociāli ekonomiskajiem rādītājiem, to ieviešanai nepieciešama lielāka kapacitāte, resursi, t.sk. finansu resursi un tās ir prioritāras laikā.

7. Darbības programmu veidošanā izmantota horizontālā pieeja – dažādu nozaru, sektoru un teritoriju Partneri reģionā strādā kopā vienu mērķu sasniegšanai.

8. Darbības programmas ir veidotas pēc šādas struktūras:

   a. **Jēdzienu skaidrojumi un principi**.
   b. **Mērķis**. Mērķis raksturo vēlamo situāciju.
   c. **Programmas pamatojums**. Programmas pamatojumu veido esošo resursu, problēmu izvērtējums un situācijas prognoze nākotnē, balstoties uz pasaules tendencēm, un priekšnoteikumi Latgales iespēju izmantošanai.
   d. **Līdzšinējās darbības**. Līdzšinējās darbības raksturo reģionā esošos resursus, esošos Darītājus un viņu pieredzi, kas liecina, ka programmas ieviešanai ir reāls pamats.
   e. **Ieviesēji** – juridiskās personas, kurām ir tiesības sagatavot un iesniegt projektus un saņemt finansējumu tā realizācijai.
   f. **Sadarbības partneri** - juridiskās un fiziskās personas, kuras piedalās projekta realizācijā, līdzfinansējot, līdzdarbojoties un iegūstot no sadarbības un projekta īstenošanas.
   g. **Ieguvumi** – tieši un netiešie ieguvumi, ko radīs programmas ieviešana.
   h. **Telpiskā piesaiste** – pašvaldības, kurās paredzēts programmu realizēt.
   i. **Atbalstāmie pasākumi** – darbības programmas ietvaros atbalstāmās (finansējamās) aktivitātes un projekti.
   j. **Finansējuma priekšlikumi** – finansējuma avoti.
   k. **Novērtēšana** – rādītāji, kas ļauj uzraudzīt un novērtēt darbības programmas (apakšprogrammas) ieviešanu.
   l. **Atbildīgais par programmas ieviešanu** – juridiskā persona, kas uzņemas vadošo lomu darbības programmas tālākā attīstīšanā, tehniskā vadībā. Programmā norādīti tikai tie atbildīgie, kuri Latgales stratēģijas un Latgales programmas izstrādes laikā izteica ieinteresētību un gatavību uzņemties atbildību par programmas ieviešanu.
   m. **Ieteikumi nacionālajam līmenim**. Partneri, kas darbojas kopā darbības programmās, kopēji izstrādā un izvirza priekšlikumus nacionālajam līmenim. Latgales programmā iekļauti priekšlikumi, kas tapuši programmas izstrādes laikā.

2.Ieviešana

9. Latgales programmas ieviešana balstīta Latgales pilsētu un novadu atbildībā par darbības programmu attīstīšanu un realizāciju; Latgales plānošanas reģionam ir koordinējoša loma.

10. Latgales plānošanas reģions ir atbildīgs par Latgales programmas ieviešanu kopumā. Tam ir galvenā un noteicošā loma, formulējot Latgales pašvaldību kopējo viedokli, aizstāvot to vienotās, saskaņotās intereses.

11. Katras darbības programmas ieviešanu pārrauga kāda no Latgales reģiona institūcijām – valsts iestādes filiāle Latgalē, pašvaldība, izglītības iestāde, u.c. (turpmāk - „Partneri").

12. Ieviešanas sistēmu nodrošinās vairāki secīgi soļi:

    a. (1.solis) Partneriem, kas ieinteresēti konkrētās darbības programmas īstenošanā, paraksta vienošanos par sadarbību darbības programmas ieviešanā,
    b. (2.solis) Partneri no sava vidus izvirza atbildīgo Partneri,
    c. (3.solis) Atbildīgais partneris no savas organizācijas deleģē savu pārstāvi – programmas koordinatoru.

13. Darbības programmu atbildīgie veido valdi, kuru vada Latgales plānošanas reģions. Valde ir atbalsts Latgales plānošanas reģionam Latgales programmas ieviešanā un ieviešanas uzraudzībā.

14. Partneri seko aktuālajai situācijai (politikas dokumentu, normatīvās bāzes, sociāli ekonomisko rādītāju, institucionālo resursu un reģionam pieejamo finansu resursu mainīgajai situācijai) – kā ir tagad, tam jāpielāgojas, tas jāizmanto, kā arī jāiesaistās izmaiņu procesos. Partneriem ir iespēja lemt par darbības programmu papildinājumiem vai pat jaunu programmu nepieciešamību.

15. Programmu ieviešanas koordinēšanai tiek piesaistīts tehniskās palīdzības finansējums.

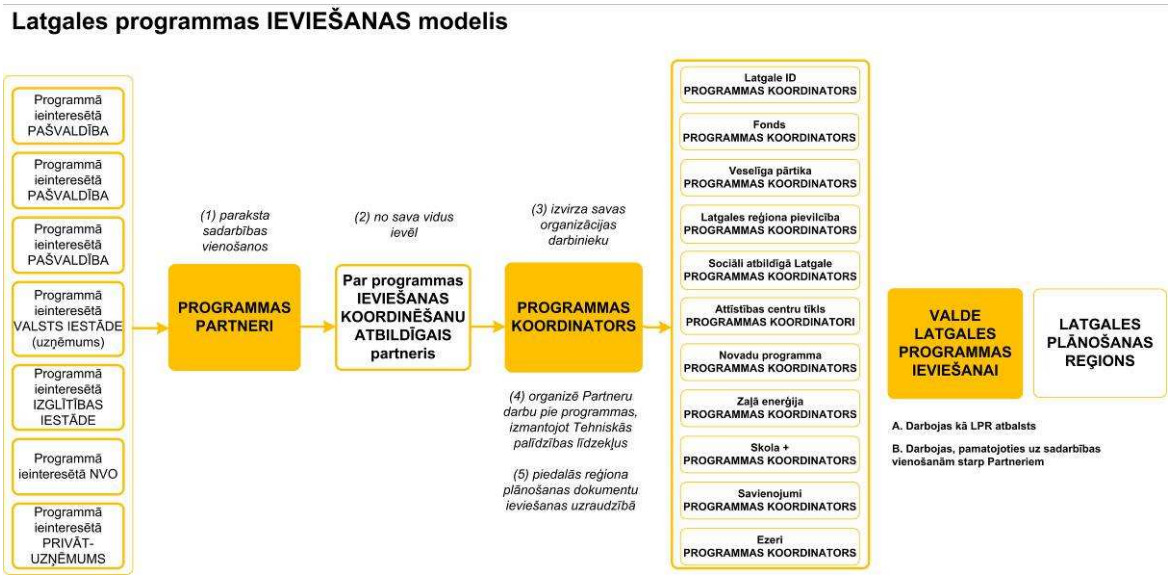

2.attēls. Latgales programmas ieviešanas modelis

16. Valsts iestādes un pašvaldības sadarbojas reģiona līmenī stratēģisko investīciju un augošo uzņēmumu atbalstam. Valsts iestādes un pašvaldības darbojas līdzīgi kā nacionālā līmenī *Polaris* pie LIAA, atvieglojot un paātrinot uzņēmumu problēmu risināšanu.

1. tabula. Atbildīgie Partneri par darbības programmu ieviešanu[1]

Darbības programma	Atbildīgā institūcija par darbības programmas ieviešanu
„Latgale ID” (programma uzņēmējdarbības atbalstam)	Latgales plānošanas reģions
apakšprogramma: Uzņēmējdarbības izglītība	Daugavpils Universitāte un Rēzeknes Augstskola
apakšprogramma: Inkubatoru tīkls	Līvānu novada dome, Krāslavas novada dome
apakšprogramma: Augošu uzņēmumu atbalsts	Rēzeknes pilsētas dome
apakšprogramma: Investīciju piesaiste	Daugavpils pilsētas dome
apakšprogramma: Nozaru programmas (pilota programma „Veselīga pārtika”)	Preiļu novada dome
apakšprogramma: Sociālā uzņēmējdarbība	Balvu un Preiļu novada domes
„Fonds” (finanšu instrumentu programma)	Latgales plānošanas reģions
apakšprogramma: Mikrofinansējums	
apakšprogramma: Pašvaldību un reģiona finansējums	Krāslavas novada dome
apakšprogramma: Stratēģisko investīciju programma	
„Attīstības centru tīkls” (policentriskas attīstības programma)	Latgales plānošanas reģions
apakšprogramma: Daugavpils	Daugavpils pilsētas dome
apakšprogramma: Rēzekne	Rēzeknes pilsētas dome
apakšprogramma: Balvi	Balvu novada dome
apakšprogramma: Līvāni	Līvānu novada dome
apakšprogramma: Ludza	Ludzas novada dome
apakšprogramma: Krāslava	Krāslavas novada dome
apakšprogramma: Preiļi	Preiļu novada dome
„Savienojumi” (Transporta un sakaru programma)	
apakšprogramma: Latgales reģiona integrētā autoceļu programma	VAS „Latvijas valsts ceļi” Latgales nodaļa
apakšprogramma: Transporta koridori un ES Austrumu robeža	Kopējā atbildība: Latgales plānošanas reģions; Atbildība par „Transporta koridors Dienvidu-Ziemeļu virzienā”: Rēzeknes pilsētas dome, Rēzeknes novada dome un pašvaldību kopīgā iestāde „Rēzeknes speciālā ekonomiskā zona” Transporta koridors Rīgas-Daugavpils virzienā: Daugavpils pilsētas dome
apakšprogramma: Daugavpils lidosta	Daugavpils pilsētas dome
apakšprogramma: Latgales informatīvā telpa	Latgales plānošanas reģions
„Novadu programma”	Kārsavas novada dome
„**Skola+”** (sabiedriskās darbības atbalsta centru un pakalpojumu programma)	
„**Sociāli atbildīgā Latgale**”	Daugavpils pilsētas dome
apakšprogramma: Sociālās drošības pasākumi	VSAA
apakšprogramma: Sociālā kompetence	Daugavpils pilsētas dome
apakšprogramma: Vienkāršās profesijas	
„**Ezeri**” (tūrisma un dabas programma)	Latgales plānošanas reģions
„Latgales reģiona pievilcība” (mārketinga programma caur pasākumiem)	Latgales plānošanas reģions
„Zaļā enerģija” (nākotnes zināšanu programma)	Rēzeknes pilsētas dome

[1] Latgales stratēģijas 2030 un Latgales programmas 2017 izstrādes ietvaros motivāciju iesaistīties darbības programmā izteikušās institūcijas

3.Esošās situācijas kopsavilkums

3.1. Latgales reģiona raksturojuma kopsavilkums

17. Latgales reģiona **teritorija** ir 14 549 km^2. Reģiona novietojumu raksturo **ES Austrumu robeža** un blakus esošie Krievijas Pleskavas apgabala un Baltkrievijas Vitebskas apgabala reģioni. Daugavpils ir 100 tūkstošu iedzīvotāju tuvākā lielpilsēta aptuveni 155 tūkst. Lietuvas daļas iedzīvotāju. Ērti ES nozīmes autoceļu un dzelzceļa savienojumi Latgales lielākās pilsētas Daugavpili un Rēzekni savieno ar Rīgu, Pleskavu, Viļņu, Pēterburgu, Varšavu, Vitebsku, Maskavu, kā arī iekšēji reģionā - savā starpā.

18. Latgales reģionā 2010.gadā dzīvo **337 783 iedzīvotāji**[2]. Iedzīvotāju skaits pēdējo piecu gadu laikā reģionā samazinājies par 24,6 tūkstošiem jeb 7%.
    a. Iedzīvotāju skaits Latgalē ir samazinājies visvairāk, salīdzinājumā ar citiem reģioniem, un tas 2,5 reizes pārsniedz vidējo iedzīvotāju skaita samazinājuma rādītāju Latvijā.
    b. 2009.gadā Latgales reģionā kopumā dabiskais pieaugums uz 1000 iedzīvotājiem bija vairāk kā divas reizes mazāks (-8,0) nekā Latvijā vidēji (-3,7). Migrācijas rezultātā no Latgales uz ārzemēm 2009. gadā izbrauca 6612, uz citiem reģioniem - 5688 iedzīvotāji.
    c. Skaitliski vislielāko iedzīvotāju zaudējumu piedzīvojusi Daugavpils pilsēta, procentuāli iedzīvotāju skaita samazinājums skāris visu reģionu vienlīdzīgi. Pilsētās[3] uz dzīvo 182 tūkstoši jeb 54%.[4]
    d. Negatīvas izmaiņas skārušas iedzīvotāju vecumstruktūru. Pēc dažādiem novecošanās rādītājiem Latgale ir viens no **visvairāk novecojošajiem** reģioniem Eiropā. Latvijas iedzīvotāju vidējais vecums 2009.gada sākumā bija 40,7 gadi. Vidēji vecākie iedzīvotāji mīt Krāslavas rajonā - vidējais vecums 42,3 gadi - un Ludzas rajonā - 42,2 gadi.

19. Latgale ir vairāk apdzīvota tās dienvidu daļā – te atrodas otrā lielākā Latvijas pilsēta Daugavpils. **Lauku un pilsētu** iedzīvotāju proporcija ir 41% : 59%. Latgalē atrodas divi nacionālās nozīmes centri: **republikas pilsētas** Daugavpils (103 tūkst.) un Rēzekne (35 tūkst.) un pieci **reģiona nozīmes centri** – Krāslava (10160), Ludza (9575), Līvāni (8934), Balvi (7906 iedz.), Preiļi (7818). Šīs septiņas reģiona pilsētas veido galveno attīstības centru tīklu (kopā iedzīvotāju skaits – 182 tūkst. jeb 54%).

20. Latgales reģions starp citiem Latvijas reģioniem izceļas ar **krieviski runājošo iedzīvotāju** augstu īpatsvaru – 44% ir latviešu, 39% - krievu, 17% poļu, baltkrievu, ukraiņu, lietuviešu un citu tautību pārstāvju.

21. Latgales reģionā saražotais **iekšzemes kopprodukts** ir 887 milj.latu jeb 6,9% (otrais mazākais īpatsvars valsts ekonomikā 2010.gadā aiz Vidzemes reģiona - 6,0%). Salīdzinājumā ar 2005.gadu IKP Latgalē ir pieaudzis par 28,2% (lēnāk, salīdzinājumā ar pārējiem reģioniem un valstī vidējiem IKP palielinājuma tempiem – 41,1%).

22. Ekonomiski aktīvie iedzīvotāji Latgalē ir 69,2% (Latvijā – 73,9%).[5] Nodarbinātības līmenis Latgalē ir 57,1% (Latvijā – 61,1%). Darba meklētāji – 12,2%. 2010. gada septembra beigās reģistrēto **bezdarbnieku skaits** bija pieaudzis līdz 37,2 tūkst. cilvēku un tas sastādīja 22% no ekonomiski aktīvajiem iedzīvotājiem. 27% no visiem bezdarbniekiem ir ilgstoši bezdarbnieki (ilgāk par gadu), 13% bija vecuma grupā no 15 līdz 24 gadiem.

---

[2] Pēc CSP datiem uz 01.01.2010. Jāņem vērā, ka faktiskais iedzīvotāju skaits ir zemāks, par ko liecina, ka 40 tūkstoši iedzīvotāji strādā ārpus reģiona (citur Latvijā, ārvalstīs).
[3] Daugavpils, Rēzekne, Ludza, Preiļi, Līvāni, Krāslava, Balvi
[4] PMLP IeR dati uz 01.07.2010
[5] CSP dati uz 01.01.2010

23. Latgalē ir salīdzinoši **augsts iedzīvotāju izglītības līmenis** (indikatori ir līdzīgi citu Latvijas reģionu rādītājiem). Aptuveni 1/10 no reģiona iedzīvotājiem ir augstākā izglītība, 1/5 – vispārējā vidējā izglītība un 1/3 – vidējā profesionālā izglītība. Salīdzinājumā ar citiem Latvijas reģioniem, Latgalē vērojama lielāka aktivitāte mūžizglītības jomā. 2009. gadā Latgalē procentuāli visvairāk - 16% pieaugušo (izņemot Rīgu) bija iesaistīti formālās izglītības ieguves pasākumos.

24. Stipru valsts un pašvaldības sektoru Latgalē raksturo labs **nodrošinājums ar sociālo infrastruktūru**:

    a. Četras reģiona augstākās izglītības iestādes un 13 augstskolu Latgales filiāles;
    b. 132 vispārizglītojošās skolas (bērnu skaits 2009./2010.māc.gadā –35 930), t.sk. 47 vidusskolas. 2009./2010.māc.gadā Latgalē darbojās 17 krievu, 1 poļu un 24 divplūsmu (latviešu un krievu) skolas;
    c. 15 profesionālās izglītības iestādes un viena koledža, kuras īsteno sākotnējās profesionālās izglītības programmas;
    d. 97 pirmskolas izglītības iestādes (bērnu skaits 2009.gadā – 11 709 bērni; viņu skaits pieaudzis pēdējos piecos gados par 936. Tomēr aprēķini prognozē bērnu skaita turpmāko samazināšanos līdz 2023.gadam[6]).

25. Attīstās **zinātnes un pētniecības jomas**:

    a. 2009. gadā Daugavpils Universitātē darbojas vienpadsmit zinātniskie institūti un centri, kas veic zinātniski pētniecisko darbību;
    b. Rēzeknes Augstskolā darbojas četri zinātniskie institūti.

26. Latgales reģions ir **bagāts ar dabas resursiem**, tomēr to potenciāls zemās ekonomiskās aktivitātes dēļ izmantots ar zemu pievienoto vērtību.

    a. 561.8 tūkst ha (39% no reģiona kopplatības) aizņem mežu zemes, no kurām 66% - augstāk nekā citos Latvijas reģionos – aizņem lapu koki. Meža vecuma struktūra ir labvēlīga ciršanas apjomu palielināšanai īsajā un vidējā termiņā.
    b. Lauksaimniecībā izmantojamā zeme aizņem 45% no reģiona teritorijas, kas ir lielākais īpatsvars nekā visos citos plānošanas reģionos, izņemot Zemgali. Tomēr Latgalē ir arī liels neizmantoto LIZ platību īpatsvars – 18% (Latvijā – 16%);
    c. Latgalē ir Latvijas mērogā nozīmīgi lieli derīgo izrakteņu krājumi, kuri izmantojami pārsvarā būvniecībā, lauksaimniecībā un enerģētikā (valsts nozīmes dolomītu atradne Pērtnieki Rēzeknes novadā, u.c.);
    d. Latgalei raksturīgi līdzenumi (Austrumlatvijas zemiene, Latgales augstiene, Augšzemes augstiene, kā arī neliela daļa no Veļikajas zemienes) un pauguraines. Pauguraiņu ainavas raksturo liela dabas apstākļu dažādība, it sevišķi ezeru koncentrācijas vietās, tās ir vizuāli pievilcīgas, un nereti tās uzskata par visas Latgales ainavu raksturīgo iezīmi.
    e. Latgale ir Latvijā ezeriem bagātākais reģions. Pie Daugavas atrodas Krāslava, Daugavpils un Līvānu pilsētas. Rāznas nacionālais parks, dabas liegums „Lubānas mitrājs un citas īpaši aizsargājamās dabas teritorijas aizņem 12 % no reģiona teritorijas.

27. Latgales reģionā ir augsts **publiskā sektora** pievienotās vērtības īpatsvars IKP -28%[7].

3.2. Stiprās puses, vājās puses, iespējas un draudi (SVID)

28. Galvenās problēmas Latgales reģionā ir **(vājās puses)**:

[6] Saskaņā ar pilnfunkcionālo modeli demogrāfisko prognožu veidošanai

[7] Indikatīvs rādītājs, jo veidots no nozaru IKP, kur neliela daļa var būt privātuzņēmumu saražotā pievienotā vērtība (piem., veselības aprūpe ir valsts sektora pakalpojums, bet pastāv arī privātie veselības aprūpes pakalpojumu sniedzēji)

a. Iedzīvotāju skaita samazināšanās, gados jaunu un darbspējas vecuma iedzīvotāju aizbraukšana no reģiona, demogrāfiskās slodzes palielināšanās ir negatīvi ietekmējusi darbaspēka kvalitāti, samazinājusi reģiona vietējās ekonomikas aktivitāti.
b. Iedzīvotāju novecošanās nākotnē palielinās nepieciešamību pēc sociālajiem pakalpojumiem un veselības aprūpes un sociālajiem pabalstiem.
c. Periferiāls novietojums attiecībā pret Latvijas galvaspilsētu. Pienācīgas infrastruktūras trūkums mazina uzņēmēju interesi ieguldīt reģionā, jo īpaši ārpus lielākajām pilsētām. Ražošanas un pakalpojumu koncentrācija lielākajos centros, neattīstīta un maz apdzīvotas nomales un pierobeža.
d. Krieviski runājošo reģiona iedzīvotāji pasīvi iekļaujas valsts procesos, nerealizē sabiedrības līdzdalības iespējas. Pastāv vairākas informatīvās telpas – latviešu, latgaliskā un krievu.
e. Augsts bezdarba līmenis un liels ilgstošo bezdarbnieku īpatsvars (vairāk kā 10 tūkst)
f. Zemākais IKP uz 1 iedzīvotāju. Reģiona ekonomikas struktūrā dominē nozares ar zemu pievienoto vērtību. Liels lauksaimniecībā nodarbināto skaits ar zemu produktivitātes līmeni.
g. Nepietiekams darbavietu skaits, zema mazo un vidējo uzņēmumu konkurētspēja, novecojušas tehnoloģijas, lēns restrukturizācijas process.
h. Samazinoties bērnu skaitam, ir slēgtas vairākas izglītības iestādes, t.sk. līdz 2015.gadam paredzēta arī profesionālo izglītības iestāžu skaita samazināšana;
i. Sociālās pārmaiņas visvairāk skārušas iedzīvotāju grupas ar viszemākajiem ienākumiem un zemāku izglītības līmeni. Īpaši nelabvēlīga situācija ir Latgalē.
j. Zemi ienākumi (vidējā darba samaksa 2009.gadā - 316 LVL);
k. Iedzīvotāju izglītības, prasmju un profesiju piedāvājuma neatbilstība darba tirgus kvalitātes un strukturālām prasībām. Trūkst kvalificētu speciālistu, bet ir vienkāršo profesiju un lauksaimniecības nozares darbinieku pārpalikums. Izglītota un kvalificēta darbaspēka aizplūšanas no reģiona. Vājas ārzemju valodu un daļai reģiona iedzīvotāju arī valsts valodas zināšanas.
l. Neapmierinoša ielu, ceļu un tiltu infrastruktūras kvalitāte, kas kavē apdzīvoto vietu attīstību.
m. Nepietiekams pakalpojumu līmenis tranzītam un loģistikai. Neapmierinoša telekomunikāciju un sakaru infrastruktūra.
n. Nepietiekami konkurētspējīga uzņēmējdarbības institucionālā vide, vāja valsts un privātā sektora sadarbība, vāja pašvaldību finansiālā bāze, nepietiekošs valsts atbalsts reģiona uzņēmējdarbības attīstībai. Ļoti sadrumstalota administratīvi-teritoriālā pārvalde un vāja pašvaldību finansiālā situācija, sadrumstaloti pieejamie finansu resursi.

29. Galvenās priekšrocības Latgales reģionā ir (**stiprās puses**):

a. Izdevīgs stratēģiskais izvietojums – ES (Austrumu) ārējā sauszemes robeža, ekonomiskie sakari ar Krieviju un Baltkrieviju;
b. Ērts iekšējais ceļu tīkls un savienojumi ar Rīgu un pārrobežu reģioniem – Pleskava, Sanktpēterburga (Krievija), Vitebska (Baltkrievija), Viļņa (Lietuva), Varšava (Polija);
c. Latgali šķērso stratēģiski nozīmīgi, labi attīstīti transporta koridori (valsts galvenās automaģistrāles un dzelzceļa līnijas, maģistrālie dabas gāzes un naftas cauruļvadi), kas dod izeju Rietumu-Austrumu un Ziemeļu-Dienvidu virzienos. Spēcīgi transporta un tranzīta mezgli Rēzeknē un Daugavpilī.
d. Nacionālās nozīmes pilsētas – republikas pilsētas Daugavpils un Rēzekne ar plašām ražošanas teritorijām, rūpnieciskās ražošanas un amatniecības tradīcijām, uzņēmumiem, zemākām izmaksām nekā Rīgā, tuvējās ES attīstītajās valstīs. Rēzeknes speciālā ekonomiskā zona rada labvēlīgu vidi investīcijām un uzņēmējdarbības attīstībai;
e. Saglabāta mašīnbūves nozare;
f. Samērā labi attīstīta zemkopība un piena-gaļas ražošana;
g. Daugavpils Universitāte un Rēzeknes Augstskola - reģiona attīstības veicinātājas;
h. Augsts iedzīvotāju izglītības līmenis;

i. Uz pārmaiņām motivēta un iniciatīvas bagāta gados jaunākā iedzīvotāju daļa. Augsts iedzīvotāju novada patriotisms, kas balstīts uz kultūrvēsturiskām un reliģiskām tradīcijām. Daudznacionālais iedzīvotāju sastāvs veicina ekonomisko kontaktu veidošanos ar tuvējām kaimiņu valstīm;
j. Labi attīstīti pašvaldību sociālie dienesti, augsta sociālo pakalpojumu kvalitāte;
k. Ekoloģiski tīra vide, augsts bioloģiskās daudzveidības līmenis, gleznainas dabas ainavas un daudzie ezeri, liela ainavu daudzveidība, unikālas kultūrvēsturiskās vērtības un tradīcijas. Daugavas ielejas dabas komplekss.

30. Galvenās Latgales reģiona iespējas ir (**Iespējas**):

a. Pilsētu tīkls un sadarbība;
b. Pašvaldību un plānošanas reģiona iniciatīvas uzņēmējdarbības atbalstam un finanšu piesaistes instrumentiem reģionā;
    i. Investīcijas augstas pievienotās vērtības produktu ražošanas uzņēmumos;
    ii. Atbalsts tradicionālo ražošanas nozaru uzņēmumiem un lauku saimniecībām, lai nodrošinātu plašu iedzīvotāju skaita nodarbinātību (daļa sabiedrības, kuru konkurētspējīgās darba prasmes ir zaudētas / ir apgūstamas līdz zināmam līmenim);
    iii. Jaunu uzņēmumu veidošana, uzņēmības veicināšana iedzīvotājos (sākot ar apmācībām skolās līdz aktīvām vecumdienām un sociālajiem uzņēmumiem);
    iv. nišu tūrisma produktu attīstība (kas nedos būtisku ieguldījumu reģiona ekonomikā, taču sekmēs lauku dzīvesveida un ainavas saglabāšanu), balstoties uz reģiona ainaviskajiem resursiem, bioloģisko daudzveidību, multikulturālo vidi un Latgales tradīciju bagātību, kulināro mantojumu, ka arī Lietuvas, Baltkrievijas un Krievijas tuvumu
    v. IKT izmantošana publiskajā sektorā un nodarbinātībā;
c. Latgales reģiona dabas resursu ilgtspējīga izmantošana:
    i. Izmaksu mazināšana, realizējot energoefektivitātes pasākumus;
    ii. Nākotnes zināšanu apguve, alternatīvās „zaļās" enerģijas projekti;
    iii. Īpaši aizsargājamo dabas teritoriju apsaimniekošana, apsaimniekošanas modeļi un prasmes ienākumu gūšanai;
d. Esošo publiskās pārvaldes, privātā un nevalstiskā sektora veiksmes stāstu izmantošana pārrobežu sadarbības apritē, finansējuma piesaistē, reģiona pievilcības vairošanā (eksporta uzņēmumi, augstskolu projekti, tūrisma un kultūras projekti, sociālo dienestu kompetence, u.c.);
e. Nepārtraukts apmācību un kvalifikācijas paaugstināšanas process, lai saglabātu konkurētspēju darba tirgū.

31. Latgales reģiona galvenie apdraudējumi (**Draudi**):

a. Iedzīvotāju skaita samazināšanās un cilvēkresursu kvalitātes pazeminināšanās;
b. Ekonomiskās aktivitātes pazeminināšanās;
c. Reģiona konkurētspējas pazeminināšanās;
d. Ienākumu pazeminināšanās un nabadzība;
e. Pastāvot spēcīgai konkurencei, nespēja piesaistīt investīcijas un pilnībā izmantot Eiropas Savienības finansējumu;
f. Sociālās neapmierinātības pieaugums, jaunatnes un kvalificēta darbaspēka aizplūšana uz citiem reģioniem;
g. Darbaspēka skaitliskā un kvalitatīvā potenciāla pazeminināšanās;
h. Depresīva noskaņojuma, negatīvu sociālo parādību pastiprināšanās (kaitīgo ieradumu un noziedzības izplatīšanās), iedzīvotāju daļas atstumtība no lēmumu pieņemšanas un slīgšana apātijā.
i. Sabiedrībā neveidojas pietiekami liels vidusslānis, saglabājas liels nabadzīgo iedzīvotāju slānis, un tas rada papildu reģiona iekšējo un ekonomisko nestabilitāti;

j. Nepietiekamais valsts atbalsts Latgalei nozīmīgu projektu realizācijā.

32. Latgales reģiona esošās situācijas raksturojums pieejams www.latgale.lv sadaļā Plānošanas dokumenti.

4.Stratēģiskā daļa

4.1. Ilgtermiņa un vidēja termiņa mērķi

33. **Latgales stratēģijas 2030 vispārējais mērķis** ir panākt straujāku reģiona ekonomisko attīstību, lai palielinātu cilvēku ienākumus, saglabātu un vairotu Latgales bagātīgo potenciālu un padarītu Latgali par pievilcīgu dzīves vidi arī nākamajām paaudzēm.

34. **Latgales stratēģijas 2030 mērķi** ir:

    a. Veicināt negatīvo demogrāfisko un migrācijas procesu samazināšanu un saglabāšanu vismaz **300 tūkstošu iedzīvotāju** skaitu reģionā;
    b. Palielināt **privātā sektora īpatsvaru** pievienotās vērtības radīšanā reģionā **līdz 82%;**
    c. Paaugstināt iedzīvotāju **ienākumus reģionā**, sasniedzot **60% no ES** vidējās bruto darba samaksas līmeņa.

35. Migrācijas un demogrāfisko negatīvo tendenču mazināšanai nepieciešams **radīt 30 000 jaunu darbavietu** privātajā sektorā, vienlaicīgi **saglabāt esošās** darba vietas privātā sektorā (esošajiem uzņēmumiem kāpinot darbības efektivitāti, tehnoloģisko izcilību un darbaspēka produktivitāti) un darba vietas publiskajā sektorā.

36. Latgales stratēģijas mērķu pakāpenisku sasniegšanu sekmēs Latgales programmā izvirzītie **mērķi vidējam termiņam – līdz 2017.gadam**. Šajā posmā nepieciešama uzmanības fokusēšana uz ienākumu radīšanu Latgales reģiona iedzīvotājiem – cilvēka cienīgi dzīves apstākļi, darbs un ienākumi. Mērķi:

    a. Veicināt negatīvo demogrāfisko un migrācijas procesu apturēšanu un saglabāšanu vismaz **320 tūkstošu iedzīvotāju** skaitu reģionā;
    b. Palielināt **privātā sektora īpatsvaru** pievienotās vērtības radīšanā reģionā **līdz 76%** un palielināt augstas pievienotās vērtības īpatsvaru**;**
    c. Paaugstināt iedzīvotāju **ienākumus reģionā**, sasniedzot **40% no ES** vidējās bruto darba samaksas līmeņa.

4.2. Stratēģiskie virzieni (ilgtermiņa prioritātes)

37. Stratēģija nosaka četrus **stratēģiskos virzienus**:
    a. Savienojumi;
    b. Prasmes;
    c. Gudra pārvaldība;
    d. Efektīvi uzņēmumi.

38. Vidējā termiņā stratēģiskajos virzienos tiek realizētas atbilstošās darbības programmas:

39. Stratēģiskais virziens „**Savienojumi**" virza darbības, kas nepieciešamas, lai izveidotu Latgales reģiona transporta un sakaru infrastruktūru, lai cilvēkus un uzņēmumus vienotu ekonomiskajām un sociālajām aktivitātēm gan reģiona iekšienē, gan ar attīstības centriem apkārtējos reģionos un pasaulē. Vidējā termiņā virziena „Savienojumi" ietvaros jāuzlabo Latgales reģiona iekšējais ceļu tīkls, sadarbībā ar nacionālo līmeni jāizbūvē robežšķērsošanas punktu un to apkalpojošo teritoriju infrastruktūra (muitas un loģistikas centri Patarnieki Krāslavas novadā, Vientuļi).

40. Stratēģiskais virziens „**Prasmes**" atbalsta darbības, kas paaugstina iedzīvotāju, uzņēmumu un pārvaldes zināšanas un praktiskās iemaņas, lai celtu Latgales reģiona ekonomisko konkurētspēju, nodarbinātību un mācītos uzņēmību. Nepārtraukts mācīšanās un kvalifikācijas paaugstināšanas

process, lai spētu atbildēt pasaules ekonomikas tendencēm, lai reģiona darbaspēks atbilstu tirgus prasībām.

41. Stratēģiskā virziena „**Gudra pārvaldība**" ietvaros tiks veikti pasākumi valsts un pašvaldību administratīvās, projektu kapacitātes uzlabošanai, sabiedrisko pakalpojumu kvalitātes un pieejamības uzlabošanai.

42. Stratēģiskajā virzienā „**Efektīvi uzņēmumi**" tiek ietvertas visas darbības, kas ceļ uzņēmējdarbības un ekonomiskās aktivitātes līmeni reģionā. Turpmāko divu gadu uzdevums ir radīt vienkāršu, Latgales situācijai atbilstošu uzņēmējdarbības atbalsta struktūru, kas balstīta uz reģiona uzņēmēju vajadzībām un kuras pamatu veido esošās uzņēmējdarbības atbalsta organizācijas reģionā un uzņēmumu apvienības. Stratēģiskais ietvars uzrunā jaunos un potenciālos uzņēmējus, jauniešus – nākamos uzņēmējus, esošos uzņēmumus un aktīvus Latgales iedzīvotājus un nevalstiskās organizācijas., kas gatavi iesaistīties sociālajā uzņēmējdarbībā.

4.3. Latgales programmas ieguldījums Eiropas un Latvijas mērķu sasniegšanā

43. Latgales vispārīgie mērķi un stratēģiskie virzieni iekļaujas ES līmeņa mērķos, kuri ES būtu jāsasniedz līdz 2020.gadam:

2.tabula. Latgales programmas atbilstība stratēģijai „**ES 2020"**

ES 2020 kvantitatīvie mērķi	Latgales programmas 2017 mērķi
75% iedzīvotāju 20-64 gadu vecumā jābūt nodarbinātiem	Paaugstināt iedzīvotāju nodarbinātību reģionā, sasniedzot iedzīvotāju 20-64 gadu vecumā nodarbinātības līmeni 70%; Darbības programmas Latgale ID mērķi: - bezdarba līmenis 10%; - 10 000 jaunas darba vietas un saglabātas esošās darba vietas; - Uzņēmumu vajadzībās balstītas studiju programmas augstskolās, profesionālās izglītības skolās. Darbības programmas „Attīstības centru tīkls" mērķi: - Izglītības un zinātnes centru materiāli tehniskā bāze.
ieguldījumiem pētniecībā un attīstībā (R&D) jābūt 3% no IKP	Atbalstu zinātnei un attīstības projektiem paredz visas darbības programmas, it īpaši „Latgale ID" apakšprogramma Esošajiem (augtgribošo) uzņēmumiem, „Zaļā enerģija".
ir jāsamazina siltumnīcefekta gāzu (CO_2) emisija par 20%, salīdzinot ar 1990.gadu (t.sk. palielināt CO_2 emisijas samazināšanu par 30%, ja nosacījumi to atļauj), jāpalielina atjaunojamo energoresursu īpatsvars enerģijas patēriņā līdz 20% un jāpalielina energoefektivitāte par 20%	darbības programmas „Zaļā enerģija" mērķi
skolu nepabeigušo skolēnu īpatsvaram jābūt mazākam par 10% un vismaz 40% jaunākās paaudzes iedzīvotājiem (30-34 gadu vecumā) jābūt ar augstāko izglītību	darbības programmas „Latgale ID", „Attīstības centru tīkls", „Novadu programma"
nabadzības riskam pakļauto personu skaits ir jāsamazina par 20 milj. cilvēku	Darbības programma „Sociāli atbildīgā programma" nabadzības un sociālās izslēgtības samazināšanai Latgalē.

44. Visas darbības programmas atbilst **Latvijas ilgtspējīgas attīstības stratēģijas 2030** prioritātes „Telpiskās attīstības perspektīva" nacionālo interešu teritorijai „Austrumu robeža", un var tikt realizētas kopā kā Pierobežas stratēģija (pie nosacījuma, ja normatīvais regulējums nenoteiks citu pierobežas jēdzienu).

45. Latgales stratēģija iekļaujas Latvijas ilgtspējīgas attīstības stratēģijas 2030 vīzijā, īpaši „Latvija – mūsu mājas – zaļa un sakopta, radoša un ērti sasniedzama vieta pasaules telpā, par kuras ilgtspējīgu attīstību mēs esam atbildīgi nākamo paaudžu priekšā". Un „Nācijas stiprums sakņosies mantotajās, iepazītajās un jaunradītajās kultūras un garīgajās vērtībās, latviešu valodas bagātībā un citu valodu zināšanās. Tas vienos sabiedrību jaunu, daudzveidīgu un neatkārtojamu vērtību radīšanai ekonomikā, zinātnē un kultūrā, kuras novērtēs, pazīs un cienīs arī ārpus Latvijas."

46. Latgales stratēģiskie virzieni 2030 atbalsta Latvijas ilgtspējīgas attīstības stratēģijas 2030 prioritāšu, attīstības virzienu un mērķu sasniegšanu. Latgales programma vidējā termiņā līdz 2017 LIAS 2030 līdzdarbosies atbilstoši 3.tabulai.

3.tabula. Latgales programmas atbilstība **LIAS 2030** prioritātēm, attīstības virzieniem un mērķiem

LIAS 2030			Latgales stratēģija 2030. Stratēģiskais virziens	Latgales programmas 2017 Darbības programmas
Prioritāte	**Attīstības virziens**	**Mērķis**		
Kultūras telpas attīstība	Kultūras telpas saglabāšana, mijiedarbība un bagātināšana	Saglabāt un attīstīt Latvijas kultūras kapitālu un veicināt piederības izjūtu Latvijas kultūras telpai, attīstot sabiedrības radošumā balstītu konkurētspējīgu nacionālo identitāti un veidojot Latvijā kvalitatīvu kultūrvidi	Gudra pārvaldība	- DP „Attīstības centru tīkls" un DP „Novadu programma", attīstot radošo industriju un kultūras institūciju infrastruktūru, veicinot pilsētu sadarbību pilsētu tīklā; - DP „Latgales reģiona pievilcība" – lielu kultūras pasākumu rīkošana reģiona atpazīstamībai caur latgalisko kultūru
			Prasmes	- DP „Skola+" pasākumi izglītības un kultūras telpas saglabāšanai laukos - DP „Latgale ID" apakšprogramma „Sociālā uzņēmējdarbība" aktīvo cilvēku kultūras projekti; - DP „Ezeri" kultūras projekti saistībā ar īpaši aizsargājamu dabas teritoriju apsaimniekošanu
Ieguldījumi cilvēkkapitālā	Cilvēkkapitāla bāzes vērtība un produktivitāte	Saglabāt Latvijas cilvēkkapitāla bāzes vērtību un kāpināt tā ražīgumu līdz ES vidējam līmenim, attīstot prasmes, kas sekmē jaunradi, elastību un līdzdalību darba	Prasmes; Efektīvi uzņēmumi; Gudra pārvaldība; Savienojumi	Visas darbības programmas atbalsta apmācību un prasmju paaugstināšanas pasākumus.

LIAS 2030			Latgales stratēģija 2030. Stratēģiskais virziens	Latgales programmas 2017 Darbības programmas
Prioritāte	**Attīstības virziens**	**Mērķis**		
		tirgū		
	Iespēju vienlīdzība un vidusslāņa veidošanās	Pieaugot IKP, samazināt sociālo un ienākumu nevienlīdzību – veicināt sociālo iekļaušanos, mazināt nabadzības riskus un sekmēt sociāli un ekonomiski stabila vidusslāņa veidošanos sabiedrībā	Prasmes; Efektīvi uzņēmumi; Gudra pārvaldība;	Īpaši DP „Sociāli atbildīgā Latgale”, DP „Latgale ID” apakšprogramma „Sociālā uzņēmējdarbība” un „Skola+”, kuru mērķa grupas ir nabadzības un sociālās izslēgtības riskam pakļautās iedzīvotāju grupas. DP „Fonds”
Paradigmas maiņa izglītībā	Kvalitatīva un pieejama izglītība mūža garumā	Izveidot vienu no labākajām izglītības sistēmām ES un kļūt par vienu no līderēm pieaugušo izglītības pieejamības un izmantošanas ziņā	Prasmes; Efektīvi uzņēmumi; Gudra pārvaldība; Savienojumi	Visas darbības programmas atbalsta apmācību un prasmju paaugstināšanas pasākumus, lai uzlabotu konkurētspēju
Inovatīva un ekoefektīva ekonomika	Masveida jaunrade un inovācija	Kļūt par vienu no ES līderiem inovatīvu un eksportējošu uzņēmumu izplatības ziņā	Prasmes; Efektīvi uzņēmumi; Gudra pārvaldība; Savienojumi	- DP „Attīstības centru tīkls”, uzlabojot pilsētu infrastruktūru; - DP „Latgale ID”, īpaši apakšprogrammas „Biznesa inkubatoru tīkls”, „Atbalsts esošiem (augtgribošiem) uzņēmumiem” un investīciju piesaiste, sakārtojot industriālās teritorijas, stiprinot uzņēmējdarbības atbalsta institūcijas; - DP „Savienojumi”, attīstot Daugavpils lidostu un starptautiskos savienojumus.
	Atjaunojama un droša enerģija	Nodrošināt valsts enerģētisko neatkarību , palielinot energoresursu pašnodrošinājumu un integrējoties	Prasmes; Efektīvi uzņēmumi	- DP „Zaļā enerģija”, attīstot jaunus enerģijas projektus, iesaistot Rēzeknes Augstskolu un Daugavpils Universitāti.

LIAS 2030			Latgales stratēģija 2030. Stratēģiskais virziens	Latgales programmas 2017 Darbības programmas
Prioritāte	**Attīstības virziens**	**Mērķis**		
		ES enerģijas tīklos		
Daba kā nākotnes kapitāls	Dabas vērtību un pakalpojumu ilgtspējīga izmantošana	Būt ES līderei dabas kapitāla saglabāšanā, palielināšanā un ilgtspējīgā izmantošanā	Prasmes; Gudra pārvaldība	- DP „Zaļā enerģija", attīstot jaunus enerģijas projektus, iesaistot Rēzeknes Augstskolu un Daugavpils Universitāti. - DP „Ezeri", integrējot tūrisma un dabas resursu ilgtspējīgu izmantošanu
Telpiskās attīstības perspektīva	Sasniedzamī bas uzlabošana	Radīt līdzvērtīgus dzīves un darba apstākļus visiem iedzīvotājiem neatkarīgi no dzīves vietas, sekmējot uzņēmējdarbību reģionos, attīstot kvalitatīvu transporta un komunikāciju infrastruktūru un publiskos pakalpojumus	Savienojumi; Gudra pārvaldība;	- DP „Savienojumi" un tās apakšprogrammas, attīstot reģiona iekšējo ceļu tīklu, samazinot laika attālumus līdz reģiona centriem, līdz Rīgai un ES Austrumu robežas šķērsošanu; - DP „Savienojumi" un tās apakšprogramma „Latgales informatīvā telpa", atbalstot sabiedrības izglītošanu un līdzdalības procesus multukulturālajā Latgales reģionā; - DP „Latgale ID", nodrošinot uzņēmējdarbības atbalsta pakalpojumus laukos un uzņēmumu tīklojumu, kooperāciju, ražošanas ķēdes.
	Apdzīvojums	Stiprināt Latvijas un tās reģionu starptautisko konkurētspēju, palielinot Rīgas kā Ziemeļeiropas metro-poles un citu valsts lielāko pilsētu starptautisko lomu	Gudra pārvaldība; Savienojumi	- DP „Attīstības centru tīkls", izmantojot Rīgas un potenciālo starptautisko tirgu sasniedzamību, kā arī attīstot Latgales attīstības centru – 7 pilsētu starptautisko dimensiju; - DP „Latgales reģiona pievilcība", papildinot Latvijas piedāvājumu ar Latgales kultūras, sporta, izglītības, veselības, atpūtas pakalpojumiem, un piedāvājot izdevīgu investīciju teritorijas.
	Nacionālo interešu telpas	Saglabāt Latvijas savdabību - daudzveidīgo dabas un kultūras mantojumu, tipiskās un unikālās ainavas	Prasmes; Efektīvi uzņēmumi; Gudra pārvaldība; Savienojumi	- DP „Ezeri", mācoties ilgtspējīgi apsaimniekot dabas teritorijas, ūdeņus, tādējādi arī Latgalei tipiskās un unikālās ainavas (Daugavas loki, Rāznas nacionālais parks, u.c.) - Skat. 44. punktu

4.4. Stratēģiskā matrica

Vispārīgais ilgtermiņa mērķis:
panākt straujāku Latgales reģiona ekonomisko attīstību, lai celtu cilvēku ienākumus, saglabātu un vairotu Latgales bagātīgo potenciālu un padarītu Latgali par pievilcīgu dzīves vidi arī nākamajām paaudzēm.

4. tabula. Stratēģiskā matrica

Ilgtermiņa prioritātes (Stratēģiskais virziens)	**Vidēja termiņa prioritātes** (Darbību programmas)	**Uzdevumi** (Darbības programmu mērķi)	**Rīcības** (Atbalstāmie pasākumi)
Savienojumi „laika attālumu" samazināšana laikā", pakalpojumu pieejamība, kustības drošība, ātra komerciālās darbības aprite, sociālie tīkli un biznesa tīkli jaunu ideju realizēšanai	„Savienojumi" DPA „Latgales reģiona integrētā autoceļu programma"	Attīstīt iekšējos reģiona savienojumus	valsts reģionālie autoceļi un ceļa posms P35 Smiltene-Gulbene-Balvi-RKP Vientuļi kā starptautiskas nozīmes autoceļš; autoceļu projekts „ Austrumu stīga"; pašvaldību ceļu savienojumi ar valsts reģionālajiem ceļiem, pagastu centriem.
	„Savienojumi" DPA Transporta koridori A-R, D-Z virzienā, Rīgas sasniedzamība; ES Austrumu robeža; Daugavpils lidosta	Attīstīt Latgales reģiona labāku sasniedzamību un nacionālā līmeņa centru starptautiskos savienojumus	Transporta infrastruktūrai pieguļošo teritoriju attīstība muitas, loģistikas, ražošanas, transporta apkalpes uzņēmumiem; Satiksmes uzņēmumu un reģiona uzņēmumu sadarbības uzlabošana; Daugavpils lidosta; Robežšķērsošanas punkti (t.sk. muitas un loģistikas centrs Pātarniekos Krāslavas novadā, Vientuļi Viļakas novadā).
	„Savienojumi" DPA Latgales informatīvā telpa	Nodrošināt Sakaru pārklājumu reģionā, Latgales reģiona integrācija Latvijas un starptautiskajā informatīvajā telpā. Platjoslas internets.	Interneta infrastruktūras kvalitāte (interneta ātrums, u.c.) pilsētās ir nepietiekama pilnvērtīgai uzņēmējdarbībai un pārvaldes funkciju veikšanai; TV, radio raidkvalitātes un pieejamības uzlabošana, īpaši daļā pierobežas teritoriju; Pasākumi latviešu un krievu valodās runājošo informatīvās telpas (mediji, saturs, pieejamība) integrēšanai
	„Latgale ID" DPA: Augošu uzņēmumu atbalsts	Stiprināt sadarbību starp uzņēmumiem reģionā, veidot biznesa tīklojumus.	Uzņēmumu sadarbība kopēju interešu projektos
	„Latgale ID" DPA: Investīciju piesaiste	Veidot biznesa starptautiskos tīklojumus	Uzņēmumu starptautiskās vizītes, misijas, biržas, u.tml.
	„Latgale ID" DPA: Nozaru programmas (pilota programma Veselīga pārtika)	Veidot sadarbību starp lauksaimniecības nozares uzņēmumiem, valsts iestādēm, augstskolām,, profesionālajām skolām, pašvaldībām, u.c. ieinteresētajiem.	Mazo uzņēmumu sadarbība, kooperācija. Izstrādājumu un pakalpojumu klasteri un ražošanas ķēdes. Reģiona loģistikas ķēdes līdz klientiem, līdz mazajiem piegādātājiem; apakšlīgumu slēgšana ar lielajiem uzņēmumiem; „Savu" izplatīšanas, mazumtirdzniecības kanālu izveidošana Uzņēmumu sadarbība ar reģiona izglītības iestādēm.
	DP Attīstības centru tīkls	Efektīvs, savstarpēji papildinošs pilsētu tīkls	Pilsētu transporta infrastruktūras attīstība
	DP Novadu programma	Attīstīt iekšējos novadu transporta savienojumus	Novadu transporta infrastruktūras attīstība
Efektīvi uzņēmumi Uzņēmumi ir reģiona ekonomiskās izaugsmes pamats.	DP **Latgale ID**	privātā sektora ienākumu paaugstināšana, ražojošo un eksportējošo uzņēmumu apgrozījuma un investīciju palielināšana, darba vietu saglabāšana un radīšana,	Tematiski daudzgadīgi projekti; Individuāli izstrādāti īstermiņa projekti atbilstoši esošo uzņēmumu vajadzībām; Tematiski apmācību projekti; Ražošanu atbalstošas 2-3 gadus ilgas nozaru programmas.

Ilgtermiņa prioritātes (Stratēģiskais virziens)	**Vidēja termiņa prioritātes** (Darbību programmas)	**Uzdevumi** (Darbības programmu mērķi)	**Rīcības** (Atbalstāmie pasākumi)
Mērķtiecīgs uzņēmējdarbības atbalsts. Uzņēmumu produktivitātes, apgrozījuma, eksportspējas paaugstināšanai, tehnoloģiskam un infrastruktūras attīstība		reģiona ekonomikas dažādošana, pašvaldību, valsts iestāžu, banku u.c. apvienošana vienotā uzņēmējdarbības atbalsta sistēmā, uzņēmējdarbības atbalsta struktūru savstarpēja sadarbība un profesionalitāte.	
	„Latgale ID" DPA: Uzņēmējdarbības izglītība	Atbalstīt izglītības iestādes, lai to sagatavotie audzēkņi būtu gatavi kļūt par uzņēmējiem.	Apmācību projekti ar uzņēmēju, sabiedrībā pazīstamu cilvēku iesaistīšanos („*Iespējamā misija*"). Apmācību centri uzņēmumos; Vietējo izejmateriālu, produktu un pakalpojumu izmantošana apmācību procesā.
	„Latgale ID" DPA: Inkubatoru tīkls	Sniegt potenciālajiem uzņēmējiem un jaunajiem uzņēmumiem specifisko uzņēmējdarbības atbalstu to darbības uzsākšanas posmā	Pakalpojumi Latgales inkubatoru tīklā Balvos, Krāslavā, Rēzeknē, Preiļos, Līvānos, Daugavpilī; Specializēti inkubatori un inovāciju programmas; Reģionālā mikro-aizdevumu instrumenti, lai atbalstītu jaunos uzņēmumus
	„Latgale ID" DPA: Augošu uzņēmumu atbalsts	Sniegt atbalstu esošajiem uzņēmumiem to darbības paplašināšanai, konkurētspējas un eksportspējas uzlabošanai	Reģionāli papildinošas darbības LIAA aktivitātēm; Uzņēmumu saiknes ar nacionālām, starptautiskām, reģionālām biznesa atbalsta struktūrām, eksperti, Maza mēroga darbības, uzņēmumu kopīgi projekti, kopīgi eksporta veicināšanas pasākumi, inovācijas. nozaru/klasteru attīstība; Kompetenču centri; Investīciju piesaiste; Konsultatīvais atbalsts atbilstoši uzņēmumu pieprasījumam.
	„Latgale ID" apakšprogramma: Investīciju piesaiste	Sniegt atbalstu investoriem	Neapbūvēto un apbūvēto teritoriju, t.sk. industriālo teritoriju sakārtošana; Tiešo ārvalstu investīciju veicināšana – finanšu atbalsta shēmas; Reģionāli papildinošas darbības LIAA aktivitātēm; Konsultatīvais atbalsts; Starptautiskās uzņēmumu vizītes, misijas, biržas, u.tml.
	„Latgale ID" DPA: Nozaru programmas (pilota programma Veselīga pārtika)	Veidot sadarbību starp lauksaimniecības nozares uzņēmumiem, valsts iestādēm, augstskolām, profesionālajām skolām, pašvaldībām, u.c. ieinteresētajiem	Svaigi, ātra patēriņa, ekoloģiski un droši nišas produkti. Mājražošana; Mārketings reģionālos tirgos ar „līdzīgu gaumi un tradīcijām"; Pārtika - veselības aprūpes daļa, un citi novatoriski uztura pakalpojumi; Pakalpojumu uzņēmumu, mākslas skolu iesaistīšana (sabiedriskā ēdināšana, tūrisms, iepakojums, u.c.).
	„Latgale ID" DPA: Sociālā uzņēmējdarbība	Veicināt nodarbinātību un radīt ienākumus maznodrošinātajiem iedzīvotājiem, bezdarbniekiem un iedzīvotājiem no dažādām sociālā riska grupām, veicināt iedzīvotāju pašorganizēšanos darbam.	Sociālie uzņēmumi un sociālo uzņēmumu inkubatori; Darba vietas invalīdiem, dažādu sociālā riska grupu pārstāvjiem; Specializētas darbnīcas, ražotnes, kopienu siltumnīcas, kopienas pakalpojumu centri, u.tml.
	Fonds (finanšu instrumentu programma)	Izveidot jaunus, efektīvus finanšu instrumentus reģionā; Maksimāli izmantot Latgalei plānoto ES finansējumu: 2007-2013.g. un piesaistīt piekto daļu no ES finansējuma periodā 2014-2020.g.; Izveidot jaunas prasmes jaunu finanšu instrumentu izveidē un lietošanā (ziedojumi, valdība, privātie).	▪ Latgales Attīstības fonds; ▪ Dažādu finanšu instrumentu izveide atbilstoši projektu apjomam (kooperācija, kopfinansējuma instrumenti, līdzdalības shēmas starptautiskos finanšu instrumentos, ziedošanas/labdarības fondi, sociālie tīkli, mikrokredīti, utt.); ▪ Darbs ar starptautiskajiem donoriem, riska kapitāla fondiem; ▪ Pētījumi, pilotprojekti, priekšizpētes, modeļi; ▪ Iestrādes sadarbībā ar nacionālo līmeni par finansu atbalsta politiku un sociālās

Ilgtermiņa prioritātes (Stratēģiskais virziens)	**Vidēja termiņa prioritātes** (Darbību programmas)	**Uzdevumi** (Darbības programmu mērķi)	**Rīcības** (Atbalstāmie pasākumi)
			drošības pasākumu optimizēšanu Latgalei kā ES austrumu pierobežai.
	Fonds DPA Mikrofinansējums (finanšu instrumenti maziem projektiem līdz 10 tūkst. EUR)	Izstrādāt un gūt pieredzi rīkoties ar mikro-finansējuma instrumentiem	Reģiona ekonomisko aktivitāšu ar nelielu starta kapitālu, sociālo uzņēmumu, labdarību atbalstošo finanšu instrumentu izstrāde: Reģionālie ziedošanas un mecenātisma instrumenti, Reģionālie sabiedriskie fondi un labdarības fondi; sadarbība ar starptautiskajiem labdarības fondiem, reģionālās loterijas, tā saucamais pūļa finansējums (*no angļu val. - crowd funding*), u.c.
	Fonds DPA Pašvaldību un reģiona finansējums (finanšu instrumenti vidējiem projektiem 10 tūkst.-1,5 milj. EUR)	Paaugstināt publiskā sektora projektu vadības kapacitāti ES finansējuma piesaistē; Izstrādāt jaunus finanšu instrumentus publiskā sektora projektu īstenošanai	▪ PPP projektu administrēšana, ▪ Īpaši Valsts Kases aizdevumu nosacījumi, ▪ Granti, banku programmas projektiem, kuros publiskais sektors ir partneris, u.c.. ▪ Projektu vadītāju kapacitāte.
	Fonds DPA Stratēģisko investīciju programma (lielie projekti – sākot ar 1,5 milj. EUR)	Izstrādāt finanšu pasākumus lielo investīciju projektu atbalstam Latgales reģionā	Reģiona līmeņa institucionālās sadarbības mehānismi (pašvaldības, Latgales reģionā pārstāvētās bankas, valsts uzņēmumi un valsts iestādes). Īpaši nosacījumi attīstības banku darbībai, riska kapitāla piesaistei.
	Attīstības centru tīkls	Stiprināt pilsētu konkurētspēju	Industriālie parki u.c. ražošanas teritorijas un loģistikas infrastruktūra; Tehnoloģiski ietilpīgo ražošanu zināšanu un lietišķo pētījumu bāze.
	Ezeri (tūrisma un dabas programma)	Attīstīt prasmes dabas ilgtspējīgā apsaimniekošanā un ilgtspējīgu dabas pakalpojumu sniegšanā	Daugavas apakšprogramma, ezeru apsaimniekošana. Zivju resursi, ūdeņu īpašnieku sadarbības tīkli, peldvietas, ūdenstransports, atpūtas, makšķerēšanas vietas, ūdenssports. Dabas aizsargājamo teritoriju izmantošana ekonomiskajām aktivitātēm, sportam, aktīvai atpūtai; Tūrisma notikumi – gadatirgi, svētki, pārgājieni, sacensības, u.c. Lauku tūrisma aktivitātes.
	Latgales reģiona pievilcība (mārketinga programma)	Attīstīt sadarbību starp pašvaldībām, sociālajām institūcijām un uzņēmējiem investīcijām, dzīvesvietai un tūrismam pievilcīga reģiona tēla veidošanu	Reģionāla mēroga kultūras, sporta un izklaides pasākumu organizēšana; Nacionāla un starptautiska mēroga ikgadējas konferences, kongresi; Sadarbības, kultūras un sporta apmaiņas programmas; Starptautiskas (pārrobežu) apmācību programmas un pieredzes apmaiņa; Līdzdalība izstādēs un konferencēs ārvalstīs.
	Sociāli atbildīgā Latgale	Paaugstināt sociālo kompetenci nabadzības un sociālās izslēgtības risināšanā	Sociālās jomas speciālistu starptautiskā konkurētspēja un sadarbība. Prasmes strādāt ar starptautiskiem finansu instrumentiem, sociāliem uzņēmumiem.
Gudra pārvaldība – Valsts un pašvaldību sadarbība pakalpojumu integrācijai – pašvaldības, kas uzņemas iniciatīvu un sadarbojas – pašvaldības, kas mācās – ir tik tuvas	Attīstības centru tīkls	Stiprināt pilsētas kā pakalpojumu centrus	Infrastruktūra un pakalpojumi – transporta, inženiertehniskā infrastruktūra, pārvalde, kultūra, sports, sociālie pakalpojumi, u.c.; Starpreģionālais un pilsētas sabiedriskais transports; Publisko pakalpojumu iestāžu kapacitāte; Pilsētvides/publiskās telpa, ūdensmalas; citi pasākumi, saskaņā ar pilsētu attīstības programmām.
	Novadu programma	Stiprināt novadu centrus, pagastu pārvalžu centrus kā vietējos pārvaldes un pakalpojumu centrus un nodrošināt efektīvu novadu teritoriju pārvaldību	Novadu pakalpojumu sniegšanas centru infrastruktūras stiprināšana; Atbalsts pašvaldības ceļu un ielu tīklu un saistītās infrastruktūras sakārtošanai saistībā ar pakalpojumu pieejamības nodrošināšanu. Atbalsts pakalpojumu nodrošināšanai vai alternatīviem „piegādes” veidiem laukos;

Ilgtermiņa prioritātes (Stratēģiskais virziens)	**Vidēja termiņa prioritātes** (Darbību programmas)	**Uzdevumi** (Darbības programmu mērķi)	**Rīcības** (Atbalstāmie pasākumi)
iedzīvotājiem un uzņēmējiem, cik vien tuvu mazpilsētu pašvaldības var būt – starptautiskā sadarbība, kas palīdz uzņēmējiem – ātrums, kvalitāte un informētība – vienas pieturas pieejas iedzīvināšana – Pakalpojumu pieejamība lauku teritorijās; – stipras pilsētas ir reģiona izaugsmes priekšnoteikums, mazpilsētas un novadi – vietējie attīstības centri – Katrai pašvaldībai sava starptautiskā dimensija			Rēzeknes lidosta; Ūdensapgādes un kanalizācijas pakalpojumu kvalitātes uzlabošana un infrastruktūras attīstība; E-pārvaldības projekti.
	„Skola+”	Nodrošināt izglītojošo pakalpojumu un citu sabiedrisko pakalpojumu pārklājumu novados, saglabāt lauku apdzīvojumu, un saglabāt latgalisko kultūru	Mazās skolas un daudzfunkcionāli sabiedriskie centi; Izglītības speciālistu nodarbinātība; Pakalpojumu pieejamība (sabiedriskais transports, skolēnu transports, invalīdu u.c. specializētā transports); Pašvaldību kapacitāte pakalpojumu koordinēšanā, sniegšanā, Iestāžu rekonstrukcija, materiāli tehniskā bāze, Nevalstiskā un privātā sektora projekti pakalpojumu uzsākšanai laukos.
	Sociāli atbildīgā Latgale	Apvienot reģiona sociālos dienestus, visu sektoru sociālās jomas resursus reģiona sociālās kompetences paaugstināšanai	Sociālā darba kapacitātes paaugstināšana (t.sk. Latgales plānošanas reģiona sociālo pakalpojumu attīstības programmas 2010-2017.gadam realizācija) Starpsektoru sadarbība klienta labā; Nodarbinātība un sociālās garantijas „vienkāršo/parasto/ikdienas” profesiju darbiniekiem.
	„Latgale ID” DPA: Nozaru programmas (pilota programma Veselīga pārtika)	Veidot sadarbību starp lauksaimniecības nozares uzņēmumiem, valsts iestādēm, augstskolām,, profesionālajām skolām, pašvaldībām, u.c. ieinteresētajiem.	Sociālā mārketinga un labdarības programmas (līdzīgi kā Piena programma skolām un bērnudārziem, Augļu programma skolām); Mākslas skolu, profesionālo skolu iesaistīšana lauksaimniecības nišas produktu attīstībā.
	Zaļā enerģija	Mobilizēt reģiona resursus energoefektivitātes un atjaunojamo enerģijas avotu izmantošanas palielināšanai, videi draudzīgas ražošanas un apsaimniekošanas modeļu izveidei, nākotnes zināšanu praktiskai pielietošanai uzņēmējdarbībā, mājsaimniecībās un publiskajā pārvaldē	Pašvaldību energoapgādes plāni; Pašvaldību ēku un pašvaldību iestāžu ēku energoefektivitāte; Kompleksie CO_2 emisiju samazinošie pasākumi dzīvojamajās, administratīvajās ēkās un ražošanas objektos, Dzīvojamā fonda ilgtspējīgas siltināšanas projekti; Pāreja uz atjaunojamiem energoresursiem un koģenerāciju pilsētu siltumapgādē Energoservisa uzņēmumi / pašvaldības energoservisa uzņēmumi; Ilgtspējīgā transporta projekti (biogāzes izmantošana sabiedriskajam transportam un privātajam autotransportam, alternatīvo transportu veidu izmantošanas palielināšana).
Prasmes Zināšanu apguve un to atbilstoša pielietošana darbā un ikdienas dzīvē, pašvaldību pārvaldē, uzņēmuma vadībā. Pastāvīga mācīšanās un prasmju pilnveidošana konkurētspējas uzlabošanai. Kompetences paaugstināšana pārtikas	„Latgale ID” DPA: Uzņēmējdarbības izglītība	Stiprināt izglītības iestādes, lai to sagatavotie audzēkņi būtu gatavi dzīvei, gatavi kļūt par uzņēmējiem	Uzņēmējdarbības mācību materiāli, programmas, metodes skolotājiem, piesaistot uzņēmējus un biznesa vides speciālistus; Skolēnu ekonomiskās aktivitātes, skolēnu mācību uzņēmumi, mācību uzņēmumu biznesa inkubatori; Prakšu vietas uzņēmumos, apmācību centri uzņēmumos; Apmācību projekti kopā ar uzņēmējiem, sabiedrībā pazīstamiem cilvēkiem; Jauniešu sociālie tīkli; Profesionālo izglītības iestāžu uzņēmējdarbības novirzieni, audzēkņu saražotās produkcijas realizācija.
	„Latgale ID” DPA: Inkubatoru tīkls	Sniegt potenciālajiem uzņēmējiem un jaunajiem uzņēmumiem specifisko uzņēmējdarbības atbalstu to darbības uzsākšanas posmā.	Pamata un specializēto pakalpojumi Latgales inkubatoru tīklā Balvos, Krāslavā, Rēzeknē, Preiļos, Līvānos, Daugavpilī Apmācības; Specializēto inkubatora un inovāciju programmas.
	„Latgale ID” DPA: Augošu uzņēmumu atbalsts	Sniegt atbalstu esošajiem uzņēmumiem to darbības paplašināšanai, konkurētspējas un eksportspējas	Apmācību un prasmju uzlabošana uzņēmumos; Kompetenču centru projekti uzņēmumu klasteru veidošanai un investīciju piesaistei;

Ilgtermiņa prioritātes (Stratēģiskais virziens)	**Vidēja termiņa prioritātes** (Darbību programmas)	**Uzdevumi** (Darbības programmu mērķi)	**Rīcības** (Atbalstāmie pasākumi)
rūpniecībā, metālapstrādē un mašīnbūvē, kokapstrādē, transportā un loģistikā, lauksaimniecībā un tūrismā. Uzņēmēju sadarbība ar reģiona izglītības iestādēm. Inovāciju veicināšana. Mācību process gan bērnudārzā, gan vecumā, gan uzņēmumos.		uzlabošanai	Konsultatīvais atbalsts atbilstoši uzņēmumu pieprasījumam.
	„Latgale ID" DPA: Nozaru programmas (pilota programma „Veselīga pārtika")	Veidot sadarbību starp nozares uzņēmumiem, valsts iestādēm, augstskolām,, profesionālajām skolām, pašvaldībām, u.c. ieinteresētajiem. lauksaimniecības produkcijas ražošanai un pārstrādei, nišas produktu attīstībā	Apmācības un praktiskās programmas jaunu nišas produktu izstrādei; Apmācības ekonomikā, mārketingā, agronomijā, bioloģiskajā lauksaimniecībā un saimniecību vadīšanā; Nišas produktu zinātniskā bāze; Augstskolu pētniecības programmas, eksperimentālas ražotnes, kompetences centri. Tirgus pētījumi; Atbalsts augstskolām un profesionālām izglītības un mūžizglītības iestādēm jauno speciālistu sagatavošanā. Arodapmācību piedāvājums kaimiņu reģionos (Lietuva, Baltkrievija, Krievija).
	„Latgale ID" apakšprogramma: Sociālā uzņēmējdarbība	Veicināt nodarbinātību un radīt ienākumus maznodrošinātajiem iedzīvotājiem, bezdarbniekiem un iedzīvotājiem no dažādām sociālā riska grupām, veicināt iedzīvotāju pašorganizēšanos darbam.	Sociālo uzņēmumu inkubatori; Apmācības projekti, kas pielāgoti sociālajiem uzņēmumiem, sociālo inovāciju un ideju attīstība, apmācības kopienu pakalpojumu sniedzējiem, mazajiem uzņēmumiem, zemnieku saimniecībām, mājražotājiem un individuālajiem komersantiem.
	Zaļā enerģija (nākotnes zināšanu programma)	Mobilizēt reģiona resursus energoefektivitātes un atjaunojamo enerģijas avotu izmantošanas palielināšanai, videi draudzīgas ražošanas un apsaimniekošanas modeļu izveidei, nākotnes zināšanu praktiskai pielietošanai uzņēmējdarbībā, mājsaimniecībās un publiskajā pārvaldē	Zaļās enerģijas kompetences centri (zināšanu iegūšana un apmaiņa par energoefektivitāti un atjaunojamiem energoresursiem); Alternatīvo enerģijas kultūru (lini, kaņepes u.c.) audzēšanas un pārstrādes demonstrācijas un pilotprojekti; Biogāzes demonstrācijas projekti; Apmācības ilgtspējīgam transportam, alternatīviem transporta veidiem; Apmācības dzīvojamā fonda ilgtspējīgas siltināšanai.
	Latgales informatīvā telpa	Latgales reģiona integrācija Latvijas un starptautiskajā informatīvajā telpā. Platjoslas internets.	TV, radio raidkvalitāte; Pasākumi latviešu un krievu valodās runājošo informatīvās telpas (mediji, saturs, pieejamība) integrēšanai
	Fonds	Izveidot jaunas prasmes jaunu finanšu instrumentu izveidē un lietošanā (ziedojumi, valdība, privātie).	▪ Konsultācijas reģiona uzņēmējiem veikt nepieciešamos priekšdarbus finanšu investora piesaistei; ▪ Pētījumi, pilotprojekti, priekšizpētes, modeļi, apmācības dažādu finanšu instrumentu izveidē atbilstoši projektu apjomam.
	Attīstības centru tīkls	Palielināt pilsētu konkurētspēju.	Pašvaldību speciālistu kapacitātes paaugstināšana.
	Novadu programma	Stiprināt novadu centrus, pagastu pārvalžu centrus kā vietējos pārvaldes un pakalpojumu centrus un nodrošināt efektīvu novadu teritoriju pārvaldību	Pašvaldību speciālistu kapacitātes paaugstināšana (pakalpojumu alternatīvie „piegādes" veidi laukos, e-pārvaldība, u.c.)
	Ezeri	Attīstīt prasmes dabas ilgtspējīgā apsaimniekošanā un ilgtspējīgu dabas pakalpojumu sniegšanā, pilnveidot videi draudzīgu tūrisma un dabas infrastruktūru	Izglītojoši, pētnieciski un praktiski izziņas projekti apsaimniekošanā un ienākumu gūšanā: Daugava, ezeri, u.c. ūdeņi, īpaši aizsargājamās dabas teritorijas, publisko dabas teritorijas, aktīvās atpūtas organizēšana, transporta, inženiertehnisko jautājumu risināšana dabas teritorijās, kultūrvides resursi, lauku tūrisms.
	Latgales reģiona pievilcība (mārketinga programma)	Attīstīt sadarbību starp pašvaldībām, sociālajām institūcijām un uzņēmējiem investīcijām, dzīvesvietai un tūrismam pievilcīga reģiona tēla veidošanu	Izglītojoši pasākumi kultūras, sporta un izklaides pasākumu organizēšanā; starptautiskas (pārrobežu) apmācību programmas un pieredzes apmaiņa.
	Sociāli atbildīgā Latgale	Paaugstināt sociālo kompetenci nabadzības un sociālās izslēgtības risināšanā	Sociālās jomas speciālistu apmācības; Starpsektoru sadarbība un izglītošanās sociālo pakalpojumu sniegšanā; Prasmes strādāt ar starptautiskiem finansu instrumentiem sociāliem mērķiem un organizēt

Ilgtermiņa prioritātes (Stratēģiskais virziens)	**Vidēja termiņa prioritātes** (Darbību programmas)	**Uzdevumi** (Darbības programmu mērķi)	**Rīcības** (Atbalstāmie pasākumi)
			sociālos uzņēmumus. „Vienkāršo/parasto/ikdienas” profesiju darbinieku kvalifikācijas paaugstināšana.

5.Darbības programma: Latgale ID

47. **Jēdzienu skaidrojumi un principi** :
    a. **Latgales ID** („ID" var nozīmēt idejas, identitāti, rūpniecības attīstību (*angļu val. – industrial development*). Darbības programma Latgale ID tiek veidota, lai sniegtu koncentrētu atbalstu uzņēmējdarbības attīstībai Latgalē
    b. Ar jēdzienu „**uzņēmums**" darbības programmā tiek saprasts jebkuras juridiskās formas persona, kas veic komercdarbību, t.sk. zemnieku saimniecības un pašnodarbinātas personas.
    c. Ar jēdzienu „**liels uzņēmums**" tiek saprasts reģionam nozīmīgs uzņēmums, kas nodrošina 200-300 darba vietas, balstīts vietējos resursos, darbaspēkā un nozarēs, sekodams jaunākajām videi draudzīgajām tehnoloģijām, ar skatu pasaules tirgū.
    d. Programma atbalsta **uz zināšanām un inovācijām balstītus** uzņēmumu projektus, projektus, kas veido **zaļās ekonomikas** pamatu un paaugstina uzņēmēju un speciālistu zināšanas un prasmes.

48. **Mērķis**:
    a. Programmas mērķis ir palielināt privātā sektora saražotās pievienotās vērtības lomu IKP (līdz 76%). Jāpanāk lielāka privātā sektora aktivitāte un augstāks nodarbinātības līmenis - līdz 65% no ekonomiski aktīvo iedzīvotāju skaita.
    b. Programmas mērķis ir saglabāt esošās 100 tūkst. un radīt jaunas 11 tūkst. jauno darba vietu reģionā līdz 2017.gadam.

49. Šī programma apvienos vienotā uzņēmējdarbības atbalsta sistēmā esošos reģiona „spēlētājus", dodot tiem iespēju paplašināt savu darbību un realizēt savas ieceres augstā profesionālā līmenī, sekmējot to savstarpēju sadarbību. Visu programmā ierosināto pasākumu mērķis ir stiprināt privātā sektora ienākumu gūšanu reģionā, palielinot ražojošo un eksportējošo uzņēmumu apgrozījumu un investīcijas, kā arī radot darba vietas un dažādojot reģionālo ekonomiku.

50. **Programmas pamatojums:** Kopš 1990.gada IKP ir būtiski samazinājies. Tā rezultātā Latgales reģiona ekonomika ir vāja un lielā mērā atkarīga no „ne-ražojošiem" sektoriem (piem., publiskā sektora pievienotā vērtība Latgalē ir 27%, valstī vidēji 15%). Nepieciešams palielināt ražošanas apjomus, izstrādāt jaunus un zināšanu ietilpīgus produktus, biznesu koncepcijas eksportam un piekļūt jauniem tirgiem. Tam nepieciešams intensīvs atbalsts uzņēmumiem un labi funkcionējošu uzņēmējdarbības atbalsta sistēma, kura balstās gan uz nacionālā līmeņa organizācijām, gan uz Latgales reģiona struktūrām.

51. Patlaban Latgalē trūkst aktīvas reģionālās biznesa attīstības sistēmas – atsevišķās valsts un reģionālā/vietējā līmeņa iniciatīvas nespēj nodrošināt pilnvērtīgu atbalstu reģiona uzņēmējdarbībai ilgtermiņā (salīdzinājumā ar atbalsta sistēmām Eiropas valstu reģionos). Uzņēmumi un pašvaldības nepietiekami pārzina viens otra vajadzības un iespējas, izmanto pieejamo atbalsta finansējumu un izprot uzņēmējdarbības atbalsta būtību.

52. Latgales reģiona pašvaldībām un Latgales plānošanas reģionam, koordinējot programmu Latgale ID, jāspēj kļūt par efektīvu un uzticamu partneri Latgales uzņēmumiem, uzņēmējiem, potenciālajiem uzņēmējiem un investoriem.

53. Latgales ID apvienos valsts iestāžu un reģiona institūciju aktivitātes, radot sinerģiju uzņēmējdarbības atbalstam, un palīdzēs ieinteresētajiem cilvēkiem pārvērst savas idejas uzņēmējdarbībā, konkrētiem uzņēmumiem – palielināt konkurētspēju.

54. Latgales produktīvā sektora perspektīva saistāma ar tradicionālajām nozarēm – pārtikas rūpniecība, kokapstrāde, metālapstrāde un mašīnbūve, kravu pārvadājumi un loģistika, kā arī ar

jaunajām nozarēm – tūrisms, dziedinoši un veselību veicinoši pakalpojumi, atjaunojamā enerģija un energoefektivitāte, maza mēroga montāža/salikšana.

55. Latgalei būtu jāmācās no to teritoriju piemēra, kur ikkatrs cenšas gūt ienākumus sev piemērotā veidā. Kaut nelielo, bet biežo ekonomisko aktivitāšu rezultātā, pakāpeniski pieaug iedzīvotāju prasmes, vispārējā ekonomiskā aktivitāte reģionā (piemēram, Polija, Turcija, pirmskara Latgale ar ebreju kopienas aktivitātēm). Latgales sadrumstalotie zemju īpašumi, iedzīvotāji ar zemiem ienākumiem, nelielās lauku saimniecības – tā ir nozīmīga sabiedrības daļa, kurai jāmāca uzņēmējdarbība un jāiesaistās sociālās uzņēmējdarbības apakšprogrammā.

56. Latgale ID tiešā veidā saistīta ar stratēģiskajiem virzieniem „Prasmes", „Efektīvi uzņēmumi", „Gudra pārvaldība".

57. **Līdzšinējās darbības un resursi**:
    a. Latgales reģionā pastāv plašs ar uzņēmējdarbības atbalstu saistīto organizāciju loks:
        i. Rēzeknes Augstskolas Inovāciju centrs (RAI);
        ii. Latgales aparātbūves tehnoloģiskais centrs, kas izveidojis Rēzeknes, Balvu un Daugavpils biznesa inkubatorus;
        iii. Preiļu novada biznesa inkubators;
        iv. Līvānu Inženiertehnoloģiju un inovāciju centrs;
        v. Daugavpils Universitātes Tehnoloģiju pārneses kontaktpunkts;
        vi. Daugavpils Biznesa informācijas centrs;
        vii. Rēzeknes Augstskolas Vides Tehnoloģiju pārneses kontaktpunkts;
        viii. Rēzeknes speciālā ekonomiskā zona un SEZ pārvalde;
        ix. Rēzeknes Uzņēmēju biedrība;
        x. Rēzeknes novada Uzņēmēju konsultatīvā padome;
        xi. Līvānu novada domes Uzņēmēju konsultatīvā padome;
        xii. Balvu novada pašvaldības Uzņēmējdarbības konsultatīvā padome;
        xiii. Balvu novada uzņēmējdarbības atbalsta klubs „Krams";
        xiv. Kārsavas novada Uzņēmēju konsultatīvā padome;
        xv. Ludzas novada domes Uzņēmēju konsultatīvā padome;
        xvi. Aglonas novada Uzņēmējdarbības atbalsta centrs;
        xvii. Daugavpils Direktoru un uzņēmēju padome;
        xviii. Latvijas Tirdzniecības un rūpniecības kameras (LTRK) filiāles Rēzeknē un Daugavpilī;
        xix. Latvijas Darba devēju konfederācijas (LDDK) Latgales reģiona darba devēju konsultatīvie centri Rēzeknē un Daugavpilī;
        xx. Valsts lauku tīkla Latgales partnerības (sociālajai uzņēmējdarbībai);
        xxi. Daugavpils Uzņēmējdarbības attīstības asociācija;
        xxii. Daugavpils novada domes Uzņēmējdarbības konsultatīvā padome.
    b. Latgalē ir vairāk kā četri tūkstoši uzņēmumu. Tiek lēsts, ka tikai pusotrs tūkstotis no uzņēmumiem ir aktīvi un ar nozīmi reģiona ekonomiskajās aktivitātēs un darba tirgū.

58. **Ieviesēji**:
    a. Latgales reģiona pašvaldības; pašvaldību apvienības,
    b. valsts iestāšu Latgales filiāles;
    c. Latgales reģiona uzņēmējdarbības atbalsta institūcijas, t.sk. nevalstiskās organizācijas un darba devēju organizācijas;
    d. Latgales plānošanas reģions, Latgales reģiona attīstības aģentūra, jaunizveidotas reģiona līmeņa uzņēmējdarbības atbalsta institūcijas;
    e. Finanšu atbalsta ieviesēji: privātie uzņēmumi, bankas;
    f. Izglītības iestādes un nevalstiskas organizācijas, kuras sniedz izglītības pakalpojumus;
    g. Finansējumu ieviešanai saņems arī: skolēni, studenti, potenciālie uzņēmēji un esošie uzņēmumi.

59. **Sadarbības partneri**: LIAA, FM, RAPLM, VRAA, IZM, Latvijas Hipotēku un zemes banka (LHZB), Latvijas Garantiju aģentūra (LGA), Lauku attīstības fonds, Vides investīciju fonds, Lattelecom, LVM, Latvijas Dzelzceļš, u.c. nacionālā līmeņa iestādes un uzņēmumi un nevalstiskās organizācijas aktivitātēm Latgales reģionā.

60. **Ieguvumi**:

    a. Izveidots uzņēmējdarbības atbalsta institūciju sadarbības tīkls Latgales reģionā (uzņēmējdarbības atbalsta institūcijas, bankas, pašvaldības, uzņēmēju apvienības un organizācijas)
    b. Latgales uzņēmumi integrācija globālajā ekonomikā un ar to saistītā uzņēmējdarbības kultūras bagātināšanās;
    c. Paaugstinājies Latgalē nodarbināto cilvēku prasmju un zināšanu līmenis, paplašinājusies pasaules uztvere;
    d. Augstāka Latgales uzņēmumu konkurētspēja;
    e. Paaugstinājies nodarbinātības līmenis reģionā;
    f. Pieaugusi darbaspēka produktivitāte;
    g. Uzņēmumi ir ieviesuši jaunas ražošanas tehnoloģijas,
    h. Palielināta pievienotā vērtība uz vienu nodarbināto;
    i. Zemāks ēnu ekonomikas īpatsvars.

61. **Pasākumi/aktivitātes**:

    a. Apmācības un tīklojumi, kuros iesaistās uzņēmumu un atbalsta sniedzēju speciālisti, lai iekļautos starptautiskajos profesionālajos tīklos, iegūtu jaunāko biznesa informāciju, partnerus, mācītos kopā vairāk pieredzējušajiem kolēģiem, nepārtraukti attīstot nepieciešamās uzņēmības prasmes.
    b. Augstas kvalificētu speciālistu konsultācijas, kas nodrošina zināšanu atbalstu uzņēmumiem. Parasti šādi pakalpojumi ir pieejami tikai starptautiskā līmenī un attīstīto valstu pilsētās, ir dārgi, tādēļ nav pieejami reģionos kā Latgale. Konsultāciju pakalpojumus var subsidēt caur dažāda veida uzņēmējdarbības atbalsta projektiem.
        i. Daudzgadu biznesa inkubatoru projekti, kas nodrošina vidi uzņēmuma darbības uzsākšanai (telpas, konsultatīvie pakalpojumi, konsultācijas par specifiskiem konkrēto uzņēmumu interesējošiem jautājumiem kā zināšanu pārnese, tehnoloģijas, tehniskais aprīkojums, u.c.);
        ii. Mentoru konsultācijas jaundibinātiem uzņēmumiem, t.sk. sociāliem uzņēmumiem;
        iii. Speciālistu, ārvalstu pētniecības un attīstības institūciju piesaiste uzņēmumu konsultatīvajam atbalstam.
    c. Uzņēmējdarbības atbalsta aktivitātes (eksportu veicinošas aktivitātes, piem., izstādes, gadatirgi, konferences, tīklojums, kontaktu biržas un pasākumi ražošanas kvalitātes un efektivitātes, korporatīvās vadības kvalitātes un efektivitātes paaugstināšanai), kuras sagatavo kā ikgadēju pasākumu plānu;
    d. Finanšu atbalstu veicinošie pasākumi, kas iesaista finanšu iestādes, piedāvā novatoriskus finanšu risinājumus un komplektē dažāda veida finanšu instrumentus un kas var būt realizējamas arī darbības programmā 6.„Fonds”:
        i. Ieguldījumu un attīstības subsīdijas, kas nodrošinātas sadarbībā ar nacionālo līmeni (LIAA);
        ii. Reģionam pielāgotas mikro finansēšanas shēmas;
        iii. Eksporta un ieguldījumu aizdevumu garantijas, sadarbībā ar valsts garantiju fondu.
    e. Tehniskās palīdzības uzņēmējdarbības atbalsta pasākumu administrēšanai;
    f. Tiešā atbalsta pasākumi uzņēmumiem (subsīdijas augstu pievienotās vērtības produktu izstrādei, tehnoloģiju modernizēšanai, garantijas, nodokļu atlaižu sistēma, u.c.)

62. Uzņēmējdarbības atbalsta aktivitātes var tik organizētas kā:
    a. Tematiski daudzgadīgi projekti (programmas) uzņēmējdarbības veicināšanai un jaunu uzņēmumu radīšanai, ieskaitot sociālās uzņēmējdarbības un inovāciju pasākumu programmas;
    b. Individuāli izstrādāti īstermiņa projekti, lai rastu risinājumus esošo uzņēmumu vajadzībām, iekļaujot darbaspēka un vadības apmācības;
    c. Kopēji moduļu tematiski apmācību projekti par jautājumiem, kas svarīgi lielam skaitam uzņēmumu (mārketings, finanses, eksports, u.c.);
    d. Ražošanu atbalstošas 2-3 gadus ilgas nozaru programmas (piegādes ķēžu attīstīšana, biznesa partneru tīkla veidošana, tehnoloģiju pārnese, iziešana uz starptautiskajiem tirgiem, jaunu produktu izstrāde, eksports, patērētāju un materiālu izpēte, u.c. Latgale ID minētie pasākumi), lai apvienotu zem viena moto Partnerus no dažādiem sektoriem nozares un saistītām nozarēm – ražotājus, pašvaldības, pētniecības un izglītības institūcijas, u.c. (skat. pilota nozaru programmu 5.5„Veselīga pārtika" un perspektīvo nozaru programmas).

63. **Telpiskā piesaiste**: visa Latgales plānošanas reģiona teritorija

64. **Finansējuma priekšlikumi**: ERAF, ESF un jaunie finanšu instrumenti darbības programmā 6.„Fonds", valsts investīcijas.

65. **Novērtēšana** (indikatori)

    a. Rezultātu indikatori
        i. Projektu ieviešanas rezultātā saglabāti 8 tūkstoši esošo darba vietu;
        ii. Sekmēta jaunu darba vietu radīšana (11 tūkstoši darba vietu;
        iii. Izveidoti jaunie uzņēmumi – 200;
        iv. Pieaugusi uzņēmumu rentabilitāte;
        v. Pieaugusi vidējā bruto darba samaksa līdz 40%;
        vi. IKP ikgadējais pieaugums – 3%;

    b. Aktivitāšu indikatori
        i. Izglītības iestādes un institūcijas, kas realizējušas uzņēmējdarbības apmācību un uzņēmējdarbības atbalsta projektus – 75% augstskolu un profesionālo izglītības iestāžu, 50% vispārējās izglītības iestādes, bērnudārzu, tālākizglītības centru un NVO;
        ii. Uzņēmumi, kas piedalījušies uzņēmējdarbības atbalsta pasākumos – 400;
        iii. Starptautiskie pasākumi, lai atrastu projektu partnerus – 280;
        iv. Ārvalstu investoru skaits, kuriem, sniegts atbalsts – 300;
        v. Apmācīto uzņēmumu vadītāju un speciālistu cilvēku skaits – 6600;
        vi. Nozaru programmas – vismaz 4.

66. **Ieteikumi nacionālajam līmenim**: uzņēmuma ienākuma nodokļa pārdale, novirzot daļu nodokļa summas tās pašvaldības budžetā, kurā reģistrēts uzņēmums vai uzņēmuma struktūrvienība.

67. Uzņēmējdarbības atbalsta sistēmas izveidei Latgales reģionā izveidotas sešas apakšprogrammas, kas katra virzīta specifiskajām uzņēmumu vajadzībām:

    a. Apakšprogramma „Uzņēmējdarbības izglītība" – bērniem un jauniešiem, mācot uzņēmējdarbības prasmes jau no bērnudārza;
    b. Apakšprogramma „Inkubatoru tīkls" – jaunajiem uzņēmumiem to darbības sākumā un potenciālajiem uzņēmējiem;
    c. Apakšprogramma „Sociālā uzņēmējdarbība" – iedzīvotājiem ar zemiem ienākumiem, mazajiem uzņēmumiem, pašnodarbinātajām personām, nevalstiskajām organizācijām un kopienām, ienākumu gūšanai un sociāliem uzdevumiem;

d. Apakšprogramma „Augošu uzņēmumu atbalsts” – reģionā strādājošiem esošajiem uzņēmumiem to darbības paplašināšanai, eksportam un produktivitātes paaugstināšanai;
e. Apakšprogramma „Investīciju piesaiste” – pašvaldībām investīciju vides sakārtošanai un darbam ar investoriem;
f. Apakšprogramma „Nozaru programmas” (pilot programma „Veselīga pārtika” u.c.) – sadarbības stiprināšanai starp dažāda sektoru parteriem produktu izstrādei un noietam Latgales reģiona perspektīvajās ekonomikas nozarēs.

5.1. „Latgale ID" apakšprogramma: Uzņēmējdarbības izglītība

68. **Mērķis**: Stiprināt izglītības iestādes, lai to sagatavotie audzēkņi būtu gatavi dzīvei, gatavi kļūt par uzņēmējiem.

69. **Programmas pamatojums:** Augsta bezdarba apstākļos cilvēki neredz sevi kā potenciālus darba devējus, drīzāk aizbrauc no reģiona. Reģionā ir mazs jaundibināto uzņēmumu skaits. Nepieciešami pasākumi, lai mainītu iedzīvotāju attieksmi pret uzņēmējdarbību, un sāktu to darīt jau skolās - celtu uzņēmējdarbības prestižu, stāstītu veiksmes stāstus, iedrošinātu uzsākt uzņēmējdarbību un vairotu uzņēmību.

70. Profesionālās izglītības, augstākās izglītības un tālākizglītības jomās nepieciešama ciešāka sadarbība ar uzņēmējiem. Kopā ar augstākās izglītības iestādēm jāattīsta eksperimentālas ražotnes un kompetences centri reģiona lielākajās pilsētās (Daugavpils, Rēzekne, Balvi, Ludza, Preiļi, Krāslava, Līvāni) vietējo resursu izmantošanā, inovāciju ieviešanā, jāveido skolēnu biznesa inkubatori kā turpinājums skolēnu mācību firmām.

71. **Līdzšinējās darbības** komercapmācības kursi skolās, biznesa izglītības biedrības „Junior achievment Latvia" programma, skolēnu uzņēmumi, biedrības „Sorosa fonds" projekts „Pārmaiņu skola", NVA projekti jauniešiem bez vai ar nelielu darba pieredzi, u.c. aktivitātes izglītības iestādēs, pašvaldībās.

72. **Ieviesēji**: visu līmeņu izglītības iestādes, t.sk. bērnudārzi un rotaļu centri, un tālākizglītības organizācijas, nevalstiskās organizācijas un uzņēmēju apvienības.

73. **Sadarbības partneri**: uzņēmumi, uzņēmēju apvienības, darba devēju organizācijas.

74. **Ieguvumi**:

    a. Paaugstinājies komercdarbības prestižs;
    b. Uzņēmība kā vērtība sabiedrībā, uzņēmējdarbības prasmes, attieksme, it īpaši nākamajās paaudzēs.
    c. Jaunu uzņēmīgu skolēnu, studentu iedrošināšana;
    d. Uzlabotas skolotāju prasmes un zināšanas par uzņēmējdarbības jautājumiem;
    e. Ciešākas saiknes starp akadēmisko izglītību un biznesa dzīvi;
    f. Uzņēmēju iesaistīšanās izglītības aktivitātēs, jaunu speciālistu piesaiste.

75. **Telpiskā piesaiste**: Latgales plānošanas reģiona pašvaldības.

76. 1.kārta Koncentrēšanās uz skolotāju prasmēm, izveidojot uzņēmējdarbības kursu moduļus (sākot no bērnudārziem līdz universitātēm (arī pamatskolām, vidusskolām un profesionālajām mācību iestādēm).

77. 2.kārta Izstrādāto programmu pilotprojektu veidošana ar vēlāku ieviešanu visās skolās.

78. **Atbalstāmie pasākumi**:

    a. Uzņēmējdarbības mācību materiālu, mācību moduļu (programmu) un jaunu apmācību metožu izstrāde skolotājiem un izglītojamiem atbilstoši vecumam un piesaistot uzņēmējus un biznesa vides speciālistus (tēmas sākot ar radošās domāšanas attīstīšanu un beidzot ar uzņēmējdarbības veikšanas kārtību Latvijā, valsts iestāžu un banku pakalpojumiem, nodokļu, nekustamo īpašumu, u.c. jautājumiem);

b. Skolēnu mācību uzņēmumi, praktiskas uzņēmējdarbības apmācības skolās, u.c. skolēnu ekonomiskās aktivitātes kā izglītības iestāžu audzēkņu uzņēmumu tirgi, noieta tīkli, līdzdalība izstādēs (ar iespēju realizēt produkciju, sniegt pakalpojumus);
c. Prakšu vietu izveide uzņēmumos (zemnieku saimniecībās, sociālajos uzņēmumos), praktisko iemaņu darbnīcas, apmācību centri uzņēmumos;
d. Vietējo izejmateriālu, vietējo uzņēmumu produktu, pakalpojumu izmantošana apmācību procesā.
e. Apmācību projekti, kuros iesaistās uzņēmēji, sabiedrībā pazīstami cilvēki („*Iespējamā misija*");
f. Jauniešu sociālo tīklu izveide;
g. Profesionālo izglītības iestāžu uzņēmējdarbības novirziena attīstīšana, audzēkņu gatavotās produkcijas realizācija
h. Mācību uzņēmumu biznesa inkubatori un to sasaiste ar biznesa inkubatoriem Latgalē, atbalsta konsultācijas, tehniskā palīdzība.

79. **Finansējuma priekšlikumi**: ESF, sabiedriskie fondi.

80. **Novērtēšana**:

a. Izglītības iestādes un institūcijas, kas realizējušas uzņēmējdarbības apmācību projektus – 75% augstskolu un profesionālo izglītības iestāžu, 50% vispārējās izglītības iestādes, bērnudārzu, tālākizglītības centru un NVO;
b. Mācību uzņēmumi;
c. Prakses vietas;
d. Uzņēmēji, sabiedrībā zināmi cilvēki, kas iesaistījušies mācību aktivitātēs;
e. Uzņēmumi, kurus izveidojuši jaunieši vecumā līdz 30 gadiem.

81. **Atbildīgais par programmas ieviešanu**: Daugavpils Universitāte un Rēzeknes Augstskola.

5.2. „Latgale ID" apakšprogramma: Inkubatoru tīkls

82. **Mērķis**: Sniegt potenciālajiem uzņēmējiem un jaunajiem uzņēmumiem specifisko uzņēmējdarbības atbalstu to darbības uzsākšanas posmā.

83. **Programmas pamatojums:** Uzņēmumam darbības sākumā ir specifiskas vajadzības (zināšanas, uzņēmuma vadīšanas prasmes, ideju attīstīšana un ieviešanas, praktiskās iemaņas, utt.).

84. **Līdzšinējās darbības**: Jaunajiem uzņēmējiem atbalstu sniedz biznesa inkubatori (Rēzeknē, Balvos, Līvānos, Daugavpilī, tiek veidots Preiļos). Jaunie uzņēmēji pēc atbalsta var vērsties arī pašvaldībās, bankās, augstskolās (tehnoloģiju pārneses punkti), uzņēmēju apvienībās.

85. **Ieviesēji**: Daugavpils un Rēzeknes pilsētu, Krāslavas, Preiļu, Ludzas, Līvānu un Balvu novadu pašvaldības, nevalstiskās organizācijas (t.sk. uzņēmēju apvienības, organizācijas, kas izveidotas uzņēmējdarbības atbalstam), bankas, reģiona augstākās izglītības iestādes un augstskolu Latgales filiāles, profesionālās izglītības iestādes.

86. **Sadarbības partneri**: nacionālā līmeņa uzņēmējdarbības atbalsta valsts iestādes (LIAA, LAD, NVA, u.c.), bankas, riska apdrošināšanas un garantiju fondi, uzņēmēju nevalstiskās organizācijas, apvienības, Latgales plānošanas reģiona pašvaldības.

87. **Ieguvumi**:

    a. Palielinājies jaundibināto uzņēmumu skaits Latgales reģionā;
    b. Uzlabotas jauno uzņēmēju prasmes;
    c. Sniegts atbalsts jaunu biznesa ideju ieviešanai - jaunu produktu un pakalpojumu izstrādei, sadarbība ar finanšu instrumentiem,
    d. Uzlabota uzņēmējdarbības atbalsta sniedzēju kapacitāte.

88. **Telpiskā piesaiste**: Latgales plānošanas reģiona pašvaldības

89. **Atbalstāmie pasākumi**:

    a. Pamata un specializēto pakalpojumu attīstība un sniegšana Latgales inkubatoru tīklā Balvos, Krāslavā, Rēzeknē, Preiļos, Līvānos, Daugavpilī Apmācības;
    b. Specializēto inkubatora un inovāciju programmas;
    c. Reģionālā mikro-aizdevumu instrumentu izveide, lai atbalstītu jaunos uzņēmumus.

90. **Finansējuma priekšlikumi**: ESF, LIAA, Lauku attīstības programma, Zivju fonds.

91. **Novērtēšana**:

    a. Jaunizveidoti uzņēmumi (darbības programmas rezultātā izveidoti vismaz 200 jauni uzņēmumi, vismaz 1000 jaunas darba vietas);
    b. Uzņēmējdarbības atbalsta institūciju darbība,
    c. Jauno uzņēmumu realizētie projekti, piesaistītie sadarbības partneri, t.sk.investori.

92. **Atbildīgais par programmas ieviešanu**: Līvānu novada dome, Krāslavas novada dome

93. **Ieteikumi nacionālajam līmenim**: Atbalsta noteikumi.

5.3. „Latgale ID" apakšprogramma: Augošu uzņēmumu atbalsts

94. **Mērķis**: Sniegt atbalstu esošajiem uzņēmumiem to darbības paplašināšanai, konkurētspējas un eksportspējas uzlabošanai.

95. **Programmas pamatojums:** Latgales uzņēmumu darbību ierobežo resursu un zināšanu nepietiekamība, novecojušas ražošanas tehnoloģijas. Samazinoties iedzīvotāju skaitam, sāk pietrūkt kvalificēts darbaspēks.

96. Kopējie preču eksporta apjomi Latgalē 2009.gadā bija mazākie Latvijā - 125,3 miljonus latu vērtībā jeb 3,5% no visa eksporta apjoma Latvijā.

97. Jāmācās valodas, jāorientējas uz Eiropas un pasaules tirgiem.

98. Atbalsts nepieciešams uzņēmumiem, kas darbojas jaunās zināšanu ietilpīgās nozarēs, ievieš inovācijas, kā arī uzņēmumiem tradicionālajās nozarēs, lai uzlabotu to darba produktivitāti.

99. **Līdzšinējās darbības**:

    a. Uzņēmējiem pieejamais atbalsts Latgales reģionā: Rēzeknes speciālā ekonomiskā zona, bankas, augstskolas (tehnoloģiju pārneses punkti), uzņēmēju apvienību un pašvaldību organizētās starptautiskās tirdzniecības misijas.
    b. Pašvaldības veido sadarbību ar uzņēmējiem – izveidotas Trīspusējās konsultatīvās padomes Daugavpilī (2010. gada februārī) un Rēzeknē (2010. gada septembrī) (pašvaldība, darba devēji un arodbiedrības), Līvānos, Balvos, Ludzā, Kārsavā, Daugavpils novadā, Rēzeknes novadā izveidotas uzņēmēju konsultatīvās padomes. Izpratne un praktiskā sadarbība līdz šim realizējas kopīgi rīkotajos pasākumos (uzņēmēju izstādes, pilsētu svētki, gadatirgi, atbalsts līdzdalībai starptautiskās izstādēs, tirdzniecības misijās).
    c. Nozīmīgs partneris – Nodarbinātības valsts aģentūra, kas sagatavo darbiniekus un veic vakanču monitoringu.
    d. Lielākie eksportētāji Latgalē 2009.gadā bija: SIA „Adugs", SIA „Axon Cable", SIA „Belmast", SIA „Dinaburga Teks", A/S „Ditton pievadķēžu rūpnīca", SIA „Intergaz", SIA „Nexis Fibers", A/S „Preiļu siers", SIA „Zilā Lagūna" un SIA „Zieglera mašīnbūve", SIA „Rēzeknes Gaļas kombināts", SIA RKF „NOOK Ltd", RSEZ SIA „Verems", RSEZ AS „REBIR" u.c..

100. **Ieviesēji**: Daugavpils un Rēzeknes pilsētu, Rēzeknes, Krāslavas, Preiļu, Ludzas, Līvānu un Balvu novadu pašvaldības, nevalstiskās organizācijas (t.sk. uzņēmēju apvienības, organizācijas, kas izveidotas uzņēmējdarbības atbalstam), bankas, reģiona augstākās izglītības iestādes, profesionālās izglītības iestādes.

101. **Sadarbības partneri**: nacionālā līmeņa uzņēmējdarbības atbalsta valsts iestādes (LIAA, LAD, NVA, u.c.), bankas, riska apdrošināšanas un garantiju fondi, uzņēmēju nevalstiskās organizācijas, apvienības, Latgales plānošanas reģiona pašvaldības, augstākās izglītības iestāžu Latgales filiāles.

102. **Ieguvumi**:

    a. Reģiona resursu un zināšanu tīkls – stiprināta uzņēmējdarbības atbalsta sniedzēju un apakšprogrammas realizācijā iesaistīto Partneru sadarbība;
    b. Esošie reģiona uzņēmumi (un darba vietas) ir saglabāti un uzņēmumu konkurētspēja ir pieaugusi;
    c. Akumulētas zināšanas nozarēs, kuras uzskatāmas par perspektīvajām reģiona nozarēm, jo ir balstītas esošo uzņēmumu pieredzē, vietējos dabas resursos un lielākajā daļā reģiona iedzīvotāju prasmju.

d. Sniegts atbalsts jaunu biznesa ideju ieviešanai - jaunu produktu un pakalpojumu izstrādei, sadarbība ar finanšu instrumentiem.

103.**Telpiskā piesaiste**: Latgales plānošanas reģiona pašvaldības

104.**Atbalstāmie pasākumi**:

a. Apakšprogrammas ietvaros Partneri realizē pasākumus, kas savieno uzņēmumus, ekspertus, kā arī nacionālās, starptautiskās, reģionālās biznesa atbalsta struktūras, lai izstrādātu novatoriskus risinājumus, inovācijas. Pasākumi iekļauj gan maza mēroga darbības, piemēram, kopīgiem eksporta veicināšanas pasākumiem, gan atbalsta sadarbību līdz tā noved pie nozaru/klasteru attīstības. Apakšprogramma darbojas kā reģionāli papildinošas darbības LIAA veiktajām aktivitātēm valsts mērogā.
b. Prasmju uzlabošana uzņēmumos (apmācības projekti, kas pielāgoti uzņēmumu grupām, lai uzlabotu gan vadības, gan darbinieku produktivitāti).
c. Kompetenču centru attīstība (veicinot uzņēmumu klasteru veidošanos un investīciju piesaisti).
d. Konsultatīvais atbalsts dažādās jomās atkarībā no uzņēmumu pieprasījuma, piemēram, mārketings, kvalitāte (procesi, produkti), produktivitāte, jauno tehnoloģiju izmantošana.
e. Uzņēmumu kopīgi projekti visās nozarēs, piemēram, eksporta tīkli, lai piekļūtu jauniem tirgiem u.c.

105.**Finansējuma priekšlikumi**: ERAF, ESF, LIAA, Lauku attīstības programma, Zivju fonds.

106.**Novērtēšana**:

a. Uzņēmumi, kas saņēmuši atbalstu apakšprogrammas ietvaros, - vismaz 5 % (jeb 200);
b. Uzlabojušies uzņēmumu darbības rādītāji (apgrozījums, saražotās produkcijas apjoms, pievienotā vērtība, peļņa, kotēšanās tirgos, kredītreitings, u.c.);
c. Saglabātas darba vietas un izveidotas jaunas darba vietas;
d. Starptautiski biznesa kontaktu pasākumi – vismaz 40 pasākumi ik gadu;
e. Uzņēmējdarbības atbalsta institūciju realizētie pasākumi;
f. Uzņēmumu realizētie projekti, iepazīti jauni tirgi, piesaistīti sadarbības partneri, t.sk. ārvalstu investori.

107.**Atbildīgais par programmas ieviešanu**: Rēzeknes pilsētas dome, Daugavpils pilsētas dome

5.4. „Latgale ID" apakšprogramma: Investīciju piesaiste

108. **Mērķis**: Sniegt atbalstu investoriem.

109. **Programmas pamatojums:**

a. Nepietiekamas zināšanas un izpratne par to, kā uzņēmums „nonāk" konkrētajā vietā ir gan pašvaldībām, gan pārējām uzņēmējdarbības atbalsta institūcijām.
b. Uzņēmējdarbības vide nav atbalstoša investoriem (finanšu instrumenti, normatīvā bāze, birokrātija, darbaspēka nodrošinājums, situācija nekustamā īpašuma tirgū, uzņēmējdarbībai atbilstošas teritorijas ar pamata infrastruktūras nodrošinājumu, nepietiekamas valodu zināšanas un orientēšanās starptautiskajā biznesa kultūrā).

110. **Līdzšinējās darbības**:

111. **Ieviesēji**:

a. Latgales reģiona pašvaldības un pašvaldību uzņēmumi,
b. privātie uzņēmumi, kas sadarbībā ar investoru veic teritoriju attīstīšanu, uzņēmumu paplašināšanu, ražošanas procesu uzlabojumus;
c. nevalstiskās organizācijas (t.sk. uzņēmēju apvienības, organizācijas, kas izveidotas uzņēmējdarbības atbalstam),
d. finanšu institūcijas, kas realizē investoru atbalsta programmu.

112. **Sadarbības partneri**: nacionālā līmeņa uzņēmējdarbības atbalsta valsts iestādes (LIAA, VRAA), u.c.), bankas, riska apdrošināšanas un garantiju fondi, uzņēmēju nevalstiskās organizācijas, apvienības, Latgales plānošanas reģiona pašvaldības, augstskolas, profesionālās izglītības iestādes, zinātniski pētnieciskās organizācijas.

113. **Ieguvumi**:

a. Esošie reģiona uzņēmumi (un darba vietas) ir saglabāti un uzņēmumu konkurētspēja ir pieaugusi;
b. Izveidoti jauni uzņēmumi ar ārvalstu kapitālu un / vai ar jauktu ārvalstu un vietējo kapitālu';
c. Uzņēmumiem un uzņēmējdarbības atbalsta institūcijām paaugstinātas zināšanas un praktiskās sadarbības iemaņas starptautiskajā biznesa vidē;
d. Sagatavotas pašvaldību teritorijas investīciju piesaistei;
e. Sagatavotas atbalsta shēmas un realizēti investīciju atbalsta pasākumi;
f. Uzlabojusies Latgales reģiona uzņēmumu eksportspēja;
g. Paplašināts uzņēmumu sadarbības partneru tīkls, jauni partneri starptautiskā biznesa vidē.

114. **Telpiskā piesaiste**: Latgales plānošanas reģiona pašvaldības

115. **Atbalstāmie pasākumi**:

a. Neapbūvēto un apbūvēto teritoriju, t.sk. industriālo teritoriju sakārtošana, pašvaldībām sadarbojoties ar investoriem (rūpniecības, uzņēmējdarbības un tehnoloģiju parku attīstība un internacionalizācija) - inženierapgādes tīklu izbūve, pievadceļu izbūve, piekļūšanas infrastruktūras sagatavošana;
b. Tiešo ārvalstu investīciju veicināšanas pasākumi – finanšu atbalsta shēmas (tiešie granti investīciju projektos lētāki kredīti, investīciju aizdevumu un eksporta garantijas (ar valsts garantiju fondu), nodokļu atlaides, atbalsts darbaspēka apmācībās, u.c.;

c. Valsts iestāžu un pašvaldību sadarbība birokrātisko šķēršļu novēršanā. Apakšprogramma darbojas kā reģionāli papildinošas darbības LIAA veiktajām aktivitātēm valsts mērogā;
d. Konsultatīvais atbalsts dažādās jomās atkarībā no uzņēmumu pieprasījuma, piemēram, darbinieku apmācība, nekustamais īpašums, mārketings, u.c.
e. Starptautiskās uzņēmumu vizītes, misijas, biržas, u.tml.

116. **Finansējuma priekšlikumi**: ERAF, ESF, LIAA, Lauku attīstības programma, Zivju fonds.

117. **Novērtēšana**:

a. Uzņēmumi, kas saņēmuši atbalstu apakšprogrammas ietvaros, - vismaz 5 % (jeb 200);
b. Starptautiski biznesa kontaktu pasākumi – vismaz 40 pasākumi ik gadu;
c. Sagatavotas ražošanas un komercdarbības attīstībai piemērotas teritorijas (ha), izveidotā infrastruktūra;
d. Jauni kopuzņēmumi, jauni ārvalstu uzņēmumi;
e. Saglabātas esošās darba vietas un izveidotas jaunas darba vietas;

118. **Atbildīgais par programmas ieviešanu**: Daugavpils pilsētas dome, Rēzeknes pilsētas dome.

5.5. „Latgale ID" apakšprogramma: Nozaru programmas (pilota programma „Veselīga pārtika")

5.5.1. Pilota programma: Veselīga pārtika

119. **Mērķis**: Programmas „Veselīga pārtika" mērķis ir zem kopēja lauksaimniecības moto apvienot uzņēmumu, valsts iestāžu, augstskolu, profesionālo skolu, pašvaldību, u.c. intereses un rīcības. lauksaimniecības produkcijas ražošanai un pārstrādei, nišas produktu attīstībai.

120. Nozaru programma „Veselīga pārtika" kalpos par pilota modeli nākamo nozaru programmu izveidei Latgales reģiona perspektīvajās ekonomikas nozarēs (skat. 135.„Metālapstrāde" un „Mašīnbūve", 137.„Transports un loģistika", 140. „Kokapstrāde", 142. „Tūrisms")

121. **Programmas pamatojums**: Lauksaimniecības nozare var dot ievērojamu ieguldījumu nodarbinātības paaugstināšanā un pievienot vērtību ražošanas procesā. Pārtikas nozares stratēģiskā izvēle balstīta uz:

    a. Zemeslodes iedzīvotāju pieaugošais skaitu, augošo vidusslāni un nākotnē paredzamo pārtikas pieprasījumu pasaules tirgos;
    b. Organiski audzētās pārtikas pieaugošo vērtību;
    c. Latgales novietojumu tuvu daudzapdzīvotiem reģioniem un lielpilsētām. (Latgale – tuvākā vieta Eiropas Savienībā arī Maskavai ar tās 20 miljonu iedzīvotāju patēriņa tirgu);
    d. Latgales potenciālu biznesam augošajā Krievijā, Baltkrievijā (novietojums, biznesa kultūra, valodas), Lietuvā, Skandināvijā, pārējā Eiropā (lielākā daļa eksporta tirgu jau pašlaik ir ES);
    e. Esošo lauksaimniecības pārstrādes uzņēmumu iestrādēm un eksportspēju;
    f. Vietējo iedzīvotāju pamata prasmēm un Latgales reģiona dabas resursiem.

122. Programmas ietvars sniedzas ārpus tradicionālās lauksaimniecības nozares un atbalsta ar lauksaimniecisko ražošanu saistītās nozares (sabiedriskā ēdināšana, kulinārija, iepakojuma ražošana, tūrisms, loģistika, tekstilizstrādājumu ražošana, jaunu materiālu izstrāde, zivkopība, amatniecība, dažādu kultūru (t.sk. kaņepes, lini) audzēšana un pārstrāde, veselības aprūpe, izglītība, u.c.), kas var rosināt pārtikas nišas produktu ražošanas ķēžu un ar pārtiku saistītu klasteru veidošanos.

123. Veselīgās pārtikas programma atbilst Latgales stratēģijas virzieniem „Prasmes" un „Efektīvi uzņēmumi" un vērsta uz ienākumu paaugstināšanu reģionā. Programma atbilst LIAS 2030 prioritātei „Inovatīva un ekoefektīva ekonomika".

124. **Līdzšinējās darbības**: Zemju kvalitāte, reljefs, dabas apstākļi, dabiskā zemes lietošanas veidu struktūra (meži, ezeri) nosaka divas perspektīvās lauksaimnieciskās izmantošanas Latgalē - lopkopība un augkopība (graudkopība). Pie vienādiem saimniekošanas nosacījumiem Latgales reģionā ražas ir vismaz par trešdaļu zemākas kā Zemgalē. Latgales lauksaimniecības nozares konkurētspēja un pievienotā vērtība veidosies nišas produktos ražošanā, kooperācijā, zināšanās un mārketingā.

125. Lauksaimniecības nozarē Latgales reģionā ir vairākas priekšrocības un pozitīvas tendences:

    a. Spēcīgi pārstāvēta piena nozare (AS „Preiļu siers" un AS „Latgales piens", kooperatīvs KS „Dzēse", kā arī veidojas mazo piena ražotāju kooperatīvi;
    b. Piena un gaļas (cūku, putnu) ražotāji apvienojas kooperatīvos un pilnsabiedrībās, lai rastu nozares risinājumus un meklētu noieta tirgu;
    c. Teritorijas reljefs, augšņu kvalitāte, īpašumu struktūra, vēsturiskās tradīcijas un Eiropas pieprasījums pēc aitas gaļas ir aitkopības priekšrocības Latgalē;

d. Lielākie putnu un gaļas ražotāji: AS „Rēzeknes gaļas kombināts”, AS „Daugavpils putni”, AS „Latgales bekons”. Uzņēmumiem nepieciešami lieli barības apjomi (graudi, lopbarība).
e. Augkopības nozarē graudkopībā (rudzi un kvieši) trešo daļu no sējplatībām apsaimnieko 300 ha un lielākas zemnieku saimniecības. Lielākie pārstrādes uzņēmumi AS „Daugavpils dzirnavnieks”, AS „Rēzeknes Dzirnavnieks”, lielākie graudu uzpircēji Latgales reģionā LPKS „Latraps”, LPKS „Vidzemes agroekonomiskā kooperatīvā sabiedrība”, AS „Rēzeknes dzirnavnieks”, SIA „Skandagra Latvia”, SIA „Litagra”, SIA „Kesko Agro Latvia”;
f. Rapša sēklu audzēšana ir perspektīva nozare kombinācijā ar tradicionālo augkopību, lai nodrošinātu pareizu augseku. Lielākā daļa lielo Latvijas un Latgales graudaudzētāju uzņēmumu jau šobrīd nodarbojas ar rapša audzēšanu, jo tas neprasa papildus investīcijas tehniskās bāzes nodrošināšanai, bet labos gados sniedz papildus ienākumus.
g. Pasaules tendences liecina par pieprasījumu pēc eļļas liniem, kuru eļļu izmanto, piemēram, krāsas ražošanā, savukārt šķiedras linus un kaņepes (tehnisko šķiedru) – siltinājuma un neausto materiālu ražošanā.
h. Latgales reģionā bioloģiskās saimniecības apvieno LPKS „Latgales ekoprodukts”, nodrošinot pakalpojumus saražotās produkcijas pirmapstrādei, pārstrādei, fasēšanai un realizācijai. Kooperatīvajā sabiedrībā 2009. gada sākumā bija 30 biedru no Preiļu, Krāslavas, Rēzeknes un Daugavpils rajona.
i. Galvenais šķērslis bioloģiskajā lauksaimniecībā ir mazie apjomi, jo lielākā daļa bioloģisko saimniecību ir naturālās saimniecības, pārstrādātājiem nav iespējams atvērt bioloģisko produktu ražošanas līniju. Papildus ienākumus nodrošina biškopība, aitkopība, augļkopība, aizsargājamo augu audzēšana, putnkopība, zirgkopība utt., kas savukārt viss kopā rada atbalstošu vidi lauku tūrisma attīstībai - viesu mājām, mājamatniecībai, naturālai saimniecībai utt.
j. Zinātniski pētniecisko darbu un lauku uzņēmēju ar konkurētspējīgām zinātnes izstrādnēm un to ieviešanu praksē nodrošina AS „Viļānu SIS” (augkopība), SIA “Latgales lauksaimniecības zinātnes centrs” (augkopība), Lopkopības izmēģinājumu stacija “Latgale” (lopkopība), Daugavpils Universitāte (zinātniski pētnieciskais augkopībā un lopkopībā) un darbs bioloģijā, ekoloģijā un saistītajās zinātnēs, tai skaitā pārtikā izmantojamo augu ģenētikā).

126. **Ieviesēji**: zemnieku saimniecības, kooperatīvi, lauksaimniecības uzņēmumi, uzņēmumi, kuri uzsāk lauksaimnieciskās produkcijas izmantošanu ražošanas procesā, tūrisma uzņēmumi, sabiedriskās ēdināšanas uzņēmumi, Latgales reģiona pašvaldības, Latgales plānošanas reģiona administrācija, Valsts lauku tīkls, Lauksaimniecības konsultāciju un izglītības centrs (lauku konsultanti), Daugavpils Universitāte, Rēzeknes Augstskola, Bebrenes, Malnavas, Lūznavas u.c. profesionālās izglītības iestādes un mākslas skolas.

127. **Sadarbības partneri**: LR Zemkopības ministrija, Nodarbinātības valsts aģentūra, Latvijas Lauksaimniecības universitāte, privātie pētnieciskie institūti (piem. Inovatīvo Biomedicīnas Tehnoloģiju Institūts, u.c.)

5.tabula. Sadarbības partneru rekomendējamās lomas veselīgās pārtikas programmas ieviešanā

Pašvaldības	Izglītības iestādes	Zinātniski pētnieciskās institūcijas	Privātais sektors	NVO un aktīvie	Valsts
pašvaldību iniciēti veselīgās pārtikas programmas projekti, atbalsts profesionālajām skolām, mūžizglītības iestādēm	jauno speciālistu apmācība., kvalifikācijas kursi, zinātniskais darbs, inovāciju atbalsta struktūras, dizains	Ar pārtiku, veselību un lauksaimniecības produkcijas izmantošanu saistīti pētījumi, inovāciju atbalsta struktūras,	lauksaimniecības uzņēmumi, saistītie (ķēdes) uzņēmumi, atbalsts profesionālajām, augstskolu, mūžizglītības iestādēm, inovācijas	Kooperācija, informācija (Valsts lauku tīkla portāls), tūrisma u.c. saistītie produkti	Subsīdijas, politiskais atbalsts un tiesisko aktu izmaiņas, valsts atbalsta programmas

128. **Ieguvumi**:

a. Plaša nodarbinātības bāze (zemnieku saimniecības, lauku saimniecības lauksaimnieciskās pārstrādes uzņēmumi);
b. „Izglītības sildīšana", augstskolu jēgpilna sasaistīšana ar vietējo ekonomiku. Doktorantu un doktoru kritiskā masa. Profesionālo un vispārējo skolu sasaiste ar vietējo ekonomiku, mūžizglītības pakalpojumu attīstība.
c. Ciešāki sadarbības tīkli (nākotnes puduri) - zemnieki, kulinārija, tūrisms, reģiona loģistikas modeļi (sadarbība ar lielajiem tirgotājiem), pārtikas pētījumi, augsnes uzlabojumi, kooperatīvi, lauku tīkls, restorāni. Mākslas skolas un dizains
d. Lauku dzīvotspēja;
e. Lauksaimniecības zemju apsaimniekošana.

129. **Atbalstāmie pasākumi**: projekti, kas atbalsta Programmā iesaistītos Partnerus, kas strādā lauksaimniecības produkcijas ražošanai un pārstrādei, nišas produktu attīstībai. Programma atbalstīs projektus, kuru rezultāti būs:

a. Augstas kvalitātes ekoloģiskie izstrādājumi, kas atbilst nišas tirgus prasībām (piem., veselības ietekme);
b. Mājražošana;
c. Svaigi, ātra patēriņa, ekoloģiski un droši nišas produkti;
d. Atbalsts jaunu produktu izstrādei, pārtikas tehnologu sagatavošanai; pārdošanas un mārketinga pasākumu pētījumi;
e. Mazu uzņēmumu plaša sadarbība, kooperācija. Izstrādājumu un pakalpojumu klasteri un ražošanas ķēdes.
f. „Savu" izplatīšanas, mazumtirdzniecības kanālu izveidošana/sadarbība kā apakšuzņēmējiem ar Latvijas jaunajiem zīmoliem;
g. Reģiona loģistikas ķēdes līdz klientiem - līdz mazajiem piegādātājiem; apakšlīgumu slēgšana ar lielākiem uzņēmumiem;
h. Mārketings reģionālos tirgos ar „līdzīgu gaumi un tradīcijām" (un augstas kvalitātes izstrādājumiem);
i. Eksporta veicināšanas programma (Latgales marka, Baltijas marka), iekļaujoties gan Rīgas aktivitātēs, gan sadarbībā ar tiešiem ārvalstu partneriem. Dalība izstādēs, eksporta konsultācijas, noieta tirgus partneru meklēšana;
j. Jaunas konkurences priekšrocības, pārtikas produktiem kļūstot par veselības aprūpes daļu (uz internetu balstītas personalizētas uztura programmas, citi novatoriski uztura pakalpojumi);
k. Zināšanas ekonomikā, mārketingā, agronomijā, bioloģiskajā lauksaimniecībā un saimniecību vadīšanā;
l. Nišas produktu zinātniskā bāze - augsnes izpētes programmas, pārtikas produktu ietekme uz veselību, veselīgs uzturs, selekcija, ciltsdarbs, u.c. (augstskolas, Viļānu selekcijas stacija) – un atbalsts mazajiem un vidējiem uzņēmumiem, gan lauksaimniecības, gan pakalpojumu nozarē (sabiedriskās ēdināšanas uzņēmumi, kulinārā mantojuma programma),
m. Inovācijas – ražotajiem kopā ar augstākās izglītības iestādēm zinātnes un pētniecības programmas, eksperimentālas ražotnes, kompetences centri. Tehnoloģiju un jauninājumu ienākšanu mazajās un vidējās saimniecībās (tehnoloģiskais lēciens no naturālās saimniecības uz organisko ražošanu, apejot resursus patērējošos lauksaimniecības industrializācijas posmu), iekļaušanās organiskās lauksaimniecības ražošanas ķēdēs (Skandināvijas zinātniskā bāze);
n. Iepakojumu un produktu lietošanas inovācijas;
o. Ražošanas ķēdes potenciālās pievienotās vērtības kartēšana (sākot ar izejvielām ... līdz produkcijai un ietekmi uz citiem uzņēmumiem (tūrismu, sabiedrisko ēdināšanu, atpūtu, u.c.), lai uzsvērtu galvenās attīstības jomas, kas dod vislielāko ietekmi uz reģiona ekonomiku;

p. Padziļināts pārskats par uzņēmumiem, kas darbojas nozarē Latgalē (apjomi, produktu grupas, nodarbinātie - dati kopš 2000.gada par Latviju), un saikni ar citu nozaru uzņēmumiem;
q. Tirgus pētījumi (padziļinātāka sapratne par potenciālu) Skandināvijā, Krievijā, Baltkrievijā, Polijā, Baltijas valstīs;
r. Atbalsts augstskolām un profesionālām izglītības un mūžizglītības iestādēm jauno speciālistu sagatavošanā. Arodapmācību piedāvājums kaimiņu reģionos (Lietuva, Baltkrievija, Krievija).
s. Tradicionālās lauksaimniecības attīstības veicināšana, tādējādi palielinot tūrisma produktu piedāvājuma klāstu;
t. Sociālā mārketinga programmas (līdzīgi kā Piena programma skolām un bērnudārziem, augļu programma skolām) - projekti, kas tiek finansēti arī darbības programmā 10.„Skola +";
u. Lauksaimniecības produktu izmantošana labdarības projektiem, sadarbība ar sabiedriskā labuma organizācijām, pašvaldību sociālajiem dienestiem – projekti, kas tiek finansēti arī darbības programmā 11.„Sociāli atbildīgā Latgale";
v. Lauksaimniecības produkcijas izmantošana atjaunojamai enerģijai projekti, kas tiek finansēti arī darbības programmā 14.„Zaļā enerģija".

130. **Telpiskā piesaiste**: Latgales plānošanas reģiona pašvaldības.

131. **Finansējuma priekšlikumi**: Lauku attīstības programma, Zivju fonds, ESF, ERAF, Eiropas Lauksaimniecības Fonda Lauku Attīstībai (ELFLA), bankas.

132. **Novērtēšana** (indikatori)

a. Ārējās tirdzniecības bilance (eksports-imports) >0;
b. Izdevumi pētniecībai un attīstībai no IKP gadā >3%;
c. Lauksaimniecībā neizmantoto zemju platības;
d. Lauksaimniecībā un pārstrādes nozarēs nodarbināto līmenis;
e. Latgales īpašie produkti;
f. Studiju un pētniecību programmas „Veselīga pārtika" ietvaros.

133. **Atbildīgais par programmas ieviešanu**: Preiļu novada dome.

5.5.2. Nozaru apakšprogramma: Citas nozaru programmas (mašīnbūve, kokapstrāde, transports un loģistika, pakalpojumi, u.c.)

134. **Citas reģiona nozares programmas** ir „**Mašīnbūve**", „**Kokapstrāde**", „**Transports un Loģistika**", „**Pakalpojumi**" (atpūtas pakalpojumi, tūrisms, kulinārija, veselības veicināšanas un sociālie pakalpojumi).

135. Latgales reģiona nozares programmu „**Metālapstrāde**" un „**Mašīnbūve**" pamatā ir ražošanas tradīcijas Latgalē, kvalificēts un relatīvi lēts darbaspēks, salīdzinājumā ar Ziemeļeiropas valstīm, esošie uzņēmumi (lielie uzņēmumi „Belmast", „Ditton", „East Metal", „Zieglera mašīnbūve", RKF „Nook Ltd"), tiešo ārvalstu ieguldījumu potenciāls un Austrumu tirgus attīstība.

136. Metālapstrādes un mašīnbūves programmām jāsekmē:

a. Maza mēroga ražošana un ar produktiem saistīto pakalpojumu attīstība (remonts, rezerves daļas, klientu atbalsts);
b. Darbība kā apakšuzņēmējiem, sadarbojoties ar ES tirgū bāzētiem uzņēmumiem, kas ražo klientam pielāgotus, darbietilpīgus izstrādājumus, izmantojot jaunākās tehnoloģijas,

c. Smago izstrādājumu un detaļu ražošana reģionālajiem tirgiem (Ziemeļeiropai, Krievijai), izmantojot loģistikas priekšrocības,
d. Ražošanas un kvalifikācijas kvalitātes uzlabošanās un kapacitāte attīstīt ražošanas procesus un izstrādājumu detaļas (piem., specializētu tehnoloģiju programma Latgales metāla uzņēmumiem ar attīstības potenciālu, lai uzlabotu sadarbības kvalitāti ar respektablām izglītības un tehnoloģiju institūcijām).

137. Lai arī salīdzinājumā ar Latvijas ostām, noliktavu/loģistikas nozarei Latgalē ir mazākas konkurences priekšrocības, tomēr Latgale nākotnē var ekonomiski augt, izmantojot novietojumu pie ES Austrumu robežas. Nozares programmas „**Transports un loģistika**" pamatā ir ES un īpaši Skandināvijas mērogā lēts un kvalificēts darbaspēks, kas ļauj piesaistīt tiešo ārvalstu ieguldījumu un partnerus, kas darbojas ES un Krievijas tirgos.

138. Katras reģiona nozares programmas sastāvā var atbalstīt **reģionālās loģistikas** pasākumus, kas sasaista sīkražotājus ar lielajiem uzņēmumiem un tirgotājiem, vai meklē noieta tirgu, vai attīsta preču piegādi līdz vietējam patērētājam.

139. Preču transportēšanas pamatā ir preču pieprasījuma ātrs pieaugums attīstītajās valstīs; šai nozarei nākotnē prognozē izaugsmi (SVF novērtē Krievijas ekonomikas dubultošanās iespējamību 15 gadu laikā). Latgales perspektīvas: uzglabāt preces noliktavās Latgalē (starp ES un Austrumu ne-ES valstīm) un transportēt līdz Latvijas un Lietuvas jūras ostām.

140. Reģiona nozares programmas „**Kokapstrāde**" pamatā ir relatīvi lēts darbaspēks, salīdzinājumā ar Ziemeļeiropas valstīm, plaša izejmateriālu bāze, loģistikas priekšrocības, ražotāju veiktās investīcijas un tādas globālās tendences kā:

a. stabils pieprasījums pēc koksnes izstrādājumiem,
b. tradicionālie tirgi ir augstākas pirktspējas valstīs (lielākais pieprasījums pēc koka ēkām ir Centrālajā un Austrumeiropā, arī Krievijā).

141. Kokapstrādes programmai jāsniedz atbalsts reģiona uzņēmumiem:

a. lai reaģētu uz pieaugošo pasaules tirgu pieprasījumu pēc apstrādātas koksnes (termiski apstrādāta, piesātināta koksne, dažāda veida koka plāksnes) un veiktu investīcijas modernās ražošanas tehnoloģijās, IKT (t.sk. elektroniskai tirdzniecībai),
b. lai piesaistītu investorus (ražotājus) no ES valstīm (Skandināvija, vāciski runājošajā ES), kur ir augstas ražošanas izmaksas;
c. veidotu modernus kokapstrādes produktus, eksportējot un nodrošinot produktu tālāku apstrādi ar jaunākajām tehnoloģijām reģionā;
d. lai nodrošinātu kurināmā resursus, arī iespējas enerģijas ražošanai,
e. lai uzlabotu koksnes produkcijas (pusfabrikātu produkcijas) apstrādes tehnoloģijas eksportam uz Ziemeļeiropas ražotājiem;
f. celtniecības materiālu, sastāvdaļu un pielāgotu koka karkasa būvju un guļbūvju produkcijas ražošanai;
g. izejmateriālu un sastāvdaļu piegādei dažādiem gala produktu ražotājiem (ēkas, mēbeles, logi, durvis, utt.).

142. **Tūrisma** nozarē pasaulē ik gadus vērojamas izaugsmes tendences (5-7%) un tiek uzskatīts, ka nozare augs arī nākamajās desmitgadēs, saglabājoties augstam attīstīto valstu labklājības līmenim un gaisa satiksmei. Eiropa ir viena no pievilcīgākajām tūrisma vietām pasaulē.

143. Latgalē tūrisma un atpūtas pakalpojumi ir salīdzinoši jauni. Tūrisma un atpūtas pakalpojumu tālākās attīstības priekšrocības ir šādas:

a. Pēdējo desmit gadu laikā būtiski uzlabojusies izmitināšanas un piedāvāto pakalpojumu kvalitāte, kā arī kopējā infrastruktūra, un Latgale spēj piedāvāt kvalitatīvāku servisu salīdzinājumā ar iepriekšējiem desmit gadiem;
b. Reģions ir ērti sasniedzams. Latgale ir sasniedzama gan ar Latvijas un Lietuvas gaisa satiksmi, gan jūras ostām (3-4 stundas). No Pēterburgas (4.5 miljoni iedzīvotāju) tā atrodas līdzīgā attālumā kā Dienvidaustrumu Somija, kas pievelk Krievijas atpūtnieku masas;
c. Atpūtas pakalpojumi ir jauna augoša nozare ES valstīs ar augstiem ienākumiem un pieaugošu 60+ gadu vecu iedzīvotāju daļu, kam ir laiks un nauda, lai ieguldītu personiskajā labklājībā.
d. Iedzīvotāju vidējam vecumam pieaugot, aizvien pieprasītāki kļūst aktīvās atpūtas, skaistumkopšanas un veselības veicināšanas tūrisma pakalpojumi. Atrakcijas un aktivitātes dabā, ģimenes un atpūtas brīvdienas drošā vidē, piedāvājot prasītās kvalitātes izmitināšanu un pakalpojumus.

144. Aktīva atpūta labi saderas ar Latgales kā tīras, drošas un bez stresa dabas vietas tēlu. Latgalē ir senas dabiskās veselības dziedināšanai tradīcijas. Kā arī Latgalē ir daudz sociālo zinātņu augstskolu beidzēju, īpaši sievietes, potenciālais personāls, kas pārvalda valodas. Tas veido potenciālo atpūtas un veselības pakalpojumu sfēras darbaspēku (dabiskās terapijas, fiziskās nodarbības, dabiskā kosmētika).

145. Ir jāturpina līdzšinējās tūrisma aktivitātes, kas pamatā balstītas lauku tūrismā, dabas tūrismā, pilsētu rīkotajos pasākumos, rekreācijas pakalpojumos un nišas produktos. Sagaidāms, ka tūrisma sektors neģenerēs kritisko ienākumu/nodarbinātības masu reģionam, taču tā attīstība sekmēs pilsētu pievilcību un lauku vides saglabāšanos un radīs jaunus kontaktus dažādos sektoros..

146. Galvenās uzlabojumu jomas ir tālāka Latgales atpūtas „produkta" attīstība, pakalpojumu kvalitāte, IKT izmantošana, mārketings un pārdošana.

147. Tūrisma produktu eksporta tirgi ir Krievijas pilsētas, ES, īpaši Skandināvija.

148. Programmas ieviešanā aktuāls paliek jautājums - kā palielināt ienākumus no dabas tūrisma, ezeriem, vienlaikus aizsargājot un saglabājot dabas kvalitāti.

5.6. „Latgale ID" apakšprogramma: Sociālā uzņēmējdarbība

149. **Jēdzienu skaidrojumi un principi** :

a. **Sociālais uzņēmējs** (*angļu val. - social entrepreneur*) ir kāds, kurš pamana sociālu problēmu un izmanto uzņēmējdarbības principus, lai organizētu un vadītu uzņēmumu un rada sociālas pārmaiņas šīs problēmas mazināšanā. Parasti biznesā uzņēmuma darbību mēra ar peļņu un kapitāla atdevi, savukārt sociālais uzņēmums iegulda sociālajā kapitālā. Lai arī parasti sociālie uzņēmēji tiek uztverti kā brīvprātīgie un bezpeļņas organizācijas, viņu darbības var tikt savienotas ar peļņas gūšanu, tādējādi paaugstinot arī sociālajā uzņēmējdarbībā iesaistīto labklājības līmeni.

b. Ar **sociālo uzņēmējdarbību** programmā tiek saprastas aktivitātes, kuras organizē pašvaldības, nevalstiskās organizācijas, brīvprātīgie un sabiedriski aktīvi iedzīvotāji, lai mācītu darba iemaņas dažādām sociālā riska grupām un vienlaikus organizētu viņu saražotās produkcijas vai sniegto pakalpojumu pārdošanu. Sociālo uzņēmumu darbība ir balstīta uz biznesa plānu. Ja uzņēmums gūst peļņu, to novirza uzņēmuma paplašināšanai, kopienas un iesaistīto darbinieku sociālo problēmu risināšanai.

150. **Mērķis**: Veicināt maznodrošināto iedzīvotāju, bezdarbnieku un iedzīvotāju no dažādām sociālā riska grupām nodarbinātību un ienākumu paaugstināšanu, atbalstu lauku kopienu un iedzīvotāju ar līdzīgām interesēm un sociālām problēmām pašorganizēšanos.

151. **Programmas pamatojums:** Programma ieguldīs reģiona sociālajā ekonomikā[8].

152. Ilgstoša zema nodarbinātība un zemi ienākumi Latgalē ir radījuši situāciju, kurā nozīmīga sabiedrības daļa ir zaudējusi konkurētspēju darba tirgū. Trūkst arī piemērotu darba vietu šai grupai (vienkāršu darbu). Daļai iedzīvotāju ir objektīvi apstākļi, kas traucē pilnvērtīgi piedalīties darba tirgū. Trūkst īpaši piemērotu darba vietu (daļēja laika, specifiski aprīkotas). Kopumā - kad nabadzības apstākļos trūkst „parasto" darba vietu; sabiedrības zemākais slānis tiek nodrošināts ar minimāliem ienākumiem. Patiesai integrācijai trūkst zināšanu un citu resursu. Radošai pieejai nodarbinātības jautājumu risināšanā Latvijā, salīdzinājumā ar ES valstīm, ir diezgan neelastīga tiesiskā bāze.

153. Ilgstoši atrodoties nabadzības apstākļos un valsts un pašvaldību iestādēm risinot sociālās problēmas, iesaistoties sabiedriskajām organizācijām, Latgalē vairāk kā citos reģionos ir augusi sociālā kompetence. Cilvēki ir bijuši spiesti radoši domāt un risināt problēmas ar ļoti ierobežotiem resursiem. Tieši šī priekšrocība novērtēta, veidojot Latgale ID apakšprogrammu „Sociālā uzņēmējdarbība", kā arī darbības programmu „Sociāli atbildīgā Latgale".

154. Latgales bezdarbs ir viens no augstākajiem valstī; 2010.gadā tas sasniedzis augstāko punktu – 22%. Pašvaldības lēš, ka reāli bez darba un pastāvīgiem ienākumiem atrodas pat vairāk – trešā daļa darbaspējas vecuma iedzīvotāju. Katrai iedzīvotāju grupai ir savas specifiskās vajadzības, piemēram, prakse jauniešiem, mūžizglītība un vienkārši darbi pirmspensijas vecuma iedzīvotājiem, daudzbērnu ģimeņu vecākiem, cilvēkiem ar hroniskām slimībām, alkoholiķiem un bijušajiem ieslodzītajiem – nodarbinātība pēc iespējām un ar elastīgu darba laiku, utt. (vairāk Latgales plānošanas reģiona sociālo pakalpojumu programmā 2010-2017.gadam).

155. **Līdzšinējās darbības**:

a. Lauku attīstības programmas 2007-2013.gadam LEADER ass projekti un reģionā darbojošās vietējās iniciatīvas grupas partnerības ir izstrādājušas stratēģijas līdz

[8] ekonomikai ir trīs sektori: (1) uzņēmējdarbības privātais sektors un ko motivē peļņa; (2) valsts sektors, kas pieder valstij un kas pilda pārvaldības uzdevumus (3) sociālā ekonomika, kas aptver plašu sabiedrības loku, motivē ienākumi un vienlaikus risina sociāla rakstura problēmas. Dažreiz tiek norādīts arī uz ceturto sektoru, kur notiek neformāla apmaiņa starp ģimeni un draugiem.

2013.gadam, organizē projektu uzsaukumus un apsaimnieko līdzekļus (apmērs – aptuveni 100 tūkst. latu vienas partnerības uzsaukumā, projektu apjoms līdz 10 tūkst.). To rezultātā realizēti virkne projektu, kas attīstījuši vietējos lauku pakalpojumus, nodarbinājuši vietējos iedzīvotājus, sakopuši teritorijas un izveidojuši vietējo infrastruktūru.

b. NVA projekti par biznesa apmācību (kopā ar sākuma kapitālu sava uzņēmuma darbības uzsākšanai).
c. Nelielo kredītu pieredze (krājaizdevumu sabiedrību, uzņēmuma „SMS kredīts", banku sektora un pašvaldību iesaistīšanos lauksaimnieku kreditēšanā);
d. Nevalstisko organizāciju pieredze

156. **Ieviesēji**: Uzņēmumi, pašnodarbinātas personas, Latgales pašvaldības, valsts un pašvaldību uzņēmumi, nevalstiskās organizācijas.

157. **Sadarbības partneri**: nacionālā līmeņa uzņēmējdarbības atbalsta valsts iestādes (LIAA, LAD, NVA, u.c.), bankas, Latgales plānošanas reģions.

158. **Ieguvumi**:

a. Bezdarba apstākļos radītas darba vietas,
b. Sociālajam riskam pakļauto iedzīvotāju reāla integrācija sabiedrībā (darba tirgū)
c. Plaša nodarbinātība
d. Atjaunotas darba iemaņas, iegūta kvalifikācija, iegūta prakse bezdarba apstākļos,
e. Sabiedrībai nepieciešami darbi – nodrošināti pakalpojumi laukos, atbalstītas vietējās iniciatīvas grupas, apsaimniekoti tūrisma objekti, publiski nozīmīgas vietas, u.c. daudzveidīgas idejas.
f. Akumulētas zināšanas nozarēs, kuras uzskatāmas par perspektīvajām reģiona nozarēm, jo ir balstītas esošo uzņēmumu pieredzē, vietējos dabas resursos un lielākajā daļā reģiona iedzīvotāju prasmju.
g. Sniegts atbalsts jaunu biznesa ideju ieviešanai - jaunu produktu un pakalpojumu izstrādei, sadarbība ar finanšu instrumentiem.

159. **Telpiskā piesaiste**: Latgales plānošanas reģiona pašvaldības

160. **Atbalstāmie pasākumi**:

a. Sociālā uzņēmuma dibināšana un darbības uzsākšana, ja uzņēmumu dibina iedzīvotāju ar īpašām vajadzībām nodarbinātībai (vai īpaši atbalstāmajās teritorijās (ieguldījumi pamatkapitālā, materiālu iegāde, darba vietu aprīkošana);
b. Sociālo uzņēmumu inkubators (sociālās inovācijas, konsultatīvs atbalsts, sadarbības platforma ar biznesa uzņēmumiem)
c. Pašvaldības pakalpojumu daļēja deleģēšana sociālajiem uzņēmumiem (piem., pašvaldības kultūras centrs, muzejs, u.c.);
d. Apmācības projekti, kas pielāgoti sociālajiem uzņēmumiem, sociālo inovāciju, ideju attīstība.
e. Sociālo uzņēmumu projekti, piem., specializētas darbnīcas, ražotnes, kopienu siltumnīcas, kopienas pakalpojumu centrs, u.tml. Pasākumi, kas saistās ar citām darbības programmām: „Veselīga pārtika", „Sociāli atbildīgā Latgale", „Zaļā enerģija", „Ezeri", „Fonds", u.c.

161. **Finansējuma priekšlikumi**: ERAF, ESF, NVA, LSIF, LIAA, Lauku attīstības programma, Zivju fonds.

162. **Novērtēšana**:

a. Izveidoti jauni uzņēmumi – vismaz 10 gadā;

b. Sociālās uzņēmējdarbības kontaktu pasākumi, sociālie tīkli;
c. Uzņēmējdarbības atbalsta institūciju realizētie pasākumi sociālajai ekonomikai;
d. Izveidoto pastāvīgo darba vietu skaits;
e. Pašnodarbinātības rādītāji.

163. **Atbildīgais par programmas ieviešanu:** Balvu novada dome, Preiļu novada dome

6.Fonds (finanšu instrumentu programma)

164. Programma tiek realizēta, lai piesaistītu papildus finanšu resursus Latgales attīstības projektiem. Programma dos pieredzi „strādāt ar naudu" – pārzināt dažādus finansu avotus (ne tikai ES fondus un valsts budžeta finansējumu), sadarbojoties ar organizācijām visā pasaulē (piemēram, nevalstiskie fondi, islāma bankas, Ķīnas ieguldījumu fondi, u.c.) kopēju projektu realizācijā.

165. **Programmas mērķi**.
    a. Izveidot jaunus, efektīvus, projektu apjomiem atbilstošus finanšu instrumentus reģionā;
    b. Maksimāli izmantot Latgalei plānoto ES finansējumu: 2007-2013.g. un piesaistīt piekto daļu no ES finansējuma periodā 2014-2020.g.;
    c. Izveidot jaunas prasmes jaunu finanšu instrumentu izveidē un lietošanā (ziedojumi, valdība, privātie).

166. **Programmas pamatojums**: Reģionam ir ļoti svarīgi panākt investīciju plūsmas pieaugumu vismaz divu iemeslu dēļ. Pirmkārt, jauni ieguldījumi ilgtermiņa aktīvos veido daļu no kopējā pieprasījuma reģiona ekonomikā un veicina izaugsmi īstermiņā, piemēram, celtniecības sektorā. Otrkārt, investīcijas ir būtiskas, lai reģiona ekonomika spētu turpināt augt arī nākotnē – pretējā gadījumā tā nespēs pāriet uz preču un pakalpojumu ar augstāku pievienoto vērtību ražošanu vai pat vienkārši atdursies pret ražošanas un pakalpojumu sniegšanas jaudu „griestiem".

167. Attiecībā uz finansējuma pieejamību investīciju projektiem šobrīd visā Latvijā vērojama situācija, kad nauda nenonāk no tiem, kam tā ir, pie tiem, kam tā nepieciešama investīcijām un attīstībai. Komercbanku brīvie līdzekļi, kurus tās tur Latvijas Bankā, gūstot niecīgu atdevi procenta desmitdaļu apmērā gadā, ir vairāk nekā 700 miljoni latu. Privātpersonu depozīti komercbankās sasniedz teju 3 miljardus latu, liela daļa no šīs naudas ir koncentrēta neliela skaita turīgu cilvēku rokās. Vienlaikus uzņēmējiem bieži ir grūtības saņemt kredītu zemā pašu kapitāla apjoma dēļ, kuru daudzos gadījumos vēl vairāk samazinājuši nesenā pagātnē ekonomiskās krīzes ietekmē ciestie zaudējumi. Tirgus mehānismu trūkums, lai efektīvi novadītu līdzekļus no potenciālajiem finanšu investoriem līdz tiem, kuriem līdzekļi nepieciešami Latgalē ir īpaši akūts.

168. Lai šo situāciju risinātu, nepieciešams izstrādāt finanšu instrumentus, kuri palīdzētu iegūt finansējumu tiem uzņēmējiem, kuri zemā pašu kapitāla apjoma dēļ nevar piekļūt banku kredītiem, un vienlaikus piedāvātu augstāku atdevi investoriem, kuri ir gatavi uzņemties augstāku risku salīdzinājumā ar noguldījumiem komercbankās.

169. Lai uzlabotu situāciju attiecībā uz ES finansējuma piesaisti, nepieciešams paaugstināt pašvaldību projektu vadības kapacitāti, uzlabot informācijas pieejamību potenciālajiem ES finansējuma saņēmējiem un mainīt iesaistīto publiskā sektora darbinieku motivāciju.

170. Ar darbības programmas „Fonds" finansēs pārējās Latgales programmas darbības programmas. Tādējādi darbības programma „Fonds" sniedz ieguldījumu visos stratēģiskajos virzienos.

171. Pašvaldību un uzņēmējdarbības atbalsta institūciju pasākumi regulāras saiknes uzturēšanai ar uzņēmumiem, regulāras informācijas sniegšanai par atbalstu ES fondu.

172. Finanšu resursu pieejamība ir būtiska uzņēmējdarbības uzsākšanai un attīstīšanai. Nākamo gadu laikā arī publiskā sektora finansējums būs ierobežots, tādēļ nepieciešamas aktivitātes papildus finanšu līdzekļu piesaistei reģionam, izmantojot gan tradicionālos veidus (un pastāvošo ārvalstu investoru interesi investēt Latgalē), gan atklājot jaunus. Latgales reģionam jāiesaistās programmēšanas procesā, jāturpina izmantot ES programmu, pārrobežu sadarbības programmu un starptautisku fondu līdzekļus.

173. Projektu ieviešanas kapacitāte reģionā nav pietiekama, par ko liecina virkne faktu (tai skaitā 2004-2006 gadu periodā reģionam piesaistītie 9% ES finansējuma). Pašvaldību piesaistītais līdzekļu apjoms ne vienmēr sasniedz jēgpilnus rezultātus.

174. Pašvaldības, īpaši lauku un pierobežas novadi, lielā mērā jau izmantojušas kredītpiesaistes finansu iespējas, un uz jauniem projektiem skatās piesardzīgi.

175. Finanšu instrumentu programma dod ieguldījumu stratēģijas mērķu sasniegšanā caur visiem stratēģiskajiem virzieniem un sniedz atbalstu visu darbības programmu ieviešanā.

176. **Līdzšinējās darbības**:
   a. Latgales uzņēmumu kredītpieredze;
   b. Valsts atbalsts uzņēmumiem caur bankām:
      i. Latvijas Hipotēku un zemes bankas kreditētie uzņēmumu attīstības projekti Latgalē. LHZB ir šādas attīstības programmas biznesam: komersantu konkurētspējas uzlabošanas programma, starta programma biznesa uzsācējiem, apgrozāmo līdzekļu aizdevumu programma lauksaimniecības produkcijas ražotājiem, mazā un vidējā biznesa izaugsmes aizdevumu programma, mikrokreditēšanas programma);
      ii. banka „Citadele Banka" un tās Latgales filiāles, kas kopš 2010.gada sadarbībā ar Eiropas Investīciju banku piedāvā kredītresursus 100 miljonu eiro apmērā mazo un vidējo uzņēmumu kreditēšanai);
   c. Reģionā ir izveidojies profesionāls projektu vadītāju loks (Līvāni, Krāslava, Preiļi, Rēzekne, Daugavpils). Kapacitāte ir atšķirīga dažādās pašvaldībās. Latgales plānošanas reģiona administrācijai ir pieredze ES struktūrfondu līdzekļu piesaistē reģiona mēroga un pārrobežu projektu realizācijā;
   d. Mikrokredītu uzņēmumu darbība reģionā;
   e. Uzņēmēju apvienības un organizācijas, uzņēmumu asociācijas, sabiedriskā labuma organizācijas, pašvaldības, kas veiksmīgi piesaistījušas dažādu fondu līdzekļus,;
   f. Vietējās iniciatīvu grupas (partnerības) piesaista nelielus līdzekļus, realizējot sociālās ekonomikas pasākumus lauku attīstībai (LEADER).
   g. Valsts atbalsts uzņēmumiem caur nacionālā līmeņa institūcijām (LIAA, VRAA, LAD, u.c.);
   h. Nevalstiskajam sektoram pieejamie fondi un programmas
   i. Pārrobežu programmas.

177. **Ieviesēji:** Pašvaldības, pašvaldību iestādes un uzņēmumi, Latgales plānošanas reģions, bankas, izglītības iestādes, privātuzņēmumi un to apvienības, sociālie uzņēmumi, nevalstiskās organizācijas.

178. **Sadarbības partneri**: bankas, starptautiskie fondi, pašvaldības, Latvijas valsts garantiju aģentūra, Latvijas investīciju un attīstības aģentūra, LR Finanšu ministrija, Centrālā finanšu un līgumu aģentūra, Latgales plānošanas reģions, ministrijas (reģiona darbības programmu saskaņošanas un finansējuma piešķiršanas kārtības nosacījumu izstrādes procesā), Valsts reģionālās attīstības aģentūra, Daugavpils Universitāte, Rēzeknes Augstskola, uzņēmumi.

179. **Ieguvumi**:
   a. Uzlabota finanšu resursu pieejamība jaunām investīcijām uzņēmumiem, kuriem šobrīd nav pieejams banku finansējums;
   b. Uzlabota publiskā sektora projektu vadības kapacitāte un darbinieku motivācija;
   c. Jaunu finanšu instrumentu izstrāde, ne-banku finanšu tirgus attīstība reģionā un valstī kopumā;
   d. Reģionam piesaistītie ES līdzekļi, struktūrfondu % no Latvijai pieejamā apjoma;
   e. Papildus finanšu līdzekļi darbības programmu ieviešanai, projektiem;
   f. Izveidota sadarbība ar starptautiskajiem fondiem, projektu finansētājiem;
   g. Sociālie tīkli un alternatīvi līdzekļu akumulēšanas veidi.

180. **Telpiskā piesaiste**: visa Latgales reģiona teritorija.

181. **Atbalstāmie pasākumi:** Reģiona un pašvaldību finansējuma programma izmantos pieejamos ES finansējuma avotus - Latvijas-Igaunijas-Krievijas pārrobežu sadarbības programmas projektiem pieejamo finansējumu, u.c., vienlaikus attīstot sadarbību ar ne-ES fondu finansētājiem:
    a. Latgales Attīstības fonda izveide, kas darbosies līdzīgi riska kapitāla fondiem), lai investētu uzņēmumu pašu kapitālā Latgales reģionā. Šāda fonda veidošanai būtu nepieciešamas sākotnējās investīcijas un pieredzējuša riska kapitāla investora ar labu reputāciju piesaiste. Privāta riska kapitāla investora piesaiste arī nodrošinātu nepieciešamās zināšanas projektu izvērtēšanā un efektīvu risku vadību.
    b. konsultācijas reģionā, kas palīdzētu reģiona uzņēmējiem veikt nepieciešamos priekšdarbus finanšu investora piesaistei (atsevišķas organizācijas izveide un/vai sadarbībā ar Latvijas bankām, balstoties uz banku Latgales filiāļu pieredzi);
    c. Dažādu finanšu instrumentu izveide atbilstoši projektu apjomam (skat. apakšprogrammas) - kooperācijas, kopfinansējuma instrumenti, līdzdalības shēmas starptautiskos finanšu instrumentos, ziedošanas/labdarības fondi, sociālie tīkli, mikrokredīti, utt.);
    d. Pasākumi, kas atbalsta finanšu instrumentu izveidi un ieviesēju apmācību un praktiskās iemaņas (semināri, konferences, diskusiju forumi, darbs ar starptautiskajiem donoriem, riska kapitāla fondiem, pētījumi, pilotprojekti, priekšizpētes, darbības modeļu izpēte);
    e. Pasākumi ārzemju investoru ieinteresēšanai (starptautiskajā pilsētu tīklā, starptautiskā biznesa cilvēku tīklā, pasākumi Latgales emigrantiem, u.tml.);
    f. Fonda programmas ietvaros izveidotas iestrādes sadarbībā ar nacionālo līmeni par finansu atbalsta politiku un sociālās drošības pasākumu optimizēšanu Latgalei kā ES austrumu pierobežai (piem., atbalsta programma demogrāfiskās situācijas uzlabošanai Latgales reģionā „Ceturtais tēva dēls", piemaksa „Latgales dividende".

182. **Finansējuma priekšlikumi:** ESF, VK, bankas, fondi.

183. **Novērtēšana:**

    a. Reģionā veiktās investīcijas, piesaistītais finansu apjoms 2011-2013; 2014-2017;
    b. Iesniegto projektu skaits;
    c. Izveidoties finanšu instrumenti;
    d. Sadarbības partneru skaits.
    e. Reģionam piesaistītie ES līdzekļi, struktūrfondu % no Latvijai pieejamā apjoma;
    f. Izveidota sadarbība ar starptautiskajiem fondiem, projektu finansētājiem;
    g. Sociālie tīkli un alternatīvi līdzekļu akumulēšanas veidi.

184. **Atbildīgais par programmas ieviešanu** – Latgales plānošanas reģions

185. Fonda programmai izveidotas trīs apakšprogrammas – katra atbilstoši finansu apjomam, ieviesēja kapacitātei un projektu raksturam.

6.1. „Fonds" apakšprogramma: Mikrofinansējums (finanšu instrumenti maziem projektiem līdz 10 tūkst. EUR)

186. **Mērķis**. Izstrādāt un gūt pieredzi rīkojoties ar finanšu instrumentiem, lai atbalstītu reģiona ekonomiskās aktivitātes ar nelielu starta kapitālu, sociālos uzņēmumus, labdarību.

187. **Programmas pamatojums**.

a. Līdzekļu trūkums labu ideju realizācijai, nepietiekamas zināšanas par alternatīviem veidiem, kā iegūt un organizēt līdzekļus savu ideju realizēšanai;
b. Sociālo projektu iesniegšanas aktivitāte no Latgales reģiona ir laba, atpaliek iesniegto projektu kvalitāte.

188. **Līdzšinējās darbības**.

a. Labas iestrādes reģionā, lai sāktu gūt atdevi no sociālo uzņēmumu darbības;
b. Veiksmīgie piemēri (Ziedot.lv, mikrokredītu sistēmas izveide Bangladešā http://en.wikipedia.org/wiki/Grameen_Bank un Latgales mikrokredīta kustības pieredze FEM projekta ietvaros, u.c.).

189. **Ieviesēji** – pašvaldības, pašvaldību iestādes un uzņēmumi, izglītības iestādes, valsts iestāžu Latgales filiāles, krājaizdevu sabiedrības, nevalstiskās organizācijas, Latgales plānošanas reģions.

190. **Sadarbības partneri** – bankas, privātās finanšu institūcijas, ministrijas un to padotības iestādes, labdarības fondi un programmas Latvijā un ārvalstīs.

191. **Ieguvumi**:

a. Uzlabota mazo uzņēmumu, nevalstisko organizāciju, pašvaldību projektu vadības, uzņēmumu vadības, finansu vadības kapacitāte;
b. Atbalstītas sociālu mērķu programmas un projekti, kas iesaistās reģiona sociālo problēmu risināšanā, pierobežas problēmu risināšanā;
c. Paaugstinājies nodarbinātības līmenis reģionā.

192. **Telpiskā piesaiste**: visas Latgales pašvaldības.

193. **Atbalstāmie pasākumi**: Mikrofinansējuma programmā tiek izstrādāti un attīstīti tādi finanšu instrumenti kā ziedojumi, sabiedriskie fondi, sadarbība ar starptautiskajiem labdarības fondiem, reģionālās loterijas, mecenātisms, tā saucamais pūļa finansējums (*crowd funding*) – kopēja cilvēku sadarbība, ieguldot nelielus naudas līdzekļus konkrētu projektu realizācijai, pārsvarā izmantojot interneta risinājumus (Ls 1, vai Ls 5, vai Ls10 apjomā; skat piemērus http://www.kickstarter.com/). Mikrofinansējuma programma atbalstīs sociālo uzņēmumu izveidi un nostiprināšanu, mikro-uzņēmējdarbību (Lauku attīstības programmas Leader ass projektiem līdzīgās aktivitātes).

194. Ziedojumu veiksmīgai piesaistei būtiski nodrošināt, ka ziedotājam ir iespēja ziedot konkrētam mērķim, sekot līdzi ziedojuma izlietojumam vai labdarības projekta īstenošanai, kā arī ziedotājs var būt pārliecināts, ka visa ziedotā summa sasniedz mērķi. Pozitīvs piemērs, pēc kura veidot reģionālu risinājumu, ir Swedbank atbalstu izveidotais fonds „Ziedot" [Alternatīvi jāizskata iespēja fondu pastiprināti piesaistīt aktivitātēm Latgalē].

195. **Finansējuma priekšlikumi**: ESF, Lauku attīstības programma.

196. **Novērtēšana**:

a. Papildus ES strukturālajiem fondiem piesaistītais finansu apjoms:
    i. Uzsāktās mikrofinansējuma programmas reģionā;
    ii. Realizētās akcijas;
    iii. Dalībnieku skaits;
b. Ārvalstu sabiedriskie fondi, ar kuriem uzsākta sadarbība.
c. No apakšprogrammas „Mikrofinansējums" finansētie citu darbības programmu pasākumi (projekti).

197. **Atbildīgais par programmas ieviešanu**:

6.2. „Fonds" apakšprogramma: Pašvaldību un reģiona finansējums (finanšu instrumenti vidējiem projektiem – 10 tūkst. – 1,5 milj. EUR)

198. **Mērķis**: Paaugstināt publiskā sektora projektu vadības kapacitāti ES finansējuma piesaistē un izstrādāt jaunus finanšu instrumentus publiskā sektora projektu īstenošanai.

199. **Programmas pamatojums**: Pašvaldību finansu kapacitāte, neskatoties uz neseno pašvaldību administratīvo reformu, ir zema. Saglabājušās nelielas pašvaldības, kuru budžeta iespējas ir „izsmeltas" un neļauj līdzfinansēt attīstības projektus, veikt investīcijas. Latgalē nepieciešami īpaši pašvaldību līdzfinansējuma nosacījumi, lai nākamā ES finansu periodā pieejamais finansējums tiktu izmantots.

200. Pašvaldību vajadzības (energoefektivitātes pasākumi, pašvaldību īpašumu uzturēšana, pašvaldību pakalpojumu nodrošināšana, utt.) neatbilst to budžeta iespējām. Samazinoties iedzīvotāju ienākuma nodokļa apjomam saistībā ar iedzīvotāju skaita samazinājumu reģionā, iespējām iekasēt nekustamā īpašuma nodokli, nākotnē prognozējams pašvaldību budžeta vēl straujāks samazinājums (2011.gada tautskaite ieviesīs jaunas korekcijas).

201. Latgales programma ir izstrādāta laikā, kad Latvija gatavojas nākamajam ES finansu periodam, vienošanās par finanšu apjomu un nosacījumiem vēl nav zināmi. Latgales pašvaldībām aktīvi jāiesaistās programmēšanā un jāpauž reģiona sociāli ekonomiskās situācijas diktētās vajadzības un intereses, jāpiedalās Latgalei piemērotu finansu administrēšanas nosacījumu izstrādē.

202. Pašvaldību un reģiona finansējuma programma sāks ar zināmajiem avotiem - projekti Igaunijas-Krievijas-Latvijas pārrobežu programmai, u.c., vēlāk attīstot sadarbību ar ne-ES fondu finansētājiem.

203. **Līdzšinējās darbības**: Reģionā ir izveidojies profesionāls projektu vadītāju loks (Līvāni, Krāslava, Preiļi, Rēzekne, Daugavpils). Vienlaikus jāatzīmē, ka kapacitāte ir atšķirīga dažādās pašvaldībās. Latgales plānošanas reģiona administrācijai, Latgales attīstības aģentūrai ir pieredze ES struktūrfondu līdzekļu piesaistē reģiona mēroga un pārrobežu projektu realizācijā.

204. Projektu vadība ir attīstīta kā atsevišķi uzsverama reģiona kompetence, un Latgale var kļūt par līderi pārrobežu sadarbības projektu ieviešanā. Pašvaldību un reģiona finansējuma programmas uzdevums ir panākt, lai Latgalē tiktu izveidots ES līmeņa pārrobežu sadarbības centrs ar Austrumu valstīm.

205. **Ieviesēji:** Latgales reģiona pašvaldības, Latgales plānošanas reģions un citas institūcijas, kuras ES aktivitātēs tiek norādītas kā finansējuma saņēmēji.

206. **Sadarbības partneri**: Institūcijas, kuras ES aktivitātēs tiek norādītas kā partneri.

207. **Ieguvumi**:

   a. Pašvaldībām Latgalē saglabātas Latvijā pieejamā ES finansējuma saņemšanas iespējas;
   b. Latgales reģions kā viens no pieciem Latvijas reģioniem iegūst savu piekto daļu nākamā finansu periodā;
   c. Paaugstināta pašvaldību projektu kapacitāte;
   d. Daudz lielāks uzsvars tiek likts uz pašvaldību sadarbības projektiem.

208. **Telpiskā piesaiste**: Latgales plānošanas reģiona teritorija.

209. **Atbalstāmie pasākumi**:

a. Pasākumi, kas attīsta un nacionālā līmenī virza šādus reģiona atbalsta instrumentus:
    i. PPP projektu administrēšanu,
    ii. īpašus Valsts Kases aizdevumu nosacījumus,
    iii. grantus, banku programmas projektiem, kuros publiskais sektors ir partneris, u.c..
b. Projektu vadītāju kapacitātes projekti (apmācības, sociālie tīkli, konsultācijas, profesiju atbalstošu metodiku, darba formu u.c. sagatavošana, tehniskā palīdzība).

210. **Finansējuma priekšlikumi**: ESF, tehniskā palīdzība, pārrobežu sadarbības programma.

211. **Novērtēšana**:

a. Izmaiņas pašvaldību budžetos;
b. Investīciju projekti, piesaistītās investīcijas;
c. Sadarbības projekti, piesaistītais finansējums;
d. Projektu vadītāji.

212. **Atbildīgais par programmas ieviešanu**: Krāslavas novada dome.

6.3. „Fonds" apakšprogramma: Stratēģisko investīciju programma (lielie projekti – sākot ar 1,5 milj. EUR)

213. **Mērķis**: Izstrādāt finanšu pasākumus lielo investīciju projektu atbalstam Latgales reģionā.

214. **Programmas pamatojums**: Apjomīgu investīciju piesaistei pašvaldības sadarbosies ar nacionālā līmeņa valsts atbalsta institūcijām. Tomēr ir virkne pasākumu, ko pašvaldības var darīt, lai sagatavotos situācijām, kad rodas interese no lielo investoru puses, t.sk. iesaistoties finanšu atbalsta pasākumu plānošanā. Pasākumus atbalsta darbības programmas „Latgale ID" apakšprogramma 5.4„Investīciju piesaiste"; šajā apakšprogrammā tiek izstrādāti finanšu instrumenti.

215. **Ieviesēji:** Finanšu instrumenti būs vērsti gan investoriem no ārvalstīm un citiem Latvijas reģioniem, gan uz Latgales uzņēmumiem, kuri vēlas nozīmīgas investīcijas, uzsākot kopējus projektus ar investoriem. To izstrādē piedalīsies Latgales reģiona pašvaldības, finanšu institūcijas un uzņēmumi.

216. **Sadarbības partneri**: nacionālā līmeņa uzņēmējdarbības atbalsta institūcijas (VRAA, LIAA, LGA u.c.), kā arī ministrijas, valsts mēroga uzņēmumi (AS Latvenergo, Lattelecom, AS „Latvijas gāze", VAS „Latvijas Dzelzceļš", VAS „Latvijas valsts ceļi", u.c.

217. **Ieguvumi**:

a. Piesaistītas nozīmīgu investīcijas Latgales reģionam;
b. Izstrādāti finanšu atbalsta pasākumi ar pilnvērtīgu reģiona institūciju iesaistīšanos;
c. Uzlabojies reģiona starptautiskais tēls kā investīcijām labvēlīga vide;
d.

218. **Telpiskā piesaiste**: Latgales plānošanas reģiona teritorija.

219. **Atbalsta pasākumi**:

a. Atbalsta pasākumi reģionā ietvers reģiona līmeņa institucionālās sadarbības mehānismus, iesaistot pašvaldības, Latgales reģionā pārstāvēto banku, valsts uzņēmumu un valsts iestāžu filiāles.
b. Atbalsta pasākumi ietvers īpašs nosacījumus attīstības banku darbībai, riska kapitāla piesaiste, u.c.).

220. **Finansējuma priekšlikumi**: Tehniskā palīdzība, valsts atbalsta pasākumi uzņēmējdarbības atbalstam, ERAF, ESF.

221. **Novērtēšana**: Investīciju projekti, piesaistīto investīciju apjoms.

222. **Atbildīgais par programmas ieviešanu**:

7.Attīstības centru tīkls (policentriskas attīstības programma)

223. Programma izveidota Latgales reģiona galveno attīstības virzītāju – pilsētu atbalstam.

224. **Mērķis**: Efektīvs, savstarpēji papildinošs pilsētu tīkls ar skaidri iezīmētām pilsētu lomām (specializācijām) dažādos ekonomikas sektoros ir galvenais reģiona ekonomiskās izaugsmes dzinējspēks un galarezultātā veicina arī lauku teritoriju attīstību. Mērķis ir palielināt pilsētu konkurētspēju reģionālajā, nacionālā un starptautiskajā mērogā, radot pievilcīgu uzņēmējdarbības vidi, tajā skaitā attīstot sociālās, izglītības un kultūras jomas nacionālās un reģionālās nozīmes attīstības centros, tādā veidā būtiski samazinot iedzīvotāju migrāciju no Latgales.

225. **Programmas pamatojums**: Pilsētas, sasniedzot noteiktu lielumu, koncentrē zināšanas, darba vietas, sabiedriskos un komerciālos pakalpojumus, satiksmi un infrastruktūru. Centri kalpo par attīstības veicinātājiem apkaimes teritorijām un reģionam kopumā.

226. Līdzšinējo reģionālo politiku Latvijā raksturoja fragmentārs un telpiskā dimensijā nestrukturēts atbalsta līdzekļu sadalījums pēc vispārējiem attīstības izlīdzināšanas principiem. Tā rezultātā netiek panākta attīstības līmeņa ziņā spēcīgāko un vājāku teritoriju tuvināšanās, atšķirības ir pat palielinājušās. Lielo pilsētu pārvaldība dabiski bijusi vērsta uz savu teritoriju attīstību, valsts līmeņa politisko uzstādījumu rezultātā nav notikusi attīstības resursu savstarpēji papildinoša izmantošana, drīzāk - aktivitāšu pārklāšanās.

227. Šobrīd Latgales reģiona pilsētas galvenokārt pilda pašu pilsētu pakalpojumu un biznesa atbalsta lomu. Pilsētu sadarbība ir notikusi tikai atsevišķu projektu ietvaros (visbiežāk - pārrobežu programmu ietvaros). Turpmāk pilsētām kā reģiona centriem nepieciešams ieņemt spēcīgāku reģiona kopējās attīstības lomu, stiprināt pilsētu unikālās priekšrocības un kompetences, veidot savstarpēji papildinošus sadarbības un partnerības tīklus.

228. Latgales pilsētu pašvaldībām ar savu darbību ir jāizveido izglītības iestāžu tīkls (Latgales stratēģijā 2030 noteiktajai reģiona prasmju pastāvīgai pilnveidošanai), nodrošinot daudzveidīgas izglītības iespējas – paplašinot esošo iestāžu darbību un veidojot jaunas, tai skaitā e-apmācības iespējas.

229. Latgales pilsētas ir raksturīgas ar neskartās dabas tuvumu (ezeri, upes, meži) un vieglu apkārtējo teritoriju sasniedzamību (darbs pilsētā – dzīve laukos). Šī īpatnība ir jāizmanto kā vērtība pilsētvides projektu realizācijā un savienojumu nodrošināšanā ar lauku teritorijām (stratēģijā noteiktie sasniedzamības rādītāji).

230. Latgales pilsētas ir jāpārveido par pievilcīgām teritorijām, veicot kompleksus pilsētvides uzlabošanas projektus. Uzlabošana jāveic, balstoties pilsētu identitātē un atšķirībās. Tās parasti ir nelielas, dažreiz pat sīkas atšķirības, kuras iezīmē katru konkrēto pilsētu lomas Latgales kartē. Īpašo iezīmju saglabāšanai un veidošanai ir izšķiroša nozīme, lai radītu iespēju baudīt Latgales pilsētas kā braucienu galamērķi, līdzīgi kā pašlaik tiek baudīti Latgales lauki.

231. Sasaiste ar Latgales stratēģiju: policentriskas attīstības programma dod ieguldījumu visu stratēģijas mērķu sasniegšanā atbilstoši stratēģiskajiem virzieniem un sniedz teritoriāli koordinētu atbalstu pārējo darbības programmu ieviešanā.

232. **Līdzšinējās darbības**: Reģiona lielākās pilsētas, republikas pilsētas, nacionālās nozīmes centri – Daugavpils un Rēzekne ilggadējā attīstības gaitā ir izveidojušās ar daudzveidīgu ekonomisko struktūru, t.sk. lielu industriālo infrastruktūru Latvijas mērogā, akumulējušas zināšanas un pieredzi ražošanas sektora attīstībai. Daugavpils un Rēzekne ir valsts nozīmes satiksmes infrastruktūras mezgli, tās ir reģiona augstākās izglītības centri ar tālāku izaugsmes potenciālu zināšanu un ražošanas sinerģijai. Abas pilsētas ir ar vislielāko pakalpojumu sektora daudzveidību.

233. Daugavpils un Rēzekne vēsturiskā pieredze, esot rajonu administratīvo centru statusā, ir izveidojusi pārvaldes tradīcijas, piesaistījusi zināšanas un pakāpeniski ir nodrošinājusi spēcīga administratīvā centra infrastruktūru. Lielā mērā tas attiecas arī uz Balviem, Krāslavu, Ludzu un Preiļiem kā bijušajiem rajonu centriem un Līvāniem, pateicoties industriālajai attīstībai padomju laikā, novietojumam un pašvaldības aktivitātei. Pilsētas satur attīstības potenciālu. kas spēj sekmēt plašu apkaimes teritoriju apkalpi un attīstību.

234. Visām septiņu pilsētu pašvaldībām ir izveidotas spēcīgas komandas ar plānošanas un projektu vadības zināšanām un pieredzi (attīstības plānošanas, investīciju un projektu speciālisti).

235. Visas septiņas pilsētas ir aktīvu uzņēmumu asociāciju, kooperatīvo sabiedrību, sabiedrisko organizāciju darbības centri, kas uzkrājuši pieredzi, strādājuši ar dažādu fondu līdzekļiem, tādējādi radījuši pamatu horizontālai sadarbībai, jaunām partnerībām.

236. Programmas telpiskā piesaiste ir pamatota LIAS 2030. Saskaņā ar LIAS 2030 sniegto definīciju, attīstības centrs ir teritorija, kurā ir resursu (t.sk. cilvēkresursu), sociālo un ekonomisko aktivitāšu koncentrācija un kas veicina apkārtējās teritorijas attīstību. Valsts nozīmīgāko (primāro) attīstības centru tīklu veido starptautiskas, nacionālas un reģionālas nozīmes attīstības centri, jo tajos koncentrējas lielākā daļa valsts iedzīvotāju, ekonomiskā un sociālā aktivitāte. Latgales reģionā tās ir Balvu, Daugavpils, Krāslavas, Līvānu, Ludzas, Rēzeknes un Preiļu pilsētas.

237. Visu līmeņu attīstības centros tiek nodrošināti pamatpakalpojumi, saskaņā ar valsts līmenī noteikto pakalpojumu groza apjomu.

238. **Ieviesēji**: republikas pilsētu – Daugavpils un Rēzeknes, kā arī Balvu Krāslavas, Līvānu, Ludzas un Preiļu novadu pašvaldības.

239. **Sadarbības partneri** programmas īstenošanā:

a. kaimiņu valstu pierobežas reģionu pilsētu un pilsētu reģionu pašvaldības,
b. Latgales plānošanas reģiona administrācija,
c. reģiona uzņēmumi un uzņēmēju sabiedriskās organizācijas,
d. Reģionālās attīstības un pašvaldību lietu ministrija, Valsts reģionālās attīstības aģentūra,
e. dažādu ministriju padotībā esošās valsts iestādes Latgales reģionā;
f. citas sabiedriskās organizācijas un reģiona izglītības iestādes.

240. **Ieguvumi**:

a. Attīstības centri dod ieguldījumu reģiona izaugsmē kopumā, tādējādi ieguvējas ir arī pārējās reģiona pašvaldības.
b. Savstarpēji papildinošas sadarbības prakse.
c. Jēgpilna pilsētu tīkla veidošanās ar kompetencēm dažādos sektoros – izaugsmei nepieciešamā kritiskā masa (cilvēkresursu, savienojumu, transporta, IKT).
d. Pilsētu savdabības saglabāšana un unikalitātes veidošana, identitātes nostiprināšana.
e. Proaktīva un koordinētāka reģiona attīstības politika kā ziņa investoriem un attīstības dalībniekiem;

241. **Finansējuma priekšlikumi**:

a. ERAF, ESF, KF projekti attīstības centru pašvaldībās
b. Stratēģiskās investīcijas (lielie investīciju projekti)
c. Kopējais plānotais finansējuma apjoms programmai – 380 miljoni latu.

242. **Novērtēšana**:

a. Starptautiski kultūras, zinātnes un sporta notikumi – starptautiskas konferences, koncerti, sacensības, izstādes, gadatirgi, u.c.;

b. Starptautiska atpazīstamība;
c. Starptautiski transporta savienojumi ar lielajām pilsētām Eiropā un NVS valstīs, t.sk. aviopārvadājumi;
d. Starptautisko savienojumu (mezglu) – lidostas, automaģistrāles, dzelzceļa, robežšķērsošanu - papildinoši infrastruktūras attīstības projekti;
e. Starptautiskās investīcijas, kopuzņēmumi, lielu kompāniju struktūras un saistītie uzņēmumi;
f. Uzņēmumu skaits, t.sk. ārvalstu uzņēmumi;
g. Industriālo parku skaits, loģistikas centru skaits;
h. Publisko pakalpojumu kvalitāte;
i. Pilsētvides/publiskās telpas kvalitāte;
j. Revitalizēto teritoriju skaits un platība;
k. Sabiedriskās dzīves aktivitāte (t.sk. restorānu, kafejnīcu un bāru skaits);
l. Inovatīvu projektu skaits.

243. Policentriskas attīstības programmai izveidotas septiņas apakšprogrammas - septiņu pilsētu programmas – ar mērķi stiprināt katras pilsētas kapacitāti, konkurētspēju, **atbilstoši pilsētas lomai Latgales pilsētu tīklā** un starptautiskajam potenciālam.

6.tabula. **Latgales pilsētu specializācija reģiona ekonomikas perspektīvajās nozarēs**[9] (saskaņā ar ekonomikas profila analīzi)

Apzīmējumi: x – nozīmīga, **X** – ļoti nozīmīga, **X** – vadošā loma)

	Balvi	Daugavpils	Krāslava	Līvāni	Ludza	Rēzekne	Preiļi
Pārtikas rūpniecība (un lauksaimniecības atbalsts)		**X**	x	**X**	x	**X**	**X**
Kokapstrāde	**X**	X	**X**	X	x	X	x
Metālapstrāde un mašīnbūve		**X**		x		**X**	x
Atjaunojamā enerģija un energoefektivitāte	**X**	**X**	x	X	x	**X**	X
Transports un loģistikas pakalpojumi	x	**X**	X	X	X	**X**	x
Tūrisms	x	x	x	x	**X**	x	X
Dziedinoši un veselību veicinoši pakalpojumi		x	x		x	x	x
Radošās industrijas		**X**				**X**	

[9] pilsētu specializācija koriģējama un papildināma pēc detalizētu pilsētu attīstības programmu izstrādes un nozaru precizēšanas

2.attēls. Attīstības centru līmeņi

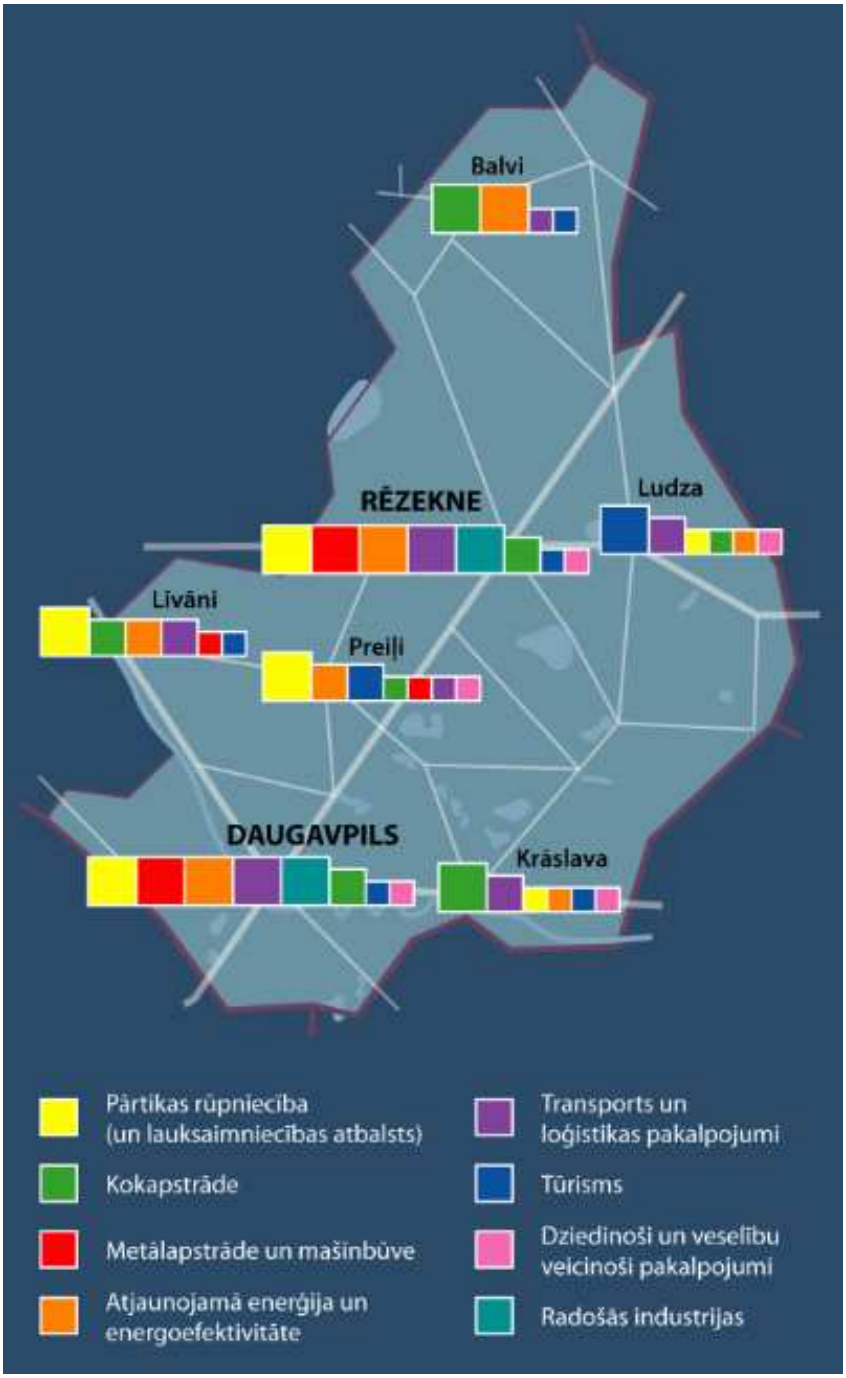

3.attēls. Pilsētu specializācija Latgales pilsētu tīklā (saskaņā ar ekonomikas profila analīzi)

4.attēls. Pilsētu lomas Latgales pilsētu tīklā 2030

7.1. „Attīstības centru tīkls” apakšprogramma: Daugavpils

244. Apakšprogramma atbalsta nacionālas nozīmes attīstības centra Daugavpils stiprināšanu un pilsētas starptautiskās konkurētspējas palielināšanu.

245. Daugavpils pilsētai ir mērķtiecīgu darbību ir nepieciešams ieņemt savu vietu līdzīga lieluma pilsētu starpā Baltijas reģionā. Pilsētai piemīt potenciāls – iedzīvotāju skaits, ražošanas uzņēmumu, infrastruktūras „kritiskā masa”, kultūras, sporta un sabiedrisko notikumu daudzveidība un kvalitāte.

246. Daugavpils loma pilsētu tīklā: **multikulturāla, multietniska un multifunkcionāla pilsēta, pārrobežu ekonomiskās attīstības un pakalpojumu centrs.**

a. republikas pilsēta – pakalpojumi un darba vietas reģionā;
b. Baltijas jūras reģiona līmeņa attīstības centrs – loma transnacionālajā un pārrobežu sadarbībā - pilsēta ar augstu dzīves un vides kvalitāti un augstu tolerances līmeni - ērti pieejamiem starptautiskiem pakalpojumiem un ekonomiskās attīstības centru
c. īpašās iezīmes: Marks Rotko, Daugavpils cietoksnis, Daugavas krastmala, Stropu ezers, pilsētas centrs, daudznacionālā kopiena, sociālais dienests,

247. **Mērķis**: Būtiski paaugstināt Daugavpils pilsētas radošo un tehnisko potenciālu - vidējā laika periodā padarot pilsētu par zināšanu, ekonomisko aktivitāšu un pakalpojumu centru, kura ietekme un saiknes sniedzas pāri reģiona robežām un kas iekļaujas starptautiskajā apritē (tas atrodams pasaules kartē).

248. **Programmas pamatojums**: Daugavpils pilsētai ir iespēja kļūt par centru ekonomiskajā un kultūrtelpā ar vairākiem miljoniem iedzīvotāju - triju valstu (Baltkrievijas, Krievijas, Lietuvas) tuvumā un autoceļu savienojumā ar šo valstu pilsētām, dzelzceļa savienojumā ar Rīgu, Viļņu un Pēterburgu.

249. Daugavpils ir izveidojusies par daudzveidīgu ekonomisko struktūru, t.sk. lielu industriālo infrastruktūru, akumulējusi zināšanas un pieredzi ražošanas sektora attīstībai. Daugavpils ir valsts nozīmes satiksmes infrastruktūras mezgls. Daugavpils ar tajā akreditēto valsts universitāti ir reģiona augstākās izglītības centrs ar tālāku izaugsmes potenciālu zināšanu un ražošanas sinerģijai.

250. Programmas nepieciešamību ir pamatota LIAS 2030 prioritātē „Telpiskās attīstības perspektīva” attīstības centru izaugsme, kur Daugavpils noteikta kā Baltijas jūras reģiona līmeņa attīstības centrs.

251. **Ieviesēji**: Daugavpils pilsētas dome, pašvaldības iestādes un uzņēmumi un nevalstiskās organizācijas, Daugavpils universitāte un Rēzeknes Augstskola.

252. **Sadarbības partneri**: Rēzeknes, Rīgas, Viļņas un Pēterburgas pilsētu un Daugavpils novada pašvaldības, kaimiņu valstu pierobežas reģionu pilsētu un pilsētreģionu pašvaldības, ārzemju sadraudzības pilsētas, Latgales plānošanas reģiona administrācija, reģiona uzņēmumi un uzņēmēju sabiedriskās organizācijas, Reģionālās attīstības un pašvaldību lietu ministrija, Satiksmes ministrija, starptautiskie fondi, Latvijas investīciju un attīstības aģentūra, Valsts reģionālās attīstības aģentūra, dažādu ministriju padotībā esošās valsts iestādes Daugavpilī.

253. **Ieguvumi**: Daugavpilij ir lielākas iespējas veikt reģiona kopējās attīstības balsta/dzinējspēka funkciju - paaugstināt reģiona konkurētspēju, kalpot par zināšanu un investīciju piesaistītāju un izplatītāju reģiona telpā.

254.**Telpiskā piesaiste**: Daugavpils pilsēta

255.**Atbalstāmie pasākumi**:

a. Pilsētas starptautisko savienojumu (mezglu) – starptautiskās reģionālās lidostas „Daugavpils", automaģistrāļu, dzelzceļu papildinoši infrastruktūras attīstības projekti;
b. Starpreģionālā sabiedriskā transporta (autobusu, dzelzceļa, aviācijas) atbalsta pasākumi;
c. Publisko pakalpojumu iestāžu kapacitātes stiprināšanas pasākumi;
d. Tehnoloģiski ietilpīgo ražošanu zināšanu un lietišķo pētījumu bāzes attīstība (Daugavpils Universitātes, dabas un inženierzinātņu lietišķo pētījumu un tehnoloģiju bāzes izveide sadarbībā ar ražošanas uzņēmumiem Latgalē un pasaulē, reģiona augstskolām un profesionālās izglītības skolām);
e. Daugavpils Universitātes izveide par Austrumu (Krievija, Baltkrievija, u.c.) studentu piesaistes punktu; studiju/pētniecisko programmu izveide sadarbībā ar Krievijas augstskolām (pamatojums – motivācija iegūt ES valstī iegūta izglītība, diploms), kā arī Daugavpils Universitātes attīstība par nozīmīgu zinātniski pētniecisko centru Austrumeiropā;
f. Atbalsta pasākumi industriālo parku u.c. ražošanas teritoriju un loģistikas infrastruktūras attīstīšanai (tai skaitā īpašumu atpirkšana), revitalizācijai un jaunu attīstības teritoriju izveidei (greenfield);
g. Daugavpils pilsētas satiksmes infrastruktūras uzlabošana sasaistei ar TEN-T - Autotransporta mezgla Kandavas iela – Smilšu iela būvniecība; Cietokšņa ielas pieslēguma Daugavas ielai izbūve;
h. Pilsētvides/publiskās telpas, pilsētu sabiedriskā transporta attīstības pasākumi saskaņā ar pilsētas attīstības programmu;
i. ūdensmalu izmantošana;
j. Kultūras projekti un citi starptautiska līmeņa notikumi biznesā, kultūrvēsturē, zinātnē un sportā, izmantojot starptautiskās saiknes, uzsverot multikulturālo pilsētu, Marka Rotko u.c. unikālās un īpašās iezīmes (rīcībā veidojot pilsētas tēlu);
k. Starptautiskas nozīmes kultūrvēsturisko objektu attīstības projekti:

- Daugavpils cietokšņa revitalizācija, izveidojot Daugavpils cietoksni par lielāko reģionālo un pārrobežu tūrisma, kultūras un darījumu centru, restaurējot un atjaunojot tā kultūrvēsturiskās vērtības, nodibinot kultūras un tūrisma iestādes, nodrošinot nepieciešamu lietišķās aktivitātes infrastruktūru un iekļaujot Cietokšņa kultūras pasākumus starptautiskā apritē.
- Daugavpils vēsturiskā centra reģenerācija – pilsētbūvniecības pieminekļa infrastruktūras attīstība; starptautisku pasākumu (gadatirgu, festivālu, izstāžu, pilsētas svētku) organizēšana un ekonomisko aktivitāšu stiprināšana pilsētas centra gājēju promenādē - Rīgas ielā; starptautiski notikumi Vienības namā – mūzikas un teātra festivāli, izrādes.

l. "Zaļā pilsēta" starptautiskā mērogā – pasākumi videi draudzīgas pilsētvides veidošanai, dzīves kvalitātes uzlabošanai pilsētas iedzīvotājiem un viesiem:

- investīcijas pilsētvides infrastruktūras – ūdensapgādes, kanalizācijas sistēmas siltumapgādes, atkritumu apsaimniekošana – attīstībai un modernizācijai;
- parku, atpūtas zonu pie pilsētas ūdenskrātuvēm – ezeriem, upes Daugava - veidošana un zaļās zonas saglabāšana;
- veloceliņu tīkla attīstība pilsētā – pilsētas tīkla izveide un iekļaušanās EIROVELO tīklā
- CO2 emisiju samazināšana, īstenojot ēku energoefektivitātes paaugstināšanas, videi draudzīga sabiedriskā transporta – tramvaju attīstības un ielu apgaismojuma renovācijas projektus;
- "zaļā domāšana" – videi draudzīga dzīvesveida popularizēšana iedzīvotājiem un uzņēmējiem, sabiedrības izpratnes attīstīšana par siltumnīcefekta gāzu emisiju samazināšanas pasākumiem pilsētā.

m. Pārrobežu loģistikas un tranzīta pārvadājumu centrs
n. Mūsdienīgas ražošanas centrs (metālapstrāde, apģērbu ražošana, mašīnbūve, pārtikas ražošana, ķīmisko vielu un produktu ražošana, kokapstrāde, jaunas tehnoloģijas) pārrobežu mērogā.

o. citi pasākumi, saskaņā ar Daugavpils pilsētas attīstības programmu.

256. **Atbildīgais par programmas ieviešanu**: Daugavpils pilsētas dome

7.2. „Attīstības centru tīkls" apakšprogramma: Rēzekne

257. Apakšprogramma atbalsta nacionālas nozīmes attīstības centra Rēzeknes stiprināšanu un pilsētas starptautisko konkurētspēju. Programma ir fokusēta uz Rēzekni kā loģistikas un ražošanas centru, nodrošinot infrastruktūras attīstību uzņēmējdarbības veicināšanai, inovāciju un radošo industriju attīstībai.

258. **Rēzeknes loma pilsētu tīklā**: **Austrumlatvijas kultūras, izglītības, radošo industriju un zināšanās balstītas ražošanas centrs**

   a. republikas pilsēta – pakalpojumi un darba vietas reģiona ģeogrāfiskajā centrā;
   b. nacionālas nozīmes radošo pakalpojumu centrs - ražošana, loģistika, atbalsts uzņēmējdarbībai, latgaliskā kultūra un izglītība, transports un reģiona dabas tūrisms.
   c. ekonomiskās izaugsmes un zināšanu radīšanas centrs un dzinējspēks, pilsēta ar attīstītu uzņēmējdarbības, transporta un loģistikas infrastruktūru un pakalpojumiem, kvalitatīvu sociālo infrastruktūru un sabiedriskajiem pakalpojumiem un nodrošina kvalitatīvu dzīves vidi tās iedzīvotājiem.

259. **Mērķis**: Būtiski paaugstināt Rēzeknes lomu Latgales reģionā un Latvijā, veidojot pilsētu kā izglītībā un zināšanās balstītu ražošanas un loģistikas aktivitāšu centru, atbalsta punktu radošo industriju izaugsmei un inovācijas procesu attīstībai, kas balstīti latgaliskajā dzīvesziņā un pasaules pieredzē.

260. **Programmas pamatojums**: Rēzeknes pašvaldībai ir liela pieredze liela mēroga projektu realizācijā un pieredzējušu speciālistu komanda projektu pieteikumu sagatavošanā un ieviešanā. To pierāda realizētie projekti, veiksmīgā Rēzeknes SEZ darbība uzņēmumu darbības nodrošināšanā un nākotnes attīstības plāni. Nepieciešama industriālo teritoriju sakārtošana un jaunu uzņēmumu piesaiste.

261. Nozīmīgā transporta mezgla attīstība, realizētie projekti TEN tīkla autoceļu un dzelzceļu attīstībā, loģistikas projektu realizācija.

262. 2013. gadā Rēzeknē tiks pabeigta daļa no kultūras un radošo industriju attīstībai nepieciešamās infrastruktūras – radošo industriju centrs, Austrumlatvijas reģionālais daudzfunkcionālais centrs (Rēzeknes Koncertzāle), Latgales kultūrvēstures muzejs. Šo institūciju darbību piepildīs saistītās nozaru izglītības iestādes – Rēzeknes Mākslas un dizaina vidusskola, Latvijas Mākslas akadēmijas Latgales filiāle, J. Ivanova Rēzeknes Mūzikas vidusskola, Rēzeknes Augstskola. Tas ļauj Rēzeknei sevi definēt kā Latgales kultūras centru un nacionālas nozīmes radošo pakalpojumu centru, paredzot iespējas izveidot Latgales kinostudiju, amatniecības centrus, multimediju radošās studijas, restaurācijas darbnīcas, Latgales simfonisko orķestri u.c.

263. Viens no nākotnes attīstības virzieniem saistīts ar programmu „Zaļā enerģija", kas paredz jaunu zināšanu un jaunas domāšanas veicināšanu (Rēzeknes Augstskola - pētījumu bāze, sadarbība ar citu ES valstu zinātniekiem – iespējas piedalīties ES 7. Ietvarprogrammas pētījumos par otrās paaudzes biodegvielas ražošanas iespējām Latgalē, kas pozitīvi varētu ietekmēt eksporta bilanci). Sadarbībā ar uzņēmējiem plānots veidot jaunus risinājumus enerģijas sektorā.

264. Programmas nepieciešamību ir pamatota Latvijas ilgtspējīgas attīstības stratēģijā 2030.gadam prioritātē „Telpiskās attīstības perspektīva" Attīstības centru izaugsme, kur Rēzekne noteikta kā reģionālas nozīmes attīstības centrs.

265. **Ieviesēji**: Rēzeknes pilsētas dome, pašvaldības iestādes un uzņēmumi un nevalstiskās organizācijas, izglītības iestādes , t.sk. Rēzeknes Augstskola.

266. **Sadarbības partneri**: Daugavpils pilsētas, Rīgas, Viļņas un Pēterburgas pilsētu un Rēzeknes novada pašvaldības, kaimiņu valstu pierobežas reģionu pilsētu un pilsētreģionu pašvaldības, ārzemju sadraudzības pilsētas, Latgales plānošanas reģiona administrācija, eiroregions "Ezeru zeme", reģiona uzņēmumi un uzņēmēju sabiedriskās organizācijas, nozaru ministrijas un aģentūras, starptautiskie fondi, dažādu ministriju padotībā esošās valsts iestādes Rēzeknē.

267. **Ieguvumi**: Rēzeknei, kā otrajai lielākajai ģeogrāfiskajā centrā un pie Eiropas un TEN tīkla autoceļu un dzelzceļu mezgla izvietotajai pilsētai, ir lielākas iespējas veikt reģiona kopējās attīstības, t.sk. kultūras un radošo industriju balsta / dzinējspēka funkciju – paaugstināt reģiona konkurētspēju, kalpot par inovāciju attīstības centru, investīciju piesaistītāju un izplatītāju reģiona telpā.

268. **Atbalstāmie pasākumi**:

a. Pilsētas starptautisko savienojumu (mezglu) – automaģistrāles, dzelzceļa – papildinoši infrastruktūras attīstības projekti;
b. Atbalsta pasākumi industriālo parku u.c. ražošanas teritoriju un loģistikas infrastruktūras attīstīšanai (t.sk.īpašumu atpirkšana);
c. Starpreģionālā sabiedriskā transporta (autobusu, dzelzceļa) atbalsta pasākumi;
d. Publisko pakalpojumu iestāžu kapacitātes stiprināšanas pasākumi;
e. Tehnoloģiski ietilpīgo ražošanu zināšanu un lietišķo pētījumu bāzes attīstība (Rēzeknes Augstskolas, dabas un inženierzinātņu lietišķo pētījumu un tehnoloģiju bāzes izveide sadarbībā ar ražošanas uzņēmumiem Latgalē un pasaulē, reģiona augstākās un profesionālās izglītības iestādēm);
f. Pilsētvides/publiskās telpas, pilsētu sabiedriskā transporta attīstības pasākumi saskaņā ar pilsētas attīstības programmu;
g. industriālo un degradēto teritoriju revitalizācija (brownfield) un jaunu attīstības teritoriju izveide (greenfield);
h. Atbalsts radošo industriju projektiem un kultūras menedžmenta projektiem (sagatavošanās darbībai 2013. gadā un pēc);
i. Kultūras projekti un citi starptautiska līmeņa notikumi biznesā, kultūrvēsturē, zinātnē un sportā, izmantojot starptautiskās saiknes;
j. Citi pasākumi, saskaņā ar Rēzeknes pilsētas attīstības programmu.

269. **Telpiskā piesaiste**: Rēzeknes pilsēta.

270. **Atbildīgais par programmas ieviešanu**: Rēzeknes pilsētas dome.

7.3. „Attīstības centru tīkls” apakšprogramma: Balvi

271. **Mērķis**: Apakšprogramma atbalsta reģionālas nozīmes attīstības centra - Balvu pilsētas stiprināšanu un pilsētas attīstību, pamatojoties uz tās īpašajām iezīmēm un lomu Latgales reģionā ekonomikas sektoru attīstībā.

272. **Balvu loma pilsētu tīklā**: **Ziemeļlatgales zaļais centrs**

a. reģionālas nozīmes attīstības centrs
b. tālākizglītības un augstākās izglītības risinājumi lauku teritorijās (e-apmācība u.c. formas)
c. Ziemeļlatgales „zaļās” inovācijas (kokapstrādes un meža resursu izmantošana)
d. Sociālās uzņēmējdarbības kompetence
e. Ziemeļlatgales nemateriālā kultūras mantojuma centrs
f. pašvaldības darba izcilība (ITK risinājumu veidošana)

273. **Ieviesēji**: Balvu novada pašvaldība, pašvaldības iestādes un uzņēmumi un nevalstiskās organizācijas, izglītības iestādes, t.sk. reģiona augstskolas.

274. **Sadarbības partneri**:

a. Latgales reģiona pašvaldības, īpaši - Viļakas, Rugāju, Baltinavas, Rēzeknes pilsētas, Rēzeknes novada pašvaldības;
b. Alūksnes un Gulbenes novada pašvaldības, Pleskavas apgabala administrācija (Krievija), veidojot sadarbības projektus starp reģioniem; ārzemju sadraudzības pilsētas,
c. Augstskolas, kuru filiāles atrodas Balvos, izglītības iestādes, mūžizglītības un tālākizglītības organizācijas, kultūras, sporta un nevalstiskās organizācijas;
d. Latgales plānošanas reģiona administrācija, uzņēmumi un uzņēmēju sabiedriskās organizācijas,
e. ministrijas, starptautiskie fondi, Latvijas investīciju un attīstības aģentūra, Valsts reģionālās attīstības aģentūra, dažādu ministriju padotībā esošās valsts iestādes un valsts uzņēmumi Balvos.

275. **Programmas telpiskā piesaiste**: Balvu pilsēta.

276. **Atbalstāmie pasākumi**:

a. Balvu kā novada centra infrastruktūras attīstība ;
b. Ceļu un ielu infrastruktūras uzlabošana;
c. Ziemeļlatgales nemateriālās kultūras mantojuma centra attīstība Balvos
d. Profesionālās un augstākās izglītības centru tīkls (*reģiona augstskolas,* koledžas, Latvijas augstskolu filiāles, profesionālās skolas) un atbalsta pasākumi profesionālajai izglītībai, darbaspēka kvalifikācijas celšanai, mūžizglītībai, t.sk. Balvu „universitāšu pilsētiņas” attīstība, ieviešot E-studiju apmācības un citus inovatīvus risinājumus lauku teritorijai;
e. Specializēto (kokapstrādes u.c.) industriālo parku un saistītās infrastruktūras attīstības atbalsta pasākumi;
f. Sabiedriskā transporta atbalsta pasākumi pilsētas sabiedriskajam transportam un tā sasaistei ar mazpilsētām, apkārtējo novadu teritorijām;
g. Reģiona līmeņa centra pakalpojumu attīstība (pārvaldes, kultūras, sporta, sociālo pakalpojumi, u.c.);
h. Inovatīvu pilsētvides projektu realizācija (ielu telpas uzlabošana, zaļo zonu iekārtošana, aktīvās atpūtas vietas, publiskās ārtelpas uzlabojumi, u.c.);
i. Publisko pakalpojumu iestāžu kapacitātes stiprināšanas pasākumi;
j. Jaunu attīstības teritoriju izveide (greenfield);
k. citi pasākumi, saskaņā ar Balvu novada attīstības programmu.

277. **Atbildīgais par programmas ieviešanu**: Balvu novada dome.

7.4. Attīstības centru tīkls" apakšprogramma: Līvāni

278. **Mērķis**: Apakšprogramma atbalsta reģionālas nozīmes attīstības centra – Līvānu pilsētas stiprināšanu un pilsētas attīstību, pamatojoties uz tās īpašajām iezīmēm un lomu Latgales reģionā ekonomikas sektoru attīstībā.

279. **Līvānu loma pilsētu tīklā**: **Industriāla pilsēta - Latgales uzņēmējdarbības katalizators - tradicionālā mantojuma un 21.gs. tehnoloģiju apvienojums**

   a. reģiona nozīmes attīstības centrs
   b. katalizators - uzņēmējdarbības uzsākšanas atbalsta centrs Latgalei
   c. industriālās ražošanas pilsēta
   d. pašvaldības-uzņēmēju- NVO sadarbība
   e. tradicionālā mantojuma, tehnoloģiju, riteņbraucēju un zaļo ziņu novads

280. **Ieviesēji**: Līvānu novada pašvaldība, pašvaldības iestādes un uzņēmumi un nevalstiskās organizācijas, izglītības iestādes, t.sk. reģiona augstskolas.

281. **Sadarbības partneri**:
   a. Latgales reģiona pašvaldības, īpaši - Rēzeknes pilsētas, Rēzeknes novada, Viļānu, Preiļu, novada pašvaldības;
   b. Jēkabpils pilsētas un Krustpils novada pašvaldības, ārzemju sadraudzības pilsētas, veidojot sadarbības projektus starp pilsētām un reģioniem;
   c. Izglītības iestādes, mūžizglītības un tālākizglītības organizācijas, kultūras, sporta un nevalstiskās organizācijas
   d. Latgales plānošanas reģiona administrācija,
   e. uzņēmumi un uzņēmēju sabiedriskās organizācijas,
   f. ministrijas, starptautiskie fondi, Latvijas investīciju un attīstības aģentūra, Valsts reģionālās attīstības aģentūra, dažādu ministriju padotībā esošās valsts iestādes un valsts uzņēmumi Līvānos.

282. **Telpiskā piesaiste**: Līvānu pilsēta.

283. **Atbalstāmie pasākumi**:
   a. Līvānu kā novada centra infrastruktūras attīstība ;
   b. Ceļu un ielu infrastruktūras uzlabošana;
   c. Uzņēmējdarbības atbalsta infrastruktūras izveide;
   d. Atbalsta pasākumi profesionālajai izglītībai, darbaspēka kvalifikācijas celšanai, mūžizglītībai;
   e. Specializēto industriālo parku un esošos ražošanas teritoriju apkalpes infrastruktūras atbalsta pasākumi,
   f. Sabiedriskā transporta atbalsta pasākumi pilsētas sabiedriskajam transportam un tā sasaistei ar mazpilsētām, apkārtējo novadu teritorijām;
   g. Reģiona līmeņa centra pakalpojumu attīstība (pārvaldes, kultūras, sporta, sociālo pakalpojumi, u.c.);
   h. Inovatīvu pilsētvides projektu realizācija (ielu telpas uzlabošana, zaļo zonu iekārtošana, aktīvās atpūtas vietas, publiskās ārtelpas uzlabojumi, u.c.);
   i. Publisko pakalpojumu iestāžu kapacitātes stiprināšanas pasākumi;
   j. industriālo un degradēto teritoriju revitalizācija (brownfield) un jaunu attīstības teritoriju izveide (greenfield);
   k. ūdensmalu izmantošana (Daugavas un Dubnas upes, Līvānu ezers);
   l. citi pasākumi, saskaņā ar Līvānu novada attīstības programmu.

284. **Atbildīgais par programmas ieviešanu**: Līvānu novada dome.

7.5. „Attīstības centru tīkls” apakšprogramma: Ludza

285. **Mērķis**: Apakšprogramma atbalsta reģionālas nozīmes attīstības centra - Ludzas pilsētas stiprināšanu un pilsētas attīstību, pamatojoties uz tās īpašajām iezīmēm un lomu Latgales reģionā ekonomikas sektoru attīstībā.

286. **Ludzas loma pilsētu tīklā**: **Aktīvu burziņu vieta senākajā Latvijas pilsētā – Latvijas vārtos**

a. reģionālas nozīmes attīstības centrs;
b. cieša sadarbība ar Rēzeknes pilsētu;
c. pilsētas centrs kā kājām staigājama un notikumiem bagāta vieta; (nelielo veikalnieku un amatnieku darbība);
d. ezeru un pilsētas telpas vienotība – pilsētniekiem un pilsētas viesiem;
e. saikne ar ebreju kopienu un iekļaušana aktivitātēs.

287. **Ieviesēji**: Ludzas novada pašvaldība, pašvaldības iestādes un uzņēmumi un nevalstiskās organizācijas, izglītības iestādes, reģiona augstskolas.

288. **Sadarbības partneri**:

a. Latgales reģiona pašvaldības, īpaši - Rēzeknes pilsētas, Rēzeknes novada, Kārsavas, Ciblas, Zilupes novadu pašvaldības;
b. Pleskavas apgabala administrācija (Krievija), veidojot sadarbības projektus starp reģioniem; ārzemju sadraudzības pilsētas, veidojot sadarbības projektus starp pilsētām un reģioniem;
c. Izglītības iestādes, mūžizglītības un tālākizglītības organizācijas, kultūras, sporta un nevalstiskās organizācijas;
d. Latgales plānošanas reģiona administrācija,
e. eiroregions "Ezeru zeme",
f. uzņēmumi un uzņēmēju sabiedriskās organizācijas,
g. ministrijas, starptautiskie fondi, Latvijas investīciju un attīstības aģentūra, Valsts reģionālās attīstības aģentūra, dažādu ministriju padotībā esošās valsts iestādes un valsts uzņēmumi Ludzā.

289. **Programmas telpiskā piesaiste**: Ludzas pilsēta.

290. **Atbalstāmie pasākumi**:

a. Ludzas kā novada centra infrastruktūras attīstība ;
b. Ceļu un ielu infrastruktūras uzlabošana;
c. Uzņēmējdarbības atbalsta infrastruktūras izveide;
d. Profesionālās un augstākās izglītības centru tīkls (*reģiona augstskolas,* koledžas, Latvijas augstskolu filiāles, profesionālās skolas) un atbalsta pasākumi profesionālajai izglītībai, darbaspēka kvalifikācijas celšanai, mūžizglītībai;
e. Specializēto industriālo parku un esošos ražošanas teritoriju apkalpes infrastruktūras atbalsta pasākumi;
f. Sabiedriskā transporta atbalsta pasākumi pilsētas sabiedriskajam transportam un tā sasaistei ar mazpilsētām, apkārtējo novadu teritorijām;
g. Reģiona līmeņa centra pakalpojumu attīstība (pārvaldes, kultūras, sporta, sociālo pakalpojumi, u.c.);
h. Pilsētas centra reģenerācijas projekts (ar privātīpašnieku iesaistošo komponenti);
i. Inovatīvu pilsētvides projektu realizācija (ielu telpas uzlabošana, zaļo zonu iekārtošana, aktīvās atpūtas vietas, publiskās ārtelpas uzlabojumi, u.c.);
j. Publisko pakalpojumu iestāžu kapacitātes stiprināšanas pasākumi;

k. Jaunu attīstības teritoriju izveide (greenfield);
l. citi pasākumi, saskaņā ar Ludzas novada attīstības programmu.

291. **Atbildīgais par programmas ieviešanu**: Ludzas novada dome.

7.6. „Attīstības centru tīkls” apakšprogramma: Krāslava

292. **Mērķis**: Apakšprogramma atbalsta reģionālas nozīmes attīstības centra - Krāslavas pilsētas stiprināšanu un pilsētas attīstību, pamatojoties uz tās īpašajām iezīmēm un lomu Latgales reģionā ekonomikas sektoru attīstībā.

293. Krāslavas loma pilsētu tīklā: **Starptautisks kontaktpunkts un tikšanās vieta pārrobežu sadarbības izcilībai**

a. reģionālas nozīmes attīstības centrs;
b. pārrobežu sadarbības starptautiskā dimensija;
c. cieša sadarbība ar Daugavpils pilsētu;
d. sadarbība ar Lietuvu, Baltkrieviju, Krieviju;
e. gurķu audzēšanas puduris un tradīcijas;
f. daudznacionālas sabiedrības integrācijas pieredze;
g. Plāteru dzimtas vārds un mantojums;
h. kokapstrādes projektu turpinājums;
i. aktīvā tūrisma centrs un Daugavas loki;
j. amatnieku tradīciju saglabāšana/radošuma attīstība.

294. **Ieviesēji**: Krāslavas novada pašvaldība, pašvaldības iestādes, uzņēmumi, nevalstiskās organizācijas, izglītības iestādes (t.sk. reģiona augstskolas).

295. **Sadarbības partneri**:

a. Latgales reģiona pašvaldības, īpaši - Daugavpils pilsētas, Daugavpils novada, Dagdas, Aglonas un Preiļu novadu pašvaldības;
b. Baltkrievijas pilsētu un reģionu pārstāvji; ārzemju sadraudzības pilsētas, veidojot sadarbības projektus starp pilsētām un reģioniem;
c. Izglītības iestādes, mūžizglītības un tālākizglītības organizācijas, kultūras, sporta un nevalstiskās organizācijas;
d. Latgales plānošanas reģiona administrācija;
e. eiroregions "Ezeru zeme";
f. uzņēmumi un uzņēmēju sabiedriskās organizācijas;
g. ministrijas, starptautiskie fondi, Latvijas investīciju un attīstības aģentūra, Valsts reģionālās attīstības aģentūra, dažādu ministriju padotībā esošās valsts iestādes un valsts uzņēmumi Krāslavā.

296. **Telpiskā piesaiste**: Krāslavas pilsēta.

297. **Atbalstāmie pasākumi**:

a. Krāslavas kā novada centra infrastruktūras attīstība ;
b. Ceļu un ielu infrastruktūras uzlabošana;
c. Uzņēmējdarbības atbalsta infrastruktūras izveide;
d. Profesionālās un augstākās izglītības centru tīkls (t.sk. ar tālmācības elementu pielietojumu) un atbalsta pasākumi profesionālajai izglītībai, darbaspēka kvalifikācijas celšanai, mūžizglītībai;
e. Specializēto industriālo parku un esošo ražošanas teritoriju apkalpes infrastruktūras atbalsta pasākumi;
f. Sabiedriskā transporta atbalsta pasākumi pilsētas sabiedriskajam transportam un tā sasaistei ar mazpilsētām, apkārtējo novadu teritorijām;
g. Reģiona līmeņa centra pakalpojumu attīstība (pārvaldes, kultūras, sporta, sociālo pakalpojumi, u.c.);

h. Daugavas krastmalas izbūve (promenādes izveide un saistība ar centru);
i. Kultūras pieminekļu atjaunošana un jaunu funkciju piešķiršana
j. Tikšanās vietu/ konferenču telpu un ar to saistīto pakalpojumu attīstības atbalsta pasākumi;
k. Pilsētas centra kompleksas atjaunošanas pasākumi, t.sk. Krāslavas pils kompleksa reģenerācija;
l. Inovatīvu pilsētvides projektu realizācija (ielu telpas uzlabošana, zaļo zonu iekārtošana, aktīvās atpūtas vietas, publiskās ārtelpas uzlabojumi, u.c.);
m. Publisko pakalpojumu iestāžu kapacitātes stiprināšanas pasākumi;
n. Jaunu attīstības teritoriju izveide (greenfield);
o. citi pasākumi, saskaņā ar Krāslavas novada attīstības programmu.

298. **Atbildīgais par programmas ieviešanu**: Krāslavas novada dome.

7.7. „Attīstības centru tīkls” apakšprogramma: Preiļi

299. **Mērķis**: Apakšprogramma atbalsta reģionālas nozīmes attīstības centra - Preiļu pilsētas stiprināšanu un pilsētas attīstību, pamatojoties uz tās īpašajām iezīmēm un lomu Latgales reģionā ekonomikas sektoru attīstībā.

300. **Preiļu loma pilsētu tīklā**: **Latgales lauku saimnieku centrs un modernas pārvaldības paraugs**

a. reģionālas nozīmes attīstības centrs
b. lauku saimnieku un lauksaimnieciskās darbības atbalsta centrs Latgalē
c. pašvaldības darba izcilība pilsētas-lauku attiecībās
d. inovatīvi tūrisma risinājumi (Ieļļu muzejs, Preiļu pils, u.c.) – kultūrvēsturiskā mantojuma izmantošana
e. sociālās uzņēmējdarbība un sociālie uzņēmumi
f. izglītības izcilība

301. **Ieviesēji**: Preiļu novada pašvaldība, pašvaldības iestādes un uzņēmumi un nevalstiskās organizācijas, izglītības iestādes (t.sk. reģiona augstskolas).

302. **Sadarbības partneri**:

a. Latgales reģiona pašvaldības, īpaši –, Daugavpils pilsēta, Daugavpils novads,, Rēzeknes pilsētas pašvaldība, Rēzeknes novads, Krāslavas novads Līvānu novads, Riebiņu novads, Vārkavas novads;
b. Lauku atbalsta dienests, valsts centrālās un reģionālās iestādes, pārrobežu partneri;
c. Izglītības iestādes, mūžizglītības un tālākizglītības organizācijas, kultūras, sporta un nevalstiskās organizācijas;
d. Latgales plānošanas reģiona administrācija;
e. eiroregions "Ezeru zeme";
f. uzņēmumi un uzņēmēju sabiedriskās organizācijas;
g. ministrijas, starptautiskie fondi, Latvijas investīciju un attīstības aģentūra, Valsts reģionālās attīstības aģentūra, dažādu ministriju padotībā esošās valsts iestādes un valsts uzņēmumi.

303. **Telpiskā piesaiste**: Preiļu pilsēta.

304. **Atbalstāmie pasākumi**:

a. Preiļu kā novada centra infrastruktūras attīstība ;
b. Ceļu un ielu infrastruktūras uzlabošana;
c. Uzņēmējdarbības atbalsta infrastruktūras izveide;
d. Profesionālās un augstākās izglītības centru tīkls (*reģiona augstskolas,* koledžas, Latvijas augstskolu filiāles, profesionālās skolas) un atbalsta pasākumi profesionālajai izglītībai, darbaspēka kvalifikācijas celšanai, mūžizglītībai;
e. Specializēto industriālo parku un esošo ražošanas teritoriju apkalpes infrastruktūras atbalsta pasākumi;
f. Sabiedriskā transporta atbalsta pasākumi pilsētas sabiedriskajam transportam un tā sasaistei ar mazpilsētām, apkārtējo novadu teritorijām;
g. Reģiona līmeņa centra pakalpojumu attīstība (pārvaldes, kultūras, sporta, sociālo pakalpojumi, u.c.);
h. Pilsētas centra reģenerācijas projekts (ar privātīpašnieku iesaistošo komponenti);
i. Inovatīvu pilsētvides projektu realizācija (ielu telpas uzlabošana, zaļo zonu iekārtošana, aktīvās atpūtas vietas, publiskās ārtelpas uzlabojumi, u.c.);
j. Publisko pakalpojumu iestāžu kapacitātes stiprināšanas pasākumi;

k. Jaunu attīstības teritoriju izveide (greenfield);
l. citi pasākumi, saskaņā ar Preiļu novada attīstības programmu.

305. **Atbildīgais par programmas ieviešanu**: Preiļu novada dome.

8.Transporta un sakaru programma „Savienojumi”

306. **Mērķis**: Apvienot valsts un reģiona resursus transporta un sakaru infrastruktūras attīstībai Latgalē, lai īstenotu telpiski integrētu reģiona attīstības politiku un izmantotu Daugavpils un Rēzeknes ekonomikas potenciālu. Programmai „Savienojumi” ir galvenie uzdevumi:

    a. attīstīt nacionālā līmeņa centru starptautiskos savienojumus (autoceļi, dzelzceļš, aviācija, mobilie, elektroniskie sakari);
    b. attīstīt iekšējos reģiona savienojumus (reģiona iekšējā ceļu tīkla attīstība un sasniedzamība no jebkuras vietas līdz nacionālas nozīmes centram 45 minūšu laikā un 30 minūšu laikā līdz reģiona nozīmes centram, sakaru pārklājums reģionā, savstarpējās saites, dzelzceļš Dienvidu-Ziemeļu virzienā).

307. **Programmas pamatojums**: Lai nodrošinātu reģiona konkurētspēju, Latgalei jābūt „savienotai” ar pasaules preču, cilvēku, informācijas un finansu plūsmām. Latgales konkurētspēju nodrošinās uzņēmumu, cilvēku un pārvaldes iespējas iekļauties starptautiskos tīklos, mācīties, gūt ienākumus, piesaistīt investīcijas un jaunus ekonomiskās attīstības dalībniekus.

    a. **Starptautiskie savienojumi**: Būtiska ir starptautisko tirgu sasniedzamība – tiešie reisi un ceļā pavadītais laiks, sakaru kvalitāte. Jānodrošina savienojumi starp Latgales pilsētām (reģiona nozīmes attīstības centriem) un attīstības centriem Baltijas jūras reģionā (Rīgu, Viļņu, kā arī centriem Krievijā un Baltkrievijā).
    b. **Reģiona iekšējie savienojumi**: Būtiska ir reģiona transporta un sakaru tīkla uzturēšana pēc rajona pašvaldību likvidācijas, novadu reformas un valsts pārvaldes restrukturizācijas, lai nodrošinātu pakalpojumu pieejamību un saglabātu lauku apdzīvojuma centrus. Reģiona nozīmes attīstības centru sasniedzamību nodrošinās radiālo ceļu struktūra un reģiona centru savstarpējie savienojumi. Pierobežu teritoriju ekonomiskās dzīves stiprināšanai un pieejai pie ceļiem, kas ved uz reģiona nozīmes centriem, jāattīsta Austrumu stīgas projekts.

308. Programmas ietvaros jāveido sadarbība ar LR SM integrētai reģiona autoceļu tīkla attīstības plānošanai un projektu izstrādei atbilstoši Latgales reģiona vajadzībām.

309. Programma atbalsta Latvijas ilgtspējīgas attīstības stratēģijas 2030 prioritāti „Telpiskās attīstības perspektīva”, uzlabojot sasniedzamību (Transporta infrastruktūras plānošana un sabiedriskais transports; Transporta infrastruktūras attīstība; Komunikāciju tīkla attīstība) un ieguldot attīstības centru izaugsmē un pilsētu-lauku mijiedarbībā. Programma atbalsta Latgales stratēģijas stratēģiskajos virzienus „Savienojamība”, „Gudra pārvaldība” un „Efektīvi uzņēmumi”.

310. **Līdzšinējās darbības**:

    a. Valsts autoceļu programmas ietvaros rekonstruētie ceļi, ceļu posmi;
    b. VAS „Latvijas dzelzceļš’ projekti;
    c. Daugavpils lidostas projekts, autoceļu projekts „Austrumu stīga” u.c.

311. **Ieviesēji**: Latgales plānošanas reģiona pašvaldības, uzņēmēji (privātās publiskās partnerības projekti), Daugavpils Universitāte, Rēzeknes Augstskola, Transporta un sakaru institūta Latgales filiāle, Rīgas Tehniskā universitāte, uzņēmējdarbības atbalsta institūcijas.

312. **Sadarbības partneri**: Latgales plānošanas reģiona pašvaldības, uzņēmēji (privātās publiskās partnerības projekti), Satiksmes ministrija, Transporta un sakaru institūta Latgales filiāle, VAS „Latvijas valsts ceļi” (Latgales reģiona nodaļa), VAS „Latvijas dzelzceļš”, Latvijas pasts, Lattelecom, LMT, u.c. sakaru operatori.

313. **Ieguvumi**: Programma nodrošinās iedzīvotāju un biznesa mobilitāti, pakalpojumu pieejamību un informētību.

314. **Telpiskā piesaiste**: Latgales reģionam svarīgākie savienojumu struktūras elementi ir:

a. Latgales reģiona autoceļu tīkls (integrēta programma);
b. autoceļa un dzelzceļa transporta koridors Austrumu-Rietumu virzienā (E22/ A6, A12 autoceļš);
c. autoceļa un dzelzceļa transporta koridors Dienvidu-Ziemeļu virzienā (E262/ A13);
d. Rīgas-Daugavpils (A6) savienojums;
e. Daugavpils lidosta;
f. Pierobežas autoceļš (Austrumu stīga);
g. Robežpunkti Ludonka (RU)/Vientuļi (LV) un Patarnieki(LV)-Grigorovščina (BY).
h. Platjoslas internets.

315. **Finansējuma priekšlikumi**:

a. Valsts autoceļu programma 2013,
b. Valsts autoceļu programma nākamajā ES finansu periodā;
c. Latvijas dzelzceļš;
d. KF, ERAF.

316. **Novērtēšana** (indikatori):.

a. reģionālie valsts autoceļi ar melno segumu – 100 %,
b. vietējie autoceļi ar melno segumu – >50%.
c. Nokļūšana līdz nacionālas nozīmes centram - 45 min.;
d. Nokļūšana līdz reģionālas nozīmes centram no jebkura vietējā centra reģionā - 30 min.;
e. Nokļūšana no novada centra līdz pagasta centriem pa asfaltētu ceļu.
f. Daugavpils lidostas darbība;
g. Laika attālums līdz Rīgai no nacionālās nozīmes centriem (pa dzelzceļu, ar autobusu);
h. Laika attālumi starp pilsētām reģionā;
i. Interneta ātrums;
j. Sakaru kvalitāte;
k. Mediju darbība un informācijas vienotība latviešu (latgaliešu) un krievu valodās runājošajās sabiedrības daļās.

317. **Atbildīgais par programmas ieviešanu:** Latgales plānošanas reģions

8.1. „Savienojumi” apakšprogramma: Latgales reģiona integrētā autoceļu programma

318. **Mērķi**:
   a. Nodrošināt nokļūšanu no jebkuras vietas 45 minūšu laikā līdz nacionālas nozīmes centram un 30 minūšu laikā līdz reģiona nozīmes centram;
   b. Dažāda līmeņa centru savstarpējo savienojumu tehniskā modernizācija sasniedzamības ātruma, drošības un dažādu satiksmes veidu nodrošināšanai;
   c. Ieviest Austrumu stīgas projektu, tādējādi atbalstot pierobežas un bijušo rajona nomaļu teritoriju savienojumus ar attīstības centriem un veicinot pierobežas ekonomisko un sociālo dzīvotspēju.

319. **Atbalstāmie pasākumi**:
   a. valsts reģionālo autoceļu plānošana un uzturēšanu Latgales reģionā;
   b. pašvaldību ceļi un ielas, savienojošie ar valsts un reģiona nozīmes ceļiem;
   c. ceļi uz pagastu centriem;
   d. autoceļu projekts „Austrumu stīga”;
   e. Ceļa posms P35 Smiltene-Gulbene-Balvi-RKP Vientuļi kā starptautiskas nozīmes autoceļš.

320. **Atbildīgais par programmas ieviešanu:** VAS „Latvijas valsts ceļi” (Latgales nodaļa), pašvaldības.

8.2. „Savienojumi" apakšprogramma: Transporta koridori un ES Austrumu robeža

321. **Mērķi**:
   a. Veicināt pilsētu (Rēzeknes, Ludzas, Krāslavas, Daugavpils, Balvu) uzņēmējdarbības attīstību un ērtus savienojumus ar Rīgu;
   b. Nodrošināt kvalitatīvas, drošas integrētas, konkurētspējīgas transporta sistēmas attīstību:
      i. Austrumu-Rietumu virzienā;
      ii. Dienvidu-Ziemeļu virzienā;
      iii. Rīgas – Daugavpils virzienā.
   c. Modernizēt esošos robežšķērsošanas punktus un izveidot jaunus punktus (muitas un loģistikas centrs Pātarniekos Krāslavas novadā, Vientuļi Viļakas novadā).

322. **Programmas pamatojums**: Transporta koridoru un robežšķērsošanas infrastruktūras uzlabošana ir būtiska ekonomisko aktivitāšu saglabāšanai un to palielināšanai nākotnē, t.sk. preču tranzīts - kravu pārvadājumi pa autoceļu E22. E262, P35, dzelzceļu.

323. Latgales reģiona interesēs ir:
   a. Četru joslu autoceļa izbūve Rēzekne-Rīga, Daugavpils-Rīga;
   b. Ātrgaitas dzelzceļš no Rēzeknes un no Daugavpils līdz Rīgai, dzelzceļa izmantošana reģiona iekšējai sasniedzamībai (Pēterburga-Varšava);
   c. Autoceļa E262 „Sanktpēterburga – Pleskava – Rēzekne – Daugavpils - Medumi" modernizēšana, lai nodrošinātu starptautisko savienojumu (kā arī reģiona iekšējo starp Daugavpili un Rēzekni) starp Krievijas un ES valstīm tirdzniecības, loģistikas un tūrisma attīstībai;
   d. Esošo robežšķērsošanas punktu ar Krieviju modernizēšana, paredzot RKP „Vientuļi/Ludonki" preču un pakalpojumu plūsmas attīstīšanu, novēršot ierobežojumus robežkontroles punkta darbībā, atjaunojot kravas automobiļu kustību un eksporta un tranzīta procedūru noformēšanas iespēju;
   e. Robežkontroles punkta ar Baltkrieviju izbūve (Patarnieki(LV)-Grigorovščina (BY)), muitas un loģistikas centra izbūve Pātarniekos Krāslavas novadā.

324. **Līdzšinējās darbības**:

   a. VAS Latvijas dzelzceļš ieguldījumi Austrumu-Rietumu dzelzceļa koridora attīstībā (vilcienu kustības vadības automātisko sistēmu modernizācijas projekts; signalizācijas un telekomunikāciju tīklu kabeļu ieguldīšana vairāk nekā 320 km garumā, t.sk. posmā Naujene – Indra.
   b. VAS Latvijas Dzelzceļš ieviestais KF projekts „Sliežu ceļa atjaunošana Austrumu - Rietumu dzelzceļa koridora posmos" (2005-2009), kurā atjaunoti 260 km sliežu ceļu un 17 dzelzceļa pārbrauktuves.
   c. Uzsāktie būvniecības darbi A12 (E22) posmā „Rīga (Tīnuži) – Koknese" un posmā „Ludza-Terehova" Valsts galveno autoceļu segu rekonstrukcijas programmas 2010-2012 ietvaros (KF);
   d. Daugavpils un Rīgas savienojums par Daugavas kreiso krastu savienojums (c. Ilūksti).

325. **Ieviesēji**: Latgales reģiona pašvaldības, pašvaldības uzņēmumi, izglītības iestādes, privātie uzņēmumi.

326. **Sadarbības partneri**: Satiksmes ministrija, Ārlietu ministrija, Tieslietu ministrija un to padotībā esošās iestādes un uzņēmumi.

327. **Ieguvumi**:

a. Samazinās attālums laikā līdz Rīgai;
b. Uzlabojas reģiona starptautiskā sasniedzamība, robežu šķērsošana;
c. Attīstās ekonomiskā un sociālā pārrobežu sadarbība;
d. Ir radīti tehniski priekšnoteikumi labākai kravu plūsmas caurlaidībai, uzlaboti transporta apkalpojošā joma.

328. **Telpiskā piesaiste**: Latgales pašvaldības, kuru teritorijās atrodas nacionālas nozīmes infrastruktūra (valsts galvenie autoceļi, dzelzceļš, robežšķērsošanas punkti).

329. **Atbalstāmie pasākumi**:

a. Pasākumi, kas saistīti ar autoceļiem, dzelzceļam, Austrumu-Rietumu un Dienvidu-Ziemeļu virzienu maģistrāļu krustpunktam Rēzeknē, Daugavpils lidostai un robežšķērsošanas punktiem pieguļošo teritoriju attīstību – muitas, loģistikas, ražošanas, transporta apkalpes uzņēmumu darbībai (inženierinfrastruktūras izbūve, pievadceļi, zemju konsolidācija)
b. Pasākumi, kas saistīti ar satiksmes un reģiona uzņēmumu sadarbības uzlabošanu.

330. **Finansējuma priekšlikumi**: ERAF, ESF.

331. **Novērtēšana**:

332. **Atbildīgais par programmas ieviešanu**: Latgales plānošanas reģions.

8.3. „Savienojumi” apakšprogramma: Daugavpils lidosta

333. **Mērķis**: Veicināt Latgales reģiona labāku sasniedzamību ar apkārtējo reģionu svarīgākajiem ekonomiskās attīstības centriem - Rīgu, Minsku, Pēterburgu un Viļņu, kā arī citām Eiropas pilsētām.

334. **Programmas pamatojums**: LIAS 2030 saredz Daugavpils lidostu nākotnē veidot kā nacionālas nozīmes lidostu, kurām ir svarīga tūrisma un uzņēmējdarbības veicināšanai ne tikai reģionālā un nacionālā līmenī, bet ari transnacionālai sadarbībai. Apakšprogramma sekmēs LIAS 2030 prioritātes „Telpiskās attīstības perspektīva” attīstības virziena „sasniedzamība” realizāciju. Daugavpils lidostas attīstība veicinās Daugavpils līdzdalību starptautiskajā apritē.

335. **Līdzšinējās darbības**: Daugavpils pilsētas uzsāktie sagatavošanās darbi Daugavpils lidostas izveidei.

336. **Ieviesēji**: Daugavpils pilsētas dome, pašvaldības uzņēmumi, pašvaldības iestādes, izglītības iestādes.

337. **Sadarbības partneri**: Daugavpils novada dome, Satiksmes ministrija un tās padotībā esošās iestādes, valsts uzņēmumi.

338. **Ieguvumi**:

   a. Uzlabota Latgales reģiona sasniedzamība nodrošinās tūrisma, radošo industriju, loģistikas, u.c. nozaru attīstību;
   b. Uzlabota uzņēmējdarbības vide.

339. **Telpiskā piesaiste**: Daugavpils pilsētas un Daugavpils novada pašvaldības.

340. **Atbalstāmie pasākumi**:
   a. lidostas izpētes projekts;
   b. pievadceļu un lidostas skrejceļu izbūve;
   c. ražošanas un komercteritoriju attīstība lidostas apkārtnē;
   d. mazo lidostu tīkla attīstība lidojumu drošības pasākumiem un vietējiem komercpārvadājumiem.

341. **Finansējuma priekšlikumi**: ERAF, ESF.

342. **Novērtēšana**:

343. **Atbildīgais par programmas ieviešanu**: Daugavpils pilsētas dome.

8.4. „Savienojumi” apakšprogramma: Latgales informatīvā telpa

344. **Mērķis**: Veicināt Latgales reģiona integrāciju Latvijas un starptautiskajā informatīvajā telpā. Nodrošināt platjoslas interneta savienojumu visā reģiona teritorijā, lai atbalstītu pakalpojumu pieejamību un uzņēmējdarbību.

345. **Pamatojums**:

a. Interneta infrastruktūras kvalitāte (interneta ātrums, u.c.) pilsētās ir nepietiekama pilnvērtīgai uzņēmējdarbībai un pārvaldes funkciju veikšanai;
b. Nepietiekama TV, radio kanālu pieejamība, īpaši daļā pierobežas teritoriju;
c. dažāda latviešu un krievu valodās runājošo informatīvā telpa (mediji, saturs, pieejamība).

346. **Ieviesēji**: Latgales pašvaldības, telekomunikāciju uzņēmumi, mediji, NVO, bibliotēkas, izglītības iestādes.

347. **Sadarbības partneri**: LR Satiksmes ministrija, Latgales plānošanas reģions.

348. **Atbildīgais par programmas ieviešanu**:

9.Novadu programma

349. Programma izveidota novadu pašvaldību atbalstam pēc administratīvi teritoriālās reformas realizācijas. Tās ietvaros novadu pašvaldības varēs iesniegt projektus administratīvās kapacitātes paaugstināšanai un pakalpojumu pieejamības uzlabošanai iedzīvotājiem.

350. **Mērķis**: Stiprināt novadu centrus, pagastu pārvalžu centrus kā vietējos pārvaldes un pakalpojumu centrus un nodrošināt efektīvu novadu teritoriju pārvaldību.

351. **Programmas pamatojums**:

a. Nepieciešams atbalsts jaunai pārvaldes organizācijai novados likumā „Par pašvaldībām" noteikto pašvaldību funkciju izpildei;
b. Vietējās attīstības centriem – mazpilsētām, novadu centriem un Daugavpils un Rēzeknes novadu gadījumā – pašvaldību noteiktajiem pagastu centriem jāspēj būt par vietējās ekonomikas izaugsmes centriem. To attīstība jābalsta vietējos resursos, specializācijā, attīstības priekšnoteikumos un jāstiprina esošās funkcionālās saiknes ap nacionālas nozīmes attīstības centriem reģionā:
    i. Ap Rēzekni – Kārsava, Viļāni, Ludza, Balvi, Viļaka, Zilupe, Rugāji, Blonti, Baltinava, Malta, u.c. saskaņā ar pašvaldību attīstības programmās definētajiem vietējās attīstības centriem;
    ii. Ap Daugavpili – Līvāni, Ilūkste, Preiļi, Krāslava, Dagda, Aglona, Naujene, Vecvārkava, Riebiņi, u.c. saskaņā ar pašvaldību attīstības programmās definētajiem vietējās attīstības centriem.
c. Vietējās attīstības centriem jānodrošina pakalpojumu pieejamība apkārtējo lauku teritoriju iedzīvotājiem. Samazinoties iedzīvotāju skaitam lauku nomales teritorijās, pašvaldībām jāorganizē pakalpojumu loģistika un jānodrošina speciālistu pieejamība;
d. Pašvaldību budžeta līdzekļu samazināšanās, sociālā spriedze un nolietotā infrastruktūra, īpaši lauku centros.

352. **Līdzšinējās darbības**:
a. Pašvaldību pirmā pieredze darbam novadā (kopš 2009.gada 1.jūlija);
b. Uzsāktais novadu attīstības plānošanas process (saistībā ar darbības programmas "Infrastruktūra un pakalpojumi" 3.6.2.pasākumu „Komplekss atbalsts novadu pašvaldību izaugsmes sekmēšanai") ;
c. Pašvaldību uzņēmumi, iestādes, iestrādnes - esošā infrastruktūra un pašvaldību speciālisti.

353. **Programmas telpiskā piesaiste**: Latgales reģiona novadu pašvaldību teritorija un pakalpojumu sniegšanas vietas: mazpilsētas, novadu un pagastu centri.

354. **Ieviesēji:** Latgales reģiona novadu pašvaldības.

355. **Sadarbības partneri**: Rēzeknes un Daugavpils pilsētu pašvaldības, ministrijas, valsts iestāžu Latgales filiāles, valsts uzņēmumi, pašvaldību iestādes un pašvaldību uzņēmumi, privātie uzņēmumi, nevalstiskās organizācijas, Latgales plānošanas reģiona administrācija,

356. **Ieguvumi**:

a. Saglabāta novadu sociālā infrastruktūra, transporta tīkls un inženierinfrastruktūra,
b. Uzlabota e-pārvaldība,
c. Uzlabota pakalpojumu kvalitāte un pieejamība iedzīvotājiem un uzņēmējiem.

357. **Atbalstāmie pasākumi**:

a. Novadu pakalpojumu sniegšanas centru infrastruktūras stiprināšana;
b. Atbalsts pašvaldības ceļu un ielu tīklu un saistītās infrastruktūras sakārtošanai saistībā ar pakalpojumu pieejamības nodrošināšanu.
c. Atbalsts pakalpojumu nodrošināšanai vai alternatīviem „piegādes" veidiem laukos;
d. Rēzeknes lidosta;
e. Ūdensapgādes un kanalizācijas pakalpojumu kvalitātes uzlabošana un infrastruktūras attīstība;
f. E-pārvaldības projekti.

358. **Finansējuma priekšlikumi**:

a. Plānotais finansējums līdz 2013.gadam no darbības programmas "Infrastruktūra un pakalpojumi" 3.6.2.pasākuma „Komplekss atbalsts novadu pašvaldību izaugsmes sekmēšanai" ietvaros un no ERAF;
b. 2014-2020 finansu periodā - ESF, ERAF, u.c.

359. **Novērtēšana**:
a. Pašvaldību investīcijas;
b. Iedzīvotāju skaits (lauku un pilsētu attiecība un dažādi teritoriju sociāli ekonomiskie rādītāji);
c. Piesaistīto sadarbības partneru skaits (t.sk. citas pašvaldības).

360. **Atbildīgais par programmas ieviešanu:** Novadu programmā var tikt veidotas apakšprogrammas atbilstoši pašvaldību funkcijām. Piemēram, Preiļu novada dome uzņemas atbildību un sadarbībā ar citām ieinteresētajām pašvaldībām attīsta vispārējās izglītības attīstības jautājumus Latgales reģionā.

10.„Skola+" (sabiedriskās darbības atbalsta centru un pakalpojumu programma)

361. **Mērķis**: Skola+ programmas mērķis ir sadarbībā ar lauku skolotājiem un uzņēmīgiem cilvēkiem mobilizēt izglītības, kultūras, un citu pašvaldību un valsts pakalpojumu sniedzēju un uzņēmēju resursus, lai nodrošinātu sabiedrisko pakalpojumu pārklājumu novados, saglabātu lauku apdzīvojumu, un saglabātu latgalisko kultūru.

362. **Programmas pamatojums**: Demogrāfisko, migrācijas un saimnieciskās dzīves izmaiņu rezultātā iedzīvotāju skaits, sevišķi lauku nomalēs, samazinās. Samazinās arī bērnu skaits skolās, un daudzas no tām ir slēgtas (Latgalē 2008-2009. gados slēgtas 16 skolas, no tām 8 Rēzeknes novadā, turpretī Krāslavas novadā ir atrasts veids, kā saglabāt mazās skolas).

363. Slēdzot skolu, kuras ir pildījušas arī vietējās sabiedriskās dzīves centra lomu un lielākoties ir arī galvenais apdzīvotās vietas pastāvēšanas centrs laukos, sākas neatgriezeniski demogrāfiski, sociāli un ekonomiski procesi. To sekas nelabvēlīgi izpaužas vietējo iedzīvotāju demogrāfiskajā un kvalitatīvajā sastāvā. Ienākumu meklējumos aizbrauc ģimenes ar bērniem; laukos paliek dzīvot gados vecie cilvēki un ģimenes ar kompleksām sociālām problēmām. Apkaimē samazinās potenciālo darba ņēmēju un darba devēju skaits. Pašvaldībām šādas vietas nākotnes scenārijs ir saistīts ar sociālā atbalsta pasākumiem un tālākā nākotnē – ar teritorijas iztukšošanos.

364. Ekonomikas attīstība prasa jaunas zināšanas, pastāvīgu mācīšanos, kvalifikācijas paaugstināšanu jeb mūža izglītību, lai iekļautos ekonomiskajos procesos, darba tirgū, kā arī darba vietas laukos.

365. Skola+ programma balstās uz izglītības iestāžu kvalificēto personālu, kas veido būtisku vietējās sabiedrības daļu, kura laukos var tikt zaudēta, ja nav darba.

366. **Pasākumi**: Skolas+ programma virzīta uz vienu no scenārijiem:

   a. Skolas neslēgšanu, turpinot izglītības procesu[10] un papildinot ar citām sabiedriskajām aktivitātēm, pašvaldības funkcijām;
   b. Lauku sabiedriska centra izveidi, nodrošinot mūžizglītības procesu un papildinot ar citām sabiedriskajām aktivitātēm, pašvaldības funkcijām.

367. Skola, minimālais pakalpojumu piedāvājums un pagasta kultūras centrs, kur tiek organizēti visi svētki, pasākumi u.t.t., jo kultūras mantojums būtu jācenšas saglabāt tieši laukos (it sevišķi etnogrāfiskie ansambļi, tradīcijas....).

368. Skola+ modelī dažādās kombinācijās var ietilpt:
   a. Skola (pirmsskolas, vispārējās izglītības, profesionālās izglītības pakalpojumi, t.sk. speciālās izglītības un mājapmācību atbalsta centri bērniem-invalīdiem);
   b. Bērnu attīstības un rotaļu centri;
   c. Pieaugušo apmācību, kvalifikācijas paaugstināšanas, zināšanu aktivitātes, lauksaimnieciskās u.c. konsultācijas;
   d. Pašvaldības pagasta pārvalžu pakalpojumi (sociālais dienests, sociālo pakalpojumu centrs, klientu apkalpošanas centrs, komunālā dienesta struktūrvienība, u.c.);
   e. Bibliotēkas un sabiedriskie informācijas punkti;
   f. Kultūras iestāde / struktūrvienība;
   g. Sporta iestāde / struktūrvienība;
   h. Telpas pastam;

[10] Neskatoties uz pašreizējo normatīvo bāzi, sekojot izglītības reformas attīstībai, kā arī meklējot lauku situācijām piemērotus risinājumus (pedagogu darba koordināciju, transporta un mācību procesa koordinēšanas finansēšana no Novadu programmas vai Skola + programmas līdzekļiem)

i. Medicīnas punkts, ģimenes ārsta prakses vieta;
j. Telpas policijai;
k. Telpas komercpakalpojumiem (frizieris, sabiedriskā ēdināšana, bankomāts, u.c.);
l. Telpas nevalstiskā sektora organizāciju darbībai (Sarkanā Krusta punkti, Jaunsargu kustības bāzes vietas, u.c.)
m. Jauniešu brīvā laika centri;
n. Dažāda inventāra nomas punkti;
o. Tūrisma un brīvā laika pavadīšanas centri ar dažādu programmu piedāvājumu;
p. Izstāžu zāles;
q. Svinību zāles;
r. Amatniecības centri;
s. Sociālās uzņēmējdarbības biznesa inkubators;
t. Sociālo pakalpojumu centrs / struktūrvienība;
u. „Pusceļa dzīvokļi", kur jauniešiem, kas pēc bērnu nama ierodas sabiedrībā, sociālo darbinieku uzraudzībā apgūt dzīvesprasmes,
v. u.c. pakalpojumi.

369. **Līdzšinējās darbības**:

a. Esošais izglītības iestāžu personāls;
b. Pašvaldību administratīvie resursi un esošā pakalpojumu infrastruktūra un zināšanas;
c. Vietējās iniciatīvu grupas (lauku partnerības) un līdzšinējās iniciatīvas, aktīvie cilvēki, iestrādes un projekti.

370. **Programmas telpiskā piesaiste**: Latgales plānošanas reģiona novadu pašvaldības.

371. **Sadarbības partneri**: Latgales reģiona novadu pašvaldības, Latgales plānošanas reģiona administrācija, LR Izglītības un zinātnes ministrija, LR Labklājības ministrija, LR Veselības ministrija, LR Satiksmes ministrija, LR Kultūras ministrija, ministriju padotībā esošās valsts iestādes Latgales reģionā.

372. **Ieviesēji**: novadu pašvaldības, pašvaldību iestādes un nevalstiskās organizācijas.

373. **Ieguvumi**:
Tiešie ieguvumi:
a. Izglītības iestāžu vai pakalpojuma sniegšanas vietu saglabāšana laukos;
b. Organizēti dažādu sektoru pakalpojumu sniedzēji - pašvaldības, privātā un nevalstiskā sektora un brīvprātīgie resursi kopējām darbībām.
Netiešie ieguvumi:
c. Izglītības u.c. publisko pakalpojumu darbinieku nodarbinātība;
d. lauku apdzīvojuma saglabāšana;
e. lauku inteliģences un zināšanu saglabāšana, Latgales kultūras identitātes un tradīciju saglabāšana,
f. samazinās iedzīvotāju aizbraukšana no laukiem;
g. saglabājas jauniešu īpatsvars lauku iedzīvotāju sastāvā;
h. Palielinās darbspējas vecuma iedzīvotāju nodarbinātība un mobilitāte;
i. Pieaug uzņēmumu skaits (uzņēmējdarbības iniciatīvas) teritorijā;
j. Pieaug pilsonisko iniciatīvu un pasākumu skaits teritorijā;
k. Nostiprinās sociālā drošība un komforts (vecie un vientuļie, cilvēki ar īpašām vajadzībām)
l. Skolu beidzēji paliek (arī atgriežas) strādāt reģionā (NVA prakses programmas, uzņēmumi);
m. Pieaug vietējo iedzīvotāju dzīves kvalitāte un pašvērtības sajūta , ticība saviem spēkiem.

374. **Finansējuma priekšlikumi**: ESF, ERAF, ESF. Apakšprogramma saistīta ar darbības programmām „Sociāli atbildīgās Latgale" mērķiem, un projekti var tikt finansēti kopīgi.

Atbalstāmie pasākumi: Programma vērsta uz skolotāju potenciāla izmantošanu, kā arī uz citu speciālistu iesaistīšanu projektos, kas saistīti ar prasmju paaugstināšanu:

a. Vispārējās izglītības, apmācību programmas,
b. Speciālistu piesaiste;
c. Sabiedrisko centru izveides pasākumi (būvniecība, esošo būvju rekonstrukcija);
d. Sabiedriskā transporta, skolēnu autobusu, invalīdu u.c. specializētā transporta iegāde un transporta pakalpojumi;
e. Atbalsta pasākumi pašvaldību izglītības pārvaldēm vispārējās, pirmskolas izglītības iestāžu saglabāšanai, skolotāju un priekšmeta apmācību koordinēšanai novadā, (papildus pienākumi Izglītības pārvaldēm, pedagogu, speciālistu transporta izdevumi, koordinēšana, priekšmetu apmācības materiāli tehniskā bāze, u.tml.);
f. Atbalsts novada pašvaldības iestāžu restrukturizācijai, pakalpojumu sniegšanas vietu izveidei, t.sk. ēku rekonstrukcija, speciālistu apmaksa, transports;
g. Nevalstiskā un privātā sektora projekti pakalpojumu sniegšanas uzsākšanai laukos (.sk. ēku rekonstrukcija, speciālistu apmaksa, transports);
h. Uzņēmējdarbības apmācībām saistībā ar Latgale ID apakšprogrammu 5.1„Uzņēmējdarbība izglītībai”.

375. Trīs soļu metode izglītības iestādes saglabāšanai vai pakalpojumu centra izveidei:

a. Pirmais solis - balstoties uz metodiskajiem ieteikumiem (iespējamie novadu pārvaldības modeļi, pakalpojumu sniegšanas process), novada plānotājs izvērtē izglītības, u.c. pakalpojumu pieejamību novadā,
b. Otrais solis - aprēķina esošās pašvaldības izmaksas pakalpojumu nodrošināšanai konkrētajā apdzīvotajā vietā (kurā ir jāslēdz vai nesen slēgta skola);
c. Otrais solis – pašvaldības politisks lēmums:
    i. par skolas turpmāko pastāvēšanu un izglītības pakalpojumu koordinēšanas darbībām novadā,
    ii. par skolas turpmāko pastāvēšanu un papildināšanu ar citiem pašvaldības pakalpojumiem;
    iii. par skolas slēgšanu un pakalpojumu centra iekārtošanu

376. **Atbildīgais par programmas ieviešanu:** ....

11.Sociāli atbildīgā Latgale

377. Sociālā atbildība ir Latgales reģionu raksturojoša iezīme, ko noteikusi dzīve nabadzīgā reģionā, apstākļos, kur pati dzīve spiež izdomāt risinājumus.

378. Darbības programma „Sociāli atbildīgā Latgale" ir izveidota nabadzības novēršanai un sociālai iekļaušanai; reģiona sociālās kompetences demonstrēšanai Latvijā un pārrobežu kontekstā un sociālo dienestu profesionalitātes paaugstināšanai.

379. **Mērķis**: Apvienot reģiona pašvaldību sociālo dienestu, visu sektoru sociālās jomas resursus reģiona sociālās kompetences paaugstināšanai (izmantojot Latgales kā viena no Eiropas nabadzīgākā reģiona statusu sociālā finansējuma piesaistei un attīstot reģionu par sociālo prasmju līderi).

380. **Programmas pamatojums**: Kopējā reģiona iedzīvotāju vecumstruktūrā nākotnē pensijas vecuma iedzīvotāju īpatsvars kļūs vēl lielāks. Savu aktualitāti saglabās tādas sociālās problēmas kā bezdarbs, alkoholisms, nelabvēlīgās ģimenes, u.c. Nemazināsies iedzīvotāju skaits, kuriem nepieciešams savlaicīgs un kvalitatīvs sociālais atbalsts integrācijai sabiedriskajos un ekonomiskajos procesos.

381. Latgalei kā pierobežas reģionam nākas tieši iesaistīties starpvalstu līgumu izpildē sociālās drošības jomā (pensiju, padomju uzņēmumos strādājušajām personām, nepilsoņu sociālās apdrošināšanas jautājumi, sociālās garantijas, u.c.).

382. Atveroties robežām, sevi piesaka Latvijai līdz šim neraksturīgas sociālās problēmas – cilvēku tirdzniecība, bēgļi. Latgalei kā ES Austrumu pierobežai jābūt gatavai sociālās drošības jautājumiem, kas saistīti ar Krievijas un Baltkrievijas robežu atvēršanu.

383. Nabadzības apstākļos sociālā atbalsta nodrošināšana un sociālo pakalpojumu pieejamība lauku teritorijā nozīmē ne tikai atbalsta sniegšanu klientiem, bet pat eksistenciālu jautājumu risināšanu un cilvēka cienīgu dzīves apstākļu saglabāšanu.

384. Dominē sociālā palīdzība (naudas un materiālie pabalsti), tā ir cīņa ar sekām. Lielāka vērība jāvērš sociālu problēmu risināšana, sociālu pakalpojumu sniegšanai.

385. Mēs piedzimstam, augam un dzīvojam tik dažādi un tik dažādos apstākļos. Pārējai „normālajai" sabiedrībai vēl jāmācās iecietību un jākļūst atsaucīgākai, lai tuvinātos sociālās iekļaušanas mērķiem.

386. Rūpes, pašaizliedzība, kalpošana ir Latgalē izkoptas vēsturiski, moderni – sociālā atbildība, viesmīlība, uzmanība. Darbības programma ir vērsta uz visu to apkalpojošo sfēru darbiniekiem, kas strādā pakalpojumu jomā un ikdienā veic pašaizliedzīgu darbu – veselības aprūpes darbinieki, sociālie darbinieki, u.c.. Domājot par (1) viņu iespējām komercializēt aprūpes pakalpojumus, tādējādi dodot savu ieguldījumu reģiona ekonomikā (2) viņu apmācību, kvalifikācijas paaugstināšanu, sadarbību un (3) viņu sociālo aizsardzību.

387. Sociāli atbildīgās Latgales programma sasaucas ar Latgales stratēģijas virzieniem „Gudra Pārvalde" un „Efektīvi uzņēmēji" un atbilst Latvijas ilgtspējīgas attīstības stratēģijas 2030 prioritātei „Ieguldījumi cilvēkkapitālā".

388. **Līdzšinējās darbības**:
    a. Daugavpils, Rēzeknes un Balvu pašvaldību sociālās palīdzības un sociālo pakalpojumu sistēmas izveidotas augstā kvalitātē un var kalpot par piemēru gan Latvijas, gan pārrobežu līmenī;

b. rehabilitācijas centrs „Rasas pērles” vardarbībā cietušajiem bērniem Rugāju novadā, Līvānu novada „Baltā māja”, Krāslavas bērnu sociālās rehabilitācijas centrs „Mūsmājas” un citi valsts un pašvaldību sociālo pakalpojumu sniedzēji novados, viņu zināšanas, pieredze un infrastruktūra;
c. bērnu invalīdu biedrības „Saulstariņi” pakalpojumi, un citas nevalstiskās organizācijas un brīvprātīgie;
d. Valsts sociālās drošības tīkla pasākumi (pieejami pašvaldībām);
e. Zināšanu bāze Daugavpils Universitātē, Rēzeknes Augstskolā, augstskolas „Attīstība” filiālē;
f. Reģiona sociālā darba profesionāļiem piemītošā misijas apziņa un darba dziņa.
g. Sadarbības tīkls – veselības aprūpes iestādes, policijas, u.c.

389.**Ieviesēji**:

a. Latgales reģiona pašvaldības, pašvaldību iestādes,
b. Latgales reģiona augstskolas un profesionālās izglītības iestādes;
c. Valsts iestādes,
d. Valsts, nevalstisko organizāciju un privātie sociālās rehabilitācijas un sociālās aprūpes sniedzēji, brīvprātīgie;
e. LM Labklājības ministrijas padotībā esošās valsts iestādes – Nodarbinātības valsts aģentūras Latgales filiāles, Valsts sociālās apdrošināšanas aģentūras Latgales nodaļas, Valsts bērnu tiesību aizsardzības inspekcija, Valsts darba inspekcija, valsts sociālās aprūpes centrs "Latgale",
f. primārās un sekundārās veselības aprūpes sniedzēji Latgalē (piem., Daugavpils psihoneiroloģiskās slimnīcas pakalpojumi personām ar garīgās attīstības traucējumiem),
g. Latgales plānošanas reģiona administrācija.

390.**Sadarbības partneri**:

a. LR Labklājības ministrija un tās padotībā esošās iestādes Latvijā (Sociālās integrācijas valsts aģentūra, Veselības un darbspēju ekspertīzes ārstu valsts komisija);
b. Latvijas un starptautiskās sabiedriskā labuma organizācijas
c. LR Veselības ministrija,
d. LR Iekšlietu ministrija un tās padotībā esošā iestāde un Valsts policija, cietumi,
e. LR Tieslietu ministrija un tās padotībā esošās iestādes – Valsts probācijas dienesta un Valsts policijas Latgales struktūrvienības.

391.**Ieguvumi**:
Tiešie ieguvumi:
a. Efektīvas un stipras sociālā atbalsta sistēmas pašvaldībās un pašvaldību sadarbība klientu apkalpošanā;
b. Paaugstinās sociālā darba speciālistu kvalifikācija un apmācību programmu kvalitāte, kā arī apmācību koordinācija;
c. Uzlabota situācija sociālās izslēgšanas riskam pakļauto iedzīvotāju nodarbinātības jomā (pielāgotas darba vietas invalīdiem, pašnodarbinātība, prasmju programmas, u.c.) un iekļaušanās sociālajās norisēs;
d. Institūciju sadarbība (neatliekamā medicīniskā palīdzība, neatliekamā „sociālā palīdzība”, starpprofesionālas komandas);
e. Sociālās jomas speciālistu starptautiskā aprite.
f. Lielāks piesaistītais finansējums sociālajiem projektiem;
g. Saglabājas pamats mazo novadu sociālo pakalpojumu attīstībai;
h. Mazinātas atšķirības sociālo pakalpojumu saņemšanās iespējās starp pilsētu un lauku iedzīvotājiem;
i. Uzlabojas sociālā atbalsta pasākumu kvalitāte reģionā.

Netiešie ieguvumi:

a. Augstāka sociālās drošības sajūta reģiona iedzīvotājiem.
b. Stiprinās sociālā darba prestižs;
c. Samazinās kopējie bezdarba rādītāji reģionā;
d. Veselīgas ģimenes, jaundzimušo mirstības rādītāji;
e. Jaunas darba vietas sociālajā sfērā (sociālās un veselības rehabilitācijas un aprūpes pakalpojumu uzņēmumi, t. sk. piesaistot aprūpes klientus no Eiropas);
f. Attīstīta brīvprātīgo kustība.

392. Sociāli atbildīgās Latgales darbības programmas pamatā ir:

a. Atbalsts sociālās palīdzības un sociālo pakalpojumu sistēmas un sociālā darba kapacitātes paaugstināšana (t.sk. Latgales plānošanas reģiona sociālo pakalpojumu attīstības programmas 2010-2017.gadam realizācija)
b. Starpsektoru sadarbība klienta labā;
c. Sociālās jomas nozīme Latgales reģiona līdera pozīcijā (speciālistu starptautiskā mēroga pasākumi, pozitīvo piemēru demonstrēšana, starptautiskā sadarbība un prasmes strādāt ar starptautiskiem finansu instrumentiem);
d. Nodarbinātība un sociālās garantijas „vienkāršo/parasto/ikdienas" profesiju darbiniekiem

393. **Telpiskā piesaiste**: Latgales plānošanas reģiona teritorija

394. **Finansējuma priekšlikumi**: – ESF, ERAF, starptautiskās labdarības organizācijas.

395. **Atbildīgais par programmas ieviešanu:** Daugavpils pilsētas domes Sociālo lietu pārvalde.

11.1. „Sociāli atbildīgā Latgale" apakšprogramma: Sociālās drošības pasākumi

396. Apakšprogrammas mērķis - atjaunot vai saglabāt klientu spējas apmierināt pamata vajadzības atbilstoši viņu individuālo spēju līmenim un apkārtējās vides piedāvātajām iespējām.

397. **Pasākumi** sociālās palīdzības un sociālo pakalpojumu sistēmas stiprināšanai, piemēram:
   a. Pasākumi, kas uz jau izveidoto sociālo pakalpojumu sniedzēju bāzes ļauj pašvaldībām padziļināt vienu vai vairākas sociālā darba specializācijas konkrētām klientu grupām (personām ar garīga rakstura traucējumiem, ar atkarības problēmām, neārstējami slimām personām, sociālā riska ģimenēm, u.c.).
   b. Pasākumi pašvaldību atbalstam minimālā sociālo pakalpojumu apjoma nodrošināšanai katrā pašvaldībā (sociālais dienests, aprūpe mājās, krīzes telpas, sociālo pakalpojumu centrs trūcīgākajiem iedzīvotājiem);
   c. Pasākumi Daugavpils un Rēzeknes pilsētu atbalstam pilna spektra sociālo pakalpojumu sniegšanā, saglabājot vadošo lomu sociālā darba attīstīšanā.
   d. Pasākumi sociālā atbalsta koordinēšanai reģionā, t.sk. valsts iestāžu speciālistu pieejamībai, pašvaldību sociālo pakalpojumu pieejamībai laukos (mobilās brigādes), kaimiņu pašvaldībā;
   e. Atbalsts jaunu sociālo pakalpojumu izstrādei un ieviešanai;
   f. Speciālistu apmācība (aprūpētāji, sociālā darba speciālisti, sociālās palīdzības organizētāji) un apmācību programmu kvalitātes paaugstināšana, kā arī to pieejamības nodrošināšana;
   g. Atbalsts pašvaldību sociālo dienestu materiāli tehniskais nodrošinājumam un klientam piemērota transporta nodrošināšanā (specializētais transports, invalīdu, dažādu problēmu personu pārvadāšanai);
   h. Sociālo pakalpojumu alternatīva loģistika sadarbībā ar klientu sabiedriskajām organizācijām, ar valsts uzņēmumiem, ar vietējām kopienām;
   i. Sabiedrisko ēku un invalīdu mājokļu vides pieejamības pasākumi;
   j. Universālā dizaina projekti pilsētu centros;
   k. Daudzveidīgu informēšanas veidu un kanālu izmantošana klientu uzrunāšanai/ sasniegšanai (krīzes tālruņi, e-pakalpojumi, sociālie portāli, īsziņas, klātbūtnē, paaugstinot kvalifikāciju saskarsmei ar klientu grupām, iesaistot klientu nevalstiskās organizācijas, SOS tālruņu reklāma, sociālās kampaņas, akcijas);
   l. Pasākumi sociālo partneru - lielo uzņēmumu un valsts iestāžu – iesaistīšanai sociālo pakalpojumu uzlabošanā un jaunu Latgales reģiona vajadzībām atbilstošu risinājumu izstrādē (pakalpojumu pieejamībā, sociālajā nodarbinātībā, izglītošanā, utt.), sociālo partneru izglītošana;
   m. Atbalsts brīvprātīgo darbam;
   n. Atbalsts veselības aprūpes speciālistu līdzdalībai sociālo pakalpojumu sniegšanā (t.sk. starpprofesionāļu komandā), sadarbībai ar ģimenes ārstiem, slimnīcām,
   o. Kopēji pašvaldību, Valsts probācijas dienesta, Valsts policijas un Valsts bērnu tiesību aizsardzības inspekcijas projekti probācijas klientu uzraudzībā, preventīvā pārkāpumu uzvedības korekcijā;
   p. Kopēji pašvaldību sociālo dienestu un vietējo iniciatīvas grupu lokāli, uz apkaimes iedzīvotājiem vērsti sociālie projekti.

398. **Atbildīgais par programmas ieviešanu:** Valsts sociālās apdrošināšanas aģentūra, Daugavpils reģionālā nodaļa.

11.2. „Sociāli atbildīgā Latgale” apakšprogramma: Sociālā kompetence

399. Apakšprogramma mērķis - uzlabot sociālās jomas speciālistu kapacitāti, stiprināt sadarbības tīklus un izmantot sociālās jomas sasniegumus Latgales reģiona pozicionēšanā nacionālā un starptautiskā līmenī.

400. Atbalstāmie pasākumi:
    a. Sadarbībā ar LPR reģionu pilsētas stiprina projektu kapacitāti, starptautiskās sadarbības potenciālu, piesaista finansējumu un iekļaujas darbības programmā „Latgales reģiona pievilcība” (skat.426.e.punktu), pozicionējot reģiona sociālo kompetenci.
    b. Sociālā darba speciālistu izglītošana, kvalifikācijas paaugstināšana, pieredzes apmaiņa, pārrobežu sadarbības tīklojumu veidošana.
    c. Sociālās jomas pozitīvie piemēri
    d. Sociālā atbalsta zināšanu centri (sociālo tehnoloģiju pārneses punkti);
    e. Sociālo aprūpētāju, u.c. starptautiskas apmācības programmas augstskolās (ar prakses iespējām Latgalē).
    f. Latgale ID apakšprogrammas „Sociālā uzņēmējdarbība” pasākumu koordinēšana.

401. **Atbildīgais par programmas ieviešanu:** Daugavpils pilsētas domes Sociālo lietu pārvalde.

11.3. „Sociāli atbildīgā Latgale" apakšprogramma: Vienkāršās profesijas

402. Apakšprogramma mērķis – apkalpojošā sfērā strādājošo nodarbinātība un sociālā aizsardzība (sociālie darbinieki, mediķi, skolotāji, policisti, pastnieki, u.c.).

403. Sociāli atbildīgās Latgales programma veidota cilvēkiem, kas ikdienā veic nozīmīgu, neaizstājamu darbu, saņemot par to zemu atalgojumu, tādējādi paši atrodoties tuvu bezdarba, nabadzības u.c. sociāliem riskiem.

404. Darbības programma atbalstīs **pasākumus**, kas meklēs veidus, t.sk. finansu instrumentus:

a. apkalpojošo un aprūpes prasmju komercializēšanai t.sk. uzņēmējdarbības projekti. sociālie uzņēmumi);
b. darbinieku apmācībai, kvalifikācijas paaugstināšanai;
c. darbinieku sociālajai aizsardzībai (asociācijas, kooperatīvi, kopēji uzņēmumi)

12. Ezeri (tūrisma un dabas programma)

405. Ezeru programma vērsta uz ūdeņu un dabas teritoriju apsaimniekošanas modeļu un jaunu prasmju izplatīšanu savienojumā ar sabiedrības veselības veicināšanu un uzņēmējdarbības veikšanu.

406. **Mērķis**: Attīstīt prasmes dabas ilgtspējīgā apsaimniekošanā un ilgtspējīgu dabas pakalpojumu sniegšanā, pilnveidot videi draudzīgu tūrisma un dabas infrastruktūru.

407. **Programmas pamatojums**:

a. Latgalē ir liela virszemes ūdeņu daudzveidība, ainaviski pievilcīga dabasvide, ievērojamas valsts mežu platības.
b. Latgalē ir arī Latvijā siltākās vasaras un baltākās ziemas. Vienāda garuma visi četri gadalaiki ļauj piedāvāt daudzveidīgu aktīvo dabas tūrismu.
c. Ekotūrisms, dabai draudzīgs tūrisms, ūdens izmantošana, pie Daugavas esošo pašvaldību sadarbība, ezeru izmantošana, īpaši aizsargājamo dabas teritoriju apsaimniekošana attīstās nepietiekami. Īpaši aizsargājamās dabas teritorijas (193 120 ha platībā jeb 13% no reģiona teritorijas platības), kur noteikts īpašs režīms un ierobežota saimnieciskā darbība, nabadzības apstākļos tiek uztverts kā slogs.
d. Nepieciešams paaugstināt zināšanas par dabas teritoriju dažādiem apsaimniekošanas modeļiem, lai nodrošinātu to ilgtspējīgu izmantošanu, nekaitējot ekosistēmām un vienlaikus atbalstot vietējo ekonomiku.

408. Ezeru programma atbilst Latvijas ilgtspējīgas attīstības stratēģijas 2030. prioritātei „Dabas vērtību un pakalpojumu ilgtspējīgas apsaimniekošana" un nosaka, ka Latvijai jākļūst par ES līderi ilgtspējīgu dabas pakalpojumu sniegšanā.

409. **Līdzšinējās darbības**: Dabas ilgtspējīgās apsaimniekošanas jomā ir veiktas sekojošās darbības:

a. Aizsargājamo dabas teritoriju tīkls NATURA2000 un apsaimniekošanas pieredze (Rāznas nacionālais dabas parks, aizsargājamais ainavu apvidus Augšdaugava, dabas parks „Daugavas loki", u.c.);
b. Projekti: Waterjoy (projekts „Uz ūdens balstītā kopējā tūrisma piedāvājuma radīšana Latgalē un Utenas apgabalā"), Eiroreģiona projekti, pašvaldību, u.c. pārrobežu sadarbības projekti (LV, LT, RU), Remote Access;
c. Privātīpašnieku un pašvaldību pieredze ūdeņu apsaimniekošanā;
d. Lauku tūrisma pakalpojumu tīkls, datu bāze;
e. Pilsētu iniciatīvas publisko dabas teritoriju pieejamībā (Ludza, Krāslava, Līvāni, Balvi);
f. Daugavpils Universitātes un Rēzeknes Augstskolas zinātniski pētnieciskā darbība un realizētie projekti bioloģiskās daudzveidības, vides saglabāšanas, kā arī tūrisma attīstības jomās.

410. **Ieviesēji**: juridiskas personas, kas apsaimnieko īpaši aizsargājamās dabas teritorijas, vai sadarbībā tām - vietējās iniciatīvu grupas (partnerības), izglītības iestādes, Latgales reģiona attīstības aģentūra, tūrisma asociācijas, privātie ezeru un īpaši aizsargājamo dabas teritoriju apsaimniekotāji.

411. **Sadarbības partneri**: tūrisma uzņēmumi, LR Vides ministrija (t.sk. abas aizsardzības pārvalde, Latvijas vides ģeoloģijas un meteoroloģijas centrs), Veselības inspekcija, VAS „Latvijas valsts meži", Valsts mežu dienests, Veselības inspekcija, reģionālās vides pārvaldes, vietējās iniciatīvu grupas (partnerības), izglītības iestādes, Latgales reģiona attīstības aģentūra.

412. **Telpiskā piesaiste**: īpaši aizsargājamo dabas teritoriju tīkls (un NATURA 2000) tīkls, pilsētu zaļās zonas, ezeri, Daugava un piegulošās teritorijas.

413. **Ieguvumi**:

a. Darbvietas laukos (tūrismā);
b. Dabas teritoriju pieejamība un iespējas aktīvai atpūtai, veselīgam dzīvesveidam;
c. Dabas kapitāla saglabāšana.

414. **Novērtēšana**:

a. tūrisma uzņēmumu skaits, ienākumi un tūristu (viesu) skaits;
b. peldvietu, laivu piestātņu un sporta vietu skaits,
c. aktīvā tūrisma izmantošanā iekļautu ezeru, upju skaits;
d. tūrisma uzņēmumi, kas iesaistījušies programmas realizācijā;
e. aktīvā tūrisma, kultūras, sporta, u.tml. pasākumi.

415. **Finansējuma priekšlikumi**: ERAF, ESF, u.c.

416. **Atbalstāmie pasākumi**::

a. Daugavas apakšprogramma pašvaldībām gar Daugavu (Līvānu, Daugavpils, Krāslavas novadi);
b. Rāznas Nacionālā parka pašvaldību apakšprogramma
c. Ezeru apsaimniekošanas projekti (ūdensobjektu un zivju resursu apsaimniekošana, ūdeņu īpašnieku sadarbības tīkli);
d. Peldvietu, ūdenstransporta, atpūtas, makšķerēšanas vietu, ūdenssporta projekti;
e. Dabas aizsargājamo teritoriju izmantošana ekonomiskajām aktivitātēm, sportam, aktīvai atpūtai;
f. Pilsētu zaļo zonu labiekārtošana,
g. Publisko dabas teritoriju labiekārtošana;
h. Izglītojoši, pētnieciski un praktiski izziņas projekti;
i. Talkas;
j. Daudzveidīgi āra aktīvās atpūtas objekti (ar dzīvniekiem, transportu, slēpošanu, utt.) un naktsmītņu pakalpojumu kvalitātes uzlabošana saistībā ar tiem;
k. Tūrisma notikumi – gadatirgi, svētki, pārgājieni, sacensības, u.c.
l. Vietējās dabas un kultūrvides resursu izmantošana tūrisma aktivitātēm.
m. Lauku tūrisma aktivitātes.

417. **Atbildīgais par programmas ieviešanu**: Rēzeknes Augstskola.

13.Latgales reģiona pievilcība (mārketinga programma)

418. Līdztekus ar uzņēmējdarbības veicināšanas aktivitātēm, ir nepieciešams radīt un realizēt reģiona atpazīstamības (marketinga) veicināšanas programmu. Programmu, kas nerunā par slikto Latgalē.

419. **Mērķis**:

a. parādīt Latgales reģionu kā savdabīgu un pievilcīgu reģionu tā esošajiem un potenciālajiem iedzīvotājiem (interesanta dzīvesvieta), uzņēmējiem pievilcīga teritorija investīcijām) un apmeklētājiem (neaizmirstams piedzīvojums, par ko pastāstīt citiem);
b. mobilizēt reģiona pašvaldības, sociālās institūcijas un uzņēmējus vienota/daudzveidīga tēla izveidei un komunikācijai dažādām mērķa auditorijām.

420. **Programmas pamatojums**:

a. Programma fokusējas uz trijām interešu grupām – uzņēmējiem (investoriem), reģiona iedzīvotājiem (informējot tos par attīstības jautājumiem) un tūristiem (aicinot tos apmeklēt Latgali).

b. Latgales pievilcības programma atbalsta visa veida sporta, izglītības, tūrisma, mākslas, mūzikas, u.c. kultūras un citu sociālo jomu aktivitātes, kas popularizē reģionu, kas veicina starptautisku kontaktu veidošanos un tādējādi palīdz iepazīt reģionu kā potenciālu investīciju teritoriju.

c. Programma runā godīgi par Latgali un rāda Latgales intereses un gatavību rīkoties, runā Latgales vārdā.

d. Programma nesaka, ka Latgalē ir „augsti kvalificēts darbaspēks par pieņemamām cenām". Mēs zinām, ka, Latgalē ir zemas darba algas, liels publiskais sektors, Latgales mazais uzņēmums bez līdzekļiem. Programma rāda Latgales simbolus (Zilo ezeru zeme), bet apzinās, ka zivju resursi ir noplicināti, ezeri nav pieejami, infrastruktūra nav izbūvēta. Rāda reģiona stratēģisko novietojumu, transporta savienojumus.

421. Programma atklāj unikālo, izmanto gan starptautiski atpazīstamos vārdus, gan jaunus reģiona kultūras zīmolus, izmanto jaunāko tehnoloģiju iespējas. Latgale rāda sevi caur Latgales Kultūrvēstures muzeju Rēzeknē unikālo keramikas ekspozīciju, nemateriālās kultūras mantojumu, Marku Rotko, Juriju Tiņanovu, caur radinieku un paziņu atvestajiem lauku labumiem, caur Preiļu sieru un leļļu galeriju, lauku dažādajām saimniecībām, kulināro mantojumu, cilvēku viesmīlību, sirsnību, strādīgumu, caur spīdveju, Jersikas čuguna baznīcu un Aglonas baziliku, caur vēsturi (Mežciema sanatoriju ar zirgu pienu un dūņām, kņazieni Ragņedu Goreslavu), u.c. ko apkopojis projekts „Vesels Latgolā"[11]. Programma nošķir Latgali no negatīvām asociācijām un priekšstatiem, kas saistās ar Latgales vārdu.

422. **Līdzšinējās darbības**: realizētie tūrisma projekti, pilsētu organizētie kultūras pasākumi, „Zilo ezeru zemes" slava, „Divi saulrieti katru vakaru. Divu mēnešu brīvdienas", tūrisma asociācija, kulinārijas mantojuma, pētnieciskie projekti, mācību un informatīvie materiāli, sporta komandu sacensības ar kaimiņiem, spīdveja sacensības, Latgales bibliotēku un interneta portāli, u.c.

423. **Ieviesēji**: LPR, pašvaldības, uzņēmumi, sabiedriskās organizācijas, kultūras un sporta institūcijas (klubi, komandas, sporta bāzes, vispārējās izglītības iestādes), profesionālās un interešu (mākslas, sporta, mūzikas) izglītības iestādes, valsts iestādes.

424. **Sadarbības partneri**:

[11] http://turisms.latgale.lv/lv/

a. LR Kultūras ministrija;
b. Kultūras kapitāla fonds;
c. LR Izglītības un zinātnes ministrija;
d. Latvijas mākslas akadēmija;
e. Nevalstiskās organizācijas.

425. **Ieguvumi**:

a. Plašāka reģiona atpazīstamība ārpus Latvijas;
b. Reģiona iedzīvotāju pašapziņas pieaugums;
c. Jauni kontakti;
d. Reģiona uzņēmumu un iestāžu sadarbība;
e. Latgales reģiona kultūras identitātes stiprināšana un sabiedriskās aktivitātes vairošana;
f. Reģiona konkurētspēja;
g. Investīciju piesaiste reģionam.

426. **Atbalstāmie pasākumi**:

a. reģionāla mēroga kultūras, sporta un izklaides pasākumu organizēšana;
b. nacionāla un starptautiska mēroga ikgadējas konferences, kongresi;
c. sadarbības, kultūras un sporta apmaiņas programmas;
d. reģiona kultūras darbinieku un sabiedrisko attiecību speciālistu izglītošana;
e. starptautiskas (pārrobežu) apmācību programmas un pieredzes apmaiņa;
f. līdzdalība izstādēs un konferencēs ārvalstīs.

427. **Telpiskā piesaiste**: Programmas darbība un aktivitātes aptver visus Latgales reģionu.

428. **Finansējuma priekšlikumi**: ERAF, ESF, u.c.

429. **Novērtēšana** (indikatori):

- starptautisku kultūras, sporta, citu pasākumu skaits;
- reģiona apmeklētāju skaits (gadā/sezonās);
- reģiona atpazīstamība pēc izvēlētiem kritērijiem[12].

430. **Atbildīgais par programmas ieviešanu**: LPR administrācija

[12] *Olgas Lavrinovičas pētījumā*

14.Zaļā enerģija (nākotnes zināšanu programma)

431.**Mērķis**: Programmas „Zaļā enerģija" mērķis ir mobilizēt reģiona resursus energoefektivitātes un atjaunojamo enerģijas avotu izmantošanas palielināšanai, videi draudzīgas ražošanas un apsaimniekošanas modeļu izveidei, nākotnes zināšanu praktiskai pielietošanai uzņēmējdarbībā, mājsaimniecībās un publiskajā pārvaldē.

432.**Programmas pamatojums**: Programmas "Zaļā enerģija" stratēģiskā izvēle balstīta uz:

a. Liela daļa Latgales reģiona mājsaimniecību izdevumu ir saistīta ar apkuri, un ņemot vērā caurmērā sliktu ēku siltumnoturību, šos izdevumus var samazināt;
b. Dzīvojamo, civilo un ražošanas objektu energoefektivitātes pasākumi var dot stimulu reģionālās būvniecības nozares attīstībai un iemaņu līmeņa celšanai;
c. Lielo pilsētu siltumapgādē tiek izmantota dabas gāze, kas ir salīdzinoši dārgs kurināmais, turklāt tas tiek importēts;
d. Biomasas (šķeldas) izmantošana centralizētā siltumapgādē var nodrošināt zemākus siltuma tarifus, kā arī dot ievērojamu stimulu lauku ekonomikas attīstībai;
e. Degvielas un elektrības ražošana ES ievērojami pieaug, un tiek vērtēts, ka tā nākotnē būs viena no straujāk augošajām nozarēm (vēja un saules enerģija, koka un kūdras kurināmais, biogāze, bioetanols un biodīzelis, kuru pieaugums pagājušajā gadā ir sasniedzis vairāk nekā +30%);
f. Latgalē audzētie lini, kaņepes, rapsis un citi augi ir piemērotākie augi biodegvielas ražošanai;
g. Laba piekļuve jūras ostām nodrošina labas biokurināmā eksporta iespējas;
h. Atjaunojamie enerģijas avoti ļoti labi der Latgales tēlam kā reģionam ar tīru apkārtējo vidi.

433.**Līdzšinējās darbības**: Zaļās enerģijas un energoefektivitātes jomā līdzšinējās darbības pārsvarā ir notikušas vai nu nacionālajā līmenī, vai konkrēto uzņēmumu iniciatīvu līmenī:

a. No ES fondiem finansētajā dzīvojamo namu renovācijas programmā interese no Latgales reģiona ir bijusi visai maza interese, kas saistāma ar kopējo organizētības un aktivitātes trūkumu;
b. Lielo pilsētu siltumapgādes sistēma tikusi rekonstruēta, parejot uz lētāku un tīrāku kurināmo – dabas gāzi, taču kāpjot dabas gāzes cenām, šis kurināmais zaudē savu pievilcību;
c. Atsevišķi uzņēmumi ir veikuši nopietnu progresu atjaunojamās enerģijas laukā – apkures granulu ražošanā, koģenerācijā, izmantojot atjaunojamos enerģijas avotus, rapša audzēšanā un pārstrādē, biogāzes iegūšanā un izmantošanā.

434.**Ieviesēji**: Latgales reģiona pašvaldības, kapitālsabiedrības, Latgales plānošanas reģiona administrācija, Daugavpils Universitāte, Rēzeknes Augstskola, enerģijas servisa uzņēmumi, dzīvokļu īpašnieku kooperatīvās biedrības, nozaru asociācijas un biedrības, mežsaimnieku kooperatīvi, lauksaimnieku kooperatīvi u.c.

435.**Sadarbības partneri**: LR Zemkopības ministrija, LR Ekonomikas ministrija, VAS Latvijas valsts meži, Latvijas Lauksaimniecības universitāte, Rīgas Tehniskā universitāte, Fizikālās enerģijas institūts, privātie pētnieciskie institūti, u.c.

436.**Telpiskā piesaiste**: Latgales plānošanas reģiona teritorija.

437.**Ieguvumi**:

a. Darbvietas laukos (atjaunojamo energoresursu iegūšanā un pārstrādē);;

b. Darbvietas pilsētās (ēku renovācijā un siltināšanā);
c. Ievērojami zemāki izdevumi apkurei (par 30-40%);
d. Lauku saimniecību ienākumi no elektroenerģijas ražošanas;
e. Zemākas CO_2 emisijas.

438. **Finansējuma priekšlikumi**: ERAF, KF, Klimata pārmaiņu finanšu instruments, 7.ietvara programma, bankas.

439. **Pasākumi**: Zaļās enerģijas programma atbalstīs sekojošus projektus:
a. Pašvaldību energoapgādes plānu izstrāde;
b. Pašvaldību ēku un pašvaldību iestāžu ēku energoefektivitātes projekti;
c. Kompleksie CO_2 emisiju samazinošie pasākumi dzīvojamajās, administratīvajās ēkās un ražošanas objektos;
d. Energoservisa uzņēmumu / pašvaldības energoservisa uzņēmumu izveide;
e. Pāreja uz atjaunojamiem energoresursiem un koģenerāciju pilsētu siltumapgādē;
f. Zaļās enerģijas kompetences centrs (zināšanu iegūšana un apmaiņa par energoefektivitāti un atjaunojamiem energoresursiem);
g. Alternatīvo enerģijas kultūru (lini, kaņepes u.c.) audzēšanas un pārstrādes demonstrācijas un pilotprojekti;
h. Biogāzes u.c. alternatīvu energoresursu demonstrācijas projekti jaunu tehnoloģiju ieviešanai, energoapgādes risinājumiem nelielās teritorijās (pilsētu kvartālos, lauku saimniecībās);
i. Ilgtspējīgā transporta projekti (biogāzes izmantošana sabiedriskajam transportam un privātajam autotransportam, alternatīvo transportu veidu izmantošanas palielināšana).
j. Dzīvojamā fonda ilgtspējīgas siltināšanas projekti;
k. Augstskolu pētījumu programmas.

440. **Novērtēšana**:

a. Kopējais un īpatnējais elektroenerģijas un siltumenerģijas patēriņš;
b. Atjaunojamo energoresursu proporcija pašvaldību siltumapgādē;
c. Neizmantotās lauksaimniecībā izmantojamās zemes platība.

441. **Atbildīgais par programmas ieviešanu**: Rēzeknes pilsētas dome sadarbībā ar Rēzeknes novada domi un Rēzeknes Augstskolu.

15. Darbības programmu finansējums

442. Uzsākot Latgales programmas izstrādi, vēl nav informācijas par Latvijai un līdz ar to Latgales reģionam pieejamo ES finansu apjomu. 1.tabulā piedāvātais sadalījums starp programmām izveidots darba grupās (pašvaldību plānošanas speciālisti, izpilddirektori, dažādu nozaru organizācijas un uzņēmumi; uz 13.10.2010 kopā 36 dalībnieki).

443. Kopējais indikatīvais ES finansu apjoms Latgales reģionam 2014-2010 gados pieņemts, balstoties uz iepriekšējā finansu periodā Latvijai piešķirto summu un pieņemot, ka Latgalei ir viena piektā daļa.

7.tabula. Indikatīvs ES finansējuma sadalījums starp darbības programmām

Darbības programmas (apakšprogrammas) nosaukums	Indikatīvā summa, milj. LVL*	Procentuālais sadalījums
1. Latgale ID (atbalsts uzņēmējdarbības attīstībai Latgalē)	187	20%
1.1. Latgale ID: DPA Uzņēmējdarbības Izglītība	5	
1.2. Latgale ID: DPA Inkubatoru tīkls	15	
1.3. Latgale ID: DPA Sociālā uzņēmējdarbība	7	
1.4. Latgale ID: DPA Augošu uzņēmumu atbalsts	116	
1.5. Latgale ID: DPA Investīciju piesaiste	40	
1.6. Latgales ID: DPA Nozaru programmas (pilot programma „Veselīga pārtika")	4	
2. Fonds (finanšu instrumentu programma)	50	6%
2.1. Fonds DPA: Mikrofinansējums (mazie projekti – līdz 10 tūkst. EUR)	7	
2.2. Fonds DPA: Pašvaldību un reģiona finansējums (vidējie projekti – 10 tūkst. līdz 1,5 milj. EUR)	20	
2.3. Fonds DPA: Stratēģisko investīciju programma (lielie projekti – sākot ar 1,5 milj. EUR)	23	
3. Attīstības centru tīkls (policentriskas attīstības programma)	380	41%
3.1. Attīstības centru tīkls DPA: Daugavpils		
3.2. Attīstības centru tīkls DPA: Rēzekne		
3.3. Attīstības centru tīkls DPA: Balvi		
3.4. Attīstības centru tīkls DPA: Līvāni		
3.5. Attīstības centru tīkls DPA: Krāslava		
3.6. Attīstības centru tīkls DPA: Ludza		
3.7. Attīstības centru tīkls DPA: Preiļi		
4. Transporta un sakaru programma „Savienojumi"	50	5%
4.1. Savienojumi DPA: Latgales reģiona autoceļu programma		
4.2. Savienojumi DPA: Transporta koridori un ES Austrumu robeža		
4.3. Savienojumi DPA: Daugavpils lidosta		
4.4. Savienojumi DPA: Latgales informatīvā telpa		
5. Novadu programma	133	14%
6. „Skola+" (sabiedriskās darbības atbalsta centru un pakalpojumu programma)	19	2%
7. Sociāli atbildīgā Latgale	42	4%
8. Ezeri (tūrisma un dabas programma)	38	5%
9. Latgales reģiona pievilcība	8	1%
10. Zaļā enerģija (nākotnes zināšanu programma)	30	5%
kopā	937	100%

16. Programmas ieviešanas uzraudzība

444. Procedūras informācijas apkopošanai, novērtēšanai, ziņojumu sagatavošanai un lēmumu pieņemšanai, kā arī ieviešanas uzraudzībā iesaistīto institūciju kompetenci nosaka Latgales programmas ieviešanas uzraudzības kārtība (atsevišķs sējums).